T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
KALKINMA İKTİSADI VE İKTİSADİ BÜYÜME BİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ YEREL EKONOMİK KALKINMA AKTÖRLERİ OLARAK BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI: ENDONEZYA İÇİN DERSLERİ

Yüksek Lisans Tezi

ARIF DARMAWAN

İSTANBUL, 2016

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
KALKINMA İKTİSADI VE İKTİSADİ BÜYÜME BİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ YEREL EKONOMİK KALKINMA AKTÖRLERİ OLARAK BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI: ENDONEZYA İÇİN DERSLERİ

Yüksek Lisans Tezi

ARIF DARMAWAN

Danışman: Prof. Dr. MEHMET ŞİŞMAN

İSTANBUL, 2016

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İKTİSAT Anabilim Dalı KALKINMA İKTİSADI VE İKTİSADİ BÜYÜME Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi ARIF DARMAWAN'nın TÜRKİYE'DEKİ YEREL EKONOMİK KALKINMA AKTÖRLERİ OLARAK BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI: ENDONEZYA İÇİN DERSLERİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 12.04.2016 tarih ve 2016-15/26 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy ~~çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 28/06/2016

Öğretim Üyesi Adı Soyadı			**İmzası**
1.	Tez Danışmanı	Prof. Dr. MEHMET ŞİŞMAN	
2.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. FUAT ERCAN	
3.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. ENGİN CAN	

TEŞEKKÜR

"Türkiye'deki Yerel Ekonomik Kalkınma Aktörleri Olarak Bölgesel Kalkınma Ajansları: Endonezya için Dersler" başlıklı bu çalışma ile Türkiye Endonezya arasındaki kalkınma ekonomisi açısından önemli role sahip olan Bölgesel Kalkınma Ajansları incelenmiştir.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca, alanlarındaki bilgi birikimlerini ve deneyimlerini bana aktararak gösterdikleri fedakârlık, emek ve sabır için tüm saygıdeğer hocalarıma, beni sürekli destekleyen annem, babam, kız kardeşim ve sevgili kızım doktoruma sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum.

Öncelikle bu çalışma boyunca yoğun mesaisine rağmen bana her türlü destek olan sevgili ve değerli hocam kaymakam ve akademisyen Dr. Mehmet Yeşilbaş'a çok teşekkür ederim.

Tez danışmanım olmayı kabul ederek beni hayli gururlandıran saygıdeğer hocam Prof. Dr. Mehmet Şişman'a çalışmam boyunca yol göstericiliğinden ötürü şükranlarımı sunmayı borç bilirim.

Daha sonra, tez düzeltmesi ve bütün çalışmalarıma ışık tutup yol gösteren tez jürisi Sn. Prof. Dr. Fuat Ercan, Prof. Dr. Mustafa Erdoğdu, Yrd. Doç. Dr. Engin Can'a ve sevgili hocam Murat Daoudov ve Dr. Oğuz Demir ve yüksek lisans ögrenimim boyunca gösterdikleri fedakarlık ve emekleri için teşekkür ederim.

Ayrıca, yoğun mesailerine rağmen, hiçbir zaman beni geri cevirmeyerek söz konusu çalışmayla ilgilenebileceğim zaman dilimleri elde etmemi sağlayan gerek tercüme gerekse düzeltmeler konusunda destek olan sevgili Mbak Rani ve Hilal Yeşilbaş'a da teşekkür etmeyi borç bilirim.

Onlar, yüksek lisans eğitimim ve tez sürecim boyunca koşulsuz katkı, destek ve sevgi sağladılar. Onların desteği, sabri ve koşulsuz sevgileri olmaksızın bu yüksek lisans tezinin bitme ya da daha iyi bir tez haline gelme olanağı yoktu.

Minnet ve şukran duygularımla,

Haziran 2016, Istanbul

Arif DARMAWAN
"Passion for Inspiration"

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Arif Darmawan
Anabilim Dalı	: İktisat
Program	: Kalkınma İktisadı ve İktisadi Büyüme
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Mehmet Şişman
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – Haziran 2016
Anahtar Kelimeler	: Bölgesel Kalkınma, Büyüme Kutupları Teorisi, Endonezya, SWOT Analizi, Yeni Kurumsal Iktisat, Türkiye

ÖZET

TÜRKIYE'DEKİ YEREL EKONOMIK KALKINMA AKTÖRLERI OLARAK BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI: ENDONEZYA IÇIN DERSLERİ

Son yirmi yıl, sosyal bilimlerde göze çarpan bir takım önemli gelişmelere sahne olmuştur. Yeni Kurumsal İktisat (YKİ) ve Büyüme Kutupları Teorisi olarak bilinen kuramlar, kalkınmanın kurumsal yapısının belirteç ve etkilerini analiz etmek için tam anlamıyla değerlendirilmemiştir. Diğer yandan, bölgesel kalkınma politikalarının hem ekonomik eşitsizliklerini azaltmak hem ekonomik gelişmelerini tanıtmak olan iki çelişik ekonomik hedefi dengelemek gerekmektedir.

Bölgesel kalkınma politika ve kurumsal çerçevesinin küreselleşme faydalarının daha eşitlikçi bir paylaşımı sağlama noktasında oldukça önemli katkılar sunmaktadır. Türkiye, bölgesel kalkınmanın kurumsal çerçeve ve yapısını güçlendirmek suretiylebölgeler arası eşitsizlikleri gidermede önemli bir adım atmıştır.

Bu çalışma, Bölgesel Kalkınma Ajansları (BKA) ve BKA'ların ekonomik kalkınmaya olan etkilerine odaklanarak kurumsal kapasite yapısının çeşitliliğinin potansiyelini irdelemekte ve SWOT analizini yöntemiyle Endonezya ile Türkiye'deki kalkınma ajansları arasındaki karşılaştır yapmaktadır.

GENERAL INFORMATION

Name and Surname	: Arif Darmawan
Field	: Economics
Programme	: Developmental Economics and Economy Growth
Supervisor	: Prof. Dr. Mehmet Şişman
Degree Awarded and Date	: Master Degree – June 2016
Keywords	: Growth Poles Theory, New Institutional Economics (NIE), Regional Development, SWOT Analysis, Turkey and Indonesia

ABSTRACT

REGIONAL DEVELOPMENT AGENCIES AS ACTORS OF LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT IN TURKEY: LESSONS FOR INDONESIA

The several remarkable developments have taken place in the social sciences in the last two decades. The study which known as the New Institutional Economics (NIE) and Growth Poles theory have not yet been fully exploited for analysing the determinants and effects institutional structure on the development. On the other hand, regional development policies must reconcile two conflicting economic goals: reducing the economic disparities and promoting economic growth.

The policy and institutional framework for regional development plays an important role in contributing to a more equal sharing of the benefits of globalization. By strengthening institutional framework and structure of regional development, Turkey could address the issue of wide regional disparities.

This research seeks to investigate and address potential of vary institutional capacity structure, with the specific focus on Regional Development Agencies (RDAs) and their impact on the economic development. Moreover, this research contributed to give comparison on specific development agencies between Indonesia and Turkey with SWOT analysis as the tool.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TEŞEKKÜR iv

ÖZET v

ABSTRACT vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLO LİSTESİ ix

ŞEKİL LİSTESİ x

KISALTMALAR xi

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM: ENDONEZYA VE TÜRKİYE HAKKINDA GENEL BİLGİ

1.1 Bir Bakışta Endonezya: Coğrafi ve Tarihi Bakış 5
1.1.1 Endonezya'nın Ekonomik Boyutu 7
1.1.2 Bir Bakışta Endonezya: Demografik Durumu 11
1.2 Bir Bakışta Türkiye: Coğrafi ve Tarihi Bakış 14
1.2.1 Türkiye'nın Ekonomik Ölçüleri 16
1.2.2 Bir Bakışta Türkiye: Demografik Durumu 19
1.2.3 Türkiye'nin Bölgesel Bölünmeleri 21

İKİNCİ BÖLÜM: KALKINMA TEORİSİ VE BÖLGESEL KALKINMA

2.1 Ekonomik Kalkınma Teorileri 24
2.1.1 Rostow'un Gelişme Aşamaları 25
2.1.2 Harrod-Domar'ın Gelişme Modeli 26
2.2 Bölgesel Gelişimin Gelişim Kutupları Teorileri 28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YENİ KURUMSAL İKTİSAT VE BÖLGESEL KALKINMA

3.1 Yeni Kurumsal İktisat ve Kalkınma Söylemi 32
3.2 Kurum ve Bölgesel Kalkınma Meselesi 34

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE VE ENDONEZYA'DA KALKINMA SÜRECİ: KARSILASTIRMA CALISMASI

4.1 1997-1998 Krizi Sonrası Endonezya'nın Ekonomik Süreci 37
4.1.1 Endonezya'nın Dönüşümü: 1997-1998 Sonrası Sosyal ve Bölgesel Etkileri 39
4.1.2 Endonezya'da Kalkınma Ajansları 43
4.2 Türkiye Ekonomik Bakışı: Bölgesel Benzersizlik ile Küresel Bir Oyuncu 45
4.2.1 Türkiye'nin Yerel Yönetimi 46
4.2.2 Türkiye'de Kalkınma Ajansları: Kalkınma Förmülü Keşfetme 50

BEŞİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE'DE KALKINMA AJANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1 Türkiye'deki Kalkınma Ajanslarının Faaliyetleri 62
5.2 Türkiye'deki Kalkınma Ajansları: SWOT Analizi 68

SONUÇ 82

KAYNAKLAR 90

EKLELER 102

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

TABLO 1 : Uzun Vadeli Eğilim | Ortalama 3-yıl 7

TABLO 2 : Önemli İş Gücü Pazar Ölçüleri, 2013-2015 8

TABLO 3 : Üretim Sektörü Artışı ve İstihdam Artışı, 2005-2014 10

TABLO 4 : Üç Yaş Grubuna Sınıflandırılan Endonezya Nüfusunun Yüzdesi 13

TABLO 5 : Endonezya'lının İşgücü Sayısı 14

TABLO 6 : Uzun Vadeli Eğilim | Ortalama 3-yıl 17

TABLO 7 : Türkiye'nin İşgücü Piyasasının Ölçüleri 18

TABLO 8 : Endonezya Hammaddelere Göre İthalat ve İhracat Durumu 2014 38

TABLO 9 : Endonezya'nın Günümüzdeki Eyalet, Bölge, ve Köylerinin Sayısal Görünümü 41

TABLO 10 : Türkiye'de Yıllara Göre İllerin Sayısı 49

TABLO 11 : İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması ve Kalkınma Ajansları 52

TABLO 12 : Türk KA'larının Yönetim Kurulları Üyelik Yapısı 57

TABLO 13 : Türkiye'deki KA Desteklerinin Çeşitli Mekanizmaları ... 62

TABLO 14 : Kalkınma Ajansları 2013 Yılı Bütçe Gerçekleşmesi 64

TABLO 15 : Kalkınma Ajansları 2012 Yılı Gelir Gerçeklesmeşi 64

TABLO 16 : Ajansların 2013 Yılı Giderleri 65

TABLO 17 : 2013 Yılı Teklife Çağrısı Faaliyetleri 66

TABLO 18 : Endonezya ile Türkiye'deki Kalkınma Ajansları arasındaki Karşılaştırma Analizi 84

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

ŞEKİL 1 **:** Endonezya Haritası 5

ŞEKİL 2 : Endonezya'nın Yaş Yapısı 12

ŞEKİL 3 : Türkiye Harıtası 15

ŞEKİL 4 : Türkiye'nın Yaş Yapısı 20

ŞEKİL 5 : BAPPEDA'nın Yapısı 44

ŞEKİL 6 : Turk KA'ların SWOT Analizi 69

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
ADB	:	Asian Development Bank (Asya Kalkınma Bankası)
APBD	:	Anggaran Pendapatan dan Belanja Daerah (Bölgesel Gelir ve Masraf Bütçesi)
BAPEDA	:	Badan Perencanaan Pembangunan Daerah (Bölge Kalkınma Planlama Kurumu)
KA	:	Kalkınma Ajansları
BYKP	:	Beş Yıllık Kalkınma Planları
DPR	:	Dewan Perwakilan Rakyat (Halk Temsilcisi Meclisi)
DPRD	:	Dewan Perwakilan Rakyat Daerah (Yerel Halk Temsilcisi Meclisi)
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
İGE	:	İnsani Gelişimişlik Endeksi
IKA	:	Ipekyolu Kalkınma Ajansları
ILO	:	International Labor Organization (Uluslararası Çalişma Örgütü)
İÖİ	:	İl Özel İdaresi
ISTKA	:	Istanbul Kalkınma Ajansları
G-20	:	Globalization 20 (Kureselleşme 20)
GSYİH	:	Gayrısafı Yürtiçi Hasıla
MPR	:	Majelis Permusyawaratan Rakyat (Halk Danışma Meclisi)
NUTS	:	Nomenclature of Territorial Units for Statistics (İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması)
OECD	:	Organization for Economic Development (İktisadî İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)

s.	:	Sayfa
SWOT	:	Strength, Weakness, Opportunity and Threat (Güçlü, Zayıf Yanlar, Fırsat ve Tehditler)
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşlar
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOYK	:	Topluluk-odaklı Yerel Kalkınma
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCAP	:	The Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (Birleşmiş Milletler Asya ve Pasifik Ekonomik Komisyonu)
UN-HABITAT	:	United Nations Human Settlements Programme (Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı)
YEK	:	Yerel Ekonomik Kalkınma

GİRİŞ

Tezim başındaki Bölgesel Kalkınma Ajansları dünyada teori kavramı bir ilgili literatür bulunda bir kavram olup Türkiye'de yasal çerçevesi bil ilgisi bulunmamaktadır. Ondan dolayı, Türkiye'deki sadece "Kalkınma Ajansları" kavramı kullanmaktadır.

Ekonomik gelişme ve büyümenin en önemli faktörlerinden birisi hiç şüphesiz makine merkezli sanayileşme olgusudur. Coğu ülkelerde sanayileşme homojen olmayan bir dağılım göstermektedir. Bu bağlamda; sanayileşme faaliyetleri veya bazı sosyo-kültürel ve ekonomik faktörler yurt içi ve ülkeler arasında dengesizliğe ve bunu doğal sonucu olarak da bu dengesizliği gidermeye dönük kimi tartışmalara yol açmıştır.

Ulusal düzeyde daha az gelişmiş bölgeleri belirlemek her zaman olanaklıdır. Genellikle gelişim uygulamasının sosyo-ekonomik göstergesinin çoğu aynı yöndedir; mevcut ekonomik bölgeleri insanı ve ekonomik gelişmelerin standartlarından daha yükseğe taşır. Bölgesel dengesizliğin modelinin tanımlaması (sonra 'bölgesel eşitsizlik' olarak tanımlanmıştır) ve ekonomik gelişimin süreci önemli iktisatçıların odak noktası olmuştur (ör. Myrdal, 1957; Hirshcman, 1958; Williamson, 1965; ve son günlerde, Krugman, 1991b).

Bölgesel gelişme bakış açıları, bu tartışmaların odak noktasında yer almaktadır. Bölgesel gelişme, her hangi bir sebepten bölgesel dengesizlikleri gidermek veya en azından küçültmek amaçlı bir ilkeler birliğidir. Bölgesel gelişme için bu ilkeleri ele almadan önce bölge ve gelişme kavramlarını açıklamak oldukça önemlidir.

Robert Solow'un (1956) çalışmasıyla neoklâsik gelenekte egemen bir bakış açısı asırlardır ülkeler arası (bireyler arası) bir yakınsamalarından biri olmuştur. Bu ana model üzerinde yeni tartışmalar ortaya çıkmıştır. Ana fikri, girdilerin azalan dönüşün hukuku, düşük sermaye-kıt ülkeler sermayeye dönüşlerin oranını daha yüksek sergilemelidir. Sonuç olarak ülkelerde tasarruf ve

doğurganlık oranları aynı, fakir ülkelerdeki kişi başına düşen gelir hızlıca büyümeli, ve sonunda her ülkede yaşam standrartını kapsamalıdır. Zengin ile fakir ülkeler arasındaki eşitsizlik (veya dengesizlik) uçurumları var olmaya devam edecektir çünkü tasarruf ve nüfus büyüme oranları eşit değildir.

Bölgesel dengesizlik analizinde bölgesel ikilik genellikle ilk başta coğrafi ve tarihi sebebler tarafından belirlenir. Böylece farklı ülkelerdeki ilk bölgesel yoğunlaşma modeli, belirli vakitlerde özel rekabet avantajı bölgelerinin verdiği ve özellikle yoğunlaşmış ekonomik faaliyetlere uygun doğal şartların olduğu mekana dayanarak karşılanır.

Son on yılda küreselleşme ve bölgeselleşme hareketleri (bölgesel birliklerin gelişmesi) bölge kavramını daha tartışılabilir hale getiren bilgi, ekonomik değişiklikler, sosyal, teknoloji ve siyasi vadelerini artırarak Fordist üretim, modernizm sonrasına geçiş yapmaktadır. Sınırları sabit olamayan devletler, dünya sistemini değiştiren küreselleşme etkinin altında kalır, en önemli olan bölgenin rolü ve makamını kazanmaktır. Avrupa'da ulusal uzayın rolünü bölgeselleştirmek ve sadece Avrupa bölgeleri değil, sosyo-ekonomik sistemlerinin bölge önemini vurgulamak ve bölge işaretlerini oluşturmak için bugünün bir eğilimidir (Castells, 2000; Kuklinski, 2003; Parysek, 1997).

Bundan dolayı bu bölge, bölgesel veya tarihi bir birim veya tek bir kültür hücresi tarafından işlenmiyor fakat bir işlevsel alternatif (sosyal bir alan) yapının rolüne arzluyor ki bazı devletlerin rolunü devralsın ve ülke sakinlerinin bölgesel kimliğinden pragmatik bir bölgenin kimliğine gibi yeniden bir kimliği tespit ederken yarı bağımsız bir birim olarak dünya ekonomisinde işlevini yerine getirebilsin, yatırımcılar için çekici pazarlama ve ekonomik hareketlere çevirebilsin ve bölgenin yeni bir görüntü oluşturabilsin.

Kalkınma Ajansları (KA) aktörlerin yerel ekonomik kalkınmadaki rollerinde (Babakr, 2013: 4; Ertugal, 2005: 11; Lagendijk, et al., 2009: 383; Tifttikçigil, 2007: 409; Young-Hyman, 2008: 375), bölgesel yönetim ve sosyo-

ekonomik kalkınma biçimini güçlendiren önemli bir kurum haline gelebilmektedir. Bunun nedeni ise, ekonomik kalkınmayı sadece Avrupa'da değil dünya çapında yaygınlaştırmada KA'nın gitgide artan ve göze çarpan bir role sahip olmasıdır (Halkier ve Danson, 1997: 103; Pike et al., 2006: 11). Ayrıca Yeşilbaş (2013: 1), KA'yı merkez ile yerel yönetim arasında ortaya çıkan boşluğu tamamlamak için kurulan bir mekanizma olarak kendini şekillendiren bir enstrüman olarak tanımlamıştır. Ancak, yine de desantralizasyonun KA'lar için bir çıkış olmadığı hususu literatürde tartışılmaktadır. Bununla birlikte KA'nın kurulmasının altında yatan bir takım programların da yerel kalkınma projelerindeki yatırım ve katkıları mobilize ederek kritik bir rol oynaması gerektiği beklenmektedir[1].

Ancak KA'lar devletin desteğiyle daha verimli olabilecek potansiyele sahip kurumlardır. Çünkü gerçekten az gelişmiş bölgelerde büyüme ölçüleri olarak devletin yaptığı etki daha çok önem kazanmaktadır. Pazar kuvvetiyle oluşturulan Damlama-aşağı Teorisinin etkileri, gelişme süreçlerinin erken aşamalarındaki kutuplaşma etkilerini devralmak için pek tercih edilmemektedir. Ticaret döngüsü dikkate alındığı sürece, sanayileşmiş bölgeler ekonomik büyümenin yolundaki değişiklikler ile daha çok etkilenmiştir.

Vadeli ve yerel kalkınma, belli vakitler arasında bir bölgedeki ekonomi büyümesi ve ilerlemesi olarak, hem de mal ve ürün sistemlerinin üretim kalitesi ve insanların yaşam şartlarındaki ilerlemelerin olduğu ekonomik ortam olarak bahsedilir. Bu anlamda gelişme, bir bölgenin (veya devletin) meydana gelen kalite ve miktar ilerlemelerin tüm hepsinin varlığını temsil etmektedir. Gelir dağılımı,

[1] KA, bölgesel kuruluşlarla verimli ortaklıklar yaparak verimli bir ulus-altı adımlar atmak için kurulabilir. Bunun yanı sıra, bunlar devlet-özel ortaklıklar (DÖO) denilen daha geniş kapsamlı kuruluşların içinde yerleştirilebilir. Böylelikle KA'nın gerçekleştirmek istediği beş hedef vardır: 1) ekonomik kalkınma ve sosyal ve fiziksel yenileme, 2) iş desteği, 3) sermaye ve rekabetçilik, 4) becerileri güçlendirme, ve 5) istihdam açma (Young-Hyman, 2008, s. 380). KA'nın henüz geliştirilebilir aşamasında olması, bunun rolünün gerçek ayrıntısı ve operasyonel kapasitesinin henüz tamamlanacak durumda olması, KA'nın yalnızca kavramlarda sınırlı kalmaktansa önemli gündemleri tanıtmak gibi dikkate değer fırsatları yakalayabilirdi (bknz.: Miles ve Tully, 2007: 855).

demografik yapı ve sosyal yardımları kalite olarak, gayri safi milli hasıla da miktar olarak hesaplanırken bulunmaktadır (Sevinç, 2011: 40).

Bölgesel kalkınmanın Türkiye'nin önemli problemlerinden birisidir. Özellikle doğu ve batı bölgeler arasındaki düzey farklılıkları, politikaların bu farklilikları giderme veya aza indirmelerini gerektirir. Fakat bu gereksinimlere rağmen Türkiye'deki yerel kalkınma politikaları uzun bir süre olmayan bir zamanda değiştirmelidir. Özellikle AB'deki adaylık süreci nedeniyle yerel kalkınma politikalarının, AB'nin yükümlülük altında olan yerel kalkınma ajansları üzerinde daha çok düzenli olması lazım.

Türkiye ekonomisinin, dönüşüm yapısında ve uluslararası pazara bütünleşmede çok güzel bir süreçten geçmesine rağmen bölgelerin kalkınma statüsündeki farklılıkların var olduğu görülmektedir. Türkiye'nin uzun vadeli ekonomik başarısı iç bölgelerin kalkınma farklılıklarını gidermede beklediği olumlu etkiyi yapamamaktadır. Gelirden başka bölgeler arasında nüfus yapısı, fiziksel ve sosyal altyapıları, insan kaynakları, eğitim durumu, sağlık hizmetlerine erişim, çevre kalitesi, istihdam ve kadının toplum içindeki rolü gibi konularda dengesizlikler bulunmaktadır.

Bazı politikalar iç bölgelerin eşitsizliklerini ve bu amaçta kullanılacak araçları, amaca ulaşamayan hedefleri ve hala bulunan iç bölgelerin farklılıklarını gidermek için kurulmuştur (DPT, 2003: 126; Sevinç, 2011: 37).

Bu çalışmada yerel kalkınma ajanslarının Türkiye boyutu tartışılmış ve yerel kalkınma problemlerine yeni ve modern bir kazandırılması amaçlanmıştır. Bölge gibi bir ifade, teorik yaklaşım ile kalkınma ve yerel kalkınma da tanımlanır. Bundan dolayı yerel kalkınma ajansları hakkında bilgi vermekle yerel kalkınma ajanslarındaki ilerlemeleri incelemekte ve Türkiye'deki durumu odak noktası olarak ele almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM:

ENDONEZYA VE TÜRKİYE HAKKINDA GENEL BİLGİ

1.1 Bir Bakışta Endonezya: Coğrafi ve Tarihi Bakış

Endonezya Cumhuriyeti beş büyük adadan ve 13.677 küçük adadan (yerleşime sahip olmayan yaklaşık 6.000 ada vardır) oluşup Asya ve Avustralya arasında yer almaktadır. Toplam yüzölçümü 1.919.400 km^2 (741.100 mil^2) olan Endonezya, Çin, Hindistan ve Suudi Arabistan'dan sonra Asya'nın 4'üncü en büyük ülkesidir. Beş ana adalar şunlardır; Sumatera, Cava, Kalimantan olarak bilindiği Borneo %72'si Endonezya'ya aittir, Celebes denilen Sulawesi ve Irian jaya, Yeni Guine'nin batı tarafıdır. Endonezya'nın kara sınır ülkeleri, Malezya (Borneo'da), Papua Yeni Guine ve Doğu Timor (doğuda)'dan oluşmaktadır. Ayrıca, Çin Güney Denizi ve Pasifik okyanus ile sınırlıdır. Endonezya'nın toplam sahil yüzölçümü 2.830 km^2 (1.758 mil)'dir. Kıyı şeridi ise 54.716 km (33.999 mil)'dir. Endonezya'nın başkenti Cava adasında bulunan Cakarta'dır.

Şekil 1. Endonezya Haritası (Kaynak: World Atlas, 2014)

Birleşmiş Milletler'e göre 2015 yılında Endonezya'nın nüfusu 241.932.000 civarındadır ve 193 ülke arasında 4'üncü en kalabalık ülke kunumundadır. 2015 verilerine göre, nüfusunun yaklaşık %5'i 65 yaş üzeri ve %30'u ise 15 yaş ve altındadır. Dahası BM'ye göre 2010-2015 yılları için yıllık nüfus artışı beklentisi %1.6 olarak tahmin edilmiştir ki bu oran, devlet için çok yüksek bir oran olarak kabul edilmektedir. Hükümet, nüfus artışını engellemek

için doğurganlık oranı azaltmakla çaba göstermeye devam etmektedir. 2015 yılında bir kadına 2.7 doğum oranında durmuş. Bu oran 1980'li yıllardaki oranın yarısı kadardır. 2025 yılı için tahmin edilen nüfus 275.406.000'dır. Nüfus yoğunluğu ise kişi başına 117 km^2 düşecektir (302 mil^2).

Tarihi bakışta Holandalılar 17. asrın başında sömürge yerleşmeye başladıktan sonra Japonlar 1942'den 1945'e kadar ele geçirmişti. Endonezya, Japonlar kaybetmeden önce az zamandan sonra bağımsızlığını elde etmiş fakat dört yıla kadar yani 1949 yılında Hollanda'nın egemenliğini bırakmasına bazı iç savaşlar, aralıklı anlaşmalar ve BM aracılık etmişti. 1957'de Cumhurbaşkanı Soekarno sıkıyönetim ilan eder ve ''Kılavuzlu Demokrasi'' uygulamaya başlar böylece parlamenter demokrasi sona ermiştir. 1965'te komünist topluluğun başarısızlığından sonra Soekarno'nun gücü giderek azalmıştı. 1967'den 1988'e kadar Cumhurbaşkan Suharto, "Yeni Düzen" adını verdiği sistem ile Endonezya'yı yönetmiştir.

Malezya ve Taylan'da olmasının aksine Endonezya'daki kriz sosyal genişliği ve siyaset huzursuzluğunu açığa çıkarmış ve bu durum, Mayıs 1998'de 32 yıllık Suharto yönetiminin çökmesine sebep olmuştur. Onun yönetimini sona erdirmeden önce çoğu öğrencilerden oluşangöstericiler, sık sık Endonezya'nın başkenti olan Jakarta'da ve diğer büyük şehirlerde Suharto'nun istifasını reddetmek ve Suharto'nun kendi rejim meşrululuğunu inkar etmek için toplanmışlardır. Bu göstericiler, "Reformasi" veya reform sloganı adı altında birleşmiş, yani "KKN"nin –Korupsi (Yolsuzluk), Kolusi (Gizli Anlaşma) ve Nepotisme (Akrabaya Ayrıcalık)– yok edilmesi ve siyasete, yönetime ve demokratikleşmeye askeri müdahalenin durdurulması gibi birkaç talebi dile getirmişlerdir.

1998'de Suharto'yu devirdikten sonra serbest ve adil yasama seçimleri yer almıştır. Şimdi Endonezya, dünyanın en kalabalık üçüncü demokrasi ülkesi, en büyük takımada ülkesi ve en büyük müslüman ülkesidir. Günümüzde hala karşılaşılan sorunlar şunları içermektedir: yoksulluğun dindirilmesi, eğitimin

geliştirilmesi, terörizmin önlenmesi, kırk yıllık egemenlikten sonra demokrasinin sağlamlaştırılması, ekonomik ve mali reformu uygulanması, yolsuzluğun kesilmesi, adalet sisteminin yeniden kurulması, insan hakları ihlalleri için sorumlu olarak asker ve polislerin kuçaklaşılması, iklim değişikliğinin belirlenmesi ve önemli kuresel ve yerel bölgelerdeki bulaşıcı hastalıkların kontrol edilmesidir.

1.1.1 Endonezya'nın Ekonomik Boyutu

Endonezya kömür, petrol ve ham maddelerde son derecede zengindir fakat sanayi, milli gelir ve nüfusun büyüklüğü bağlamında geri kalmış bir ülkedir. Kısmen bu, Soekarno tarafından getirilen kamulaştırma politikasının sonucuydu. Endonezya'nın ana maden kaynakları; petrol, doğal gaz ve kömür, bakır, altın, nikel ve tenekedir. Merkezi İstihbarat Teşkilatı (MİT) raporuna 2015 yılında Endonezya'nın gayri safi yurtiçi hasılası 925.7 milyar Amerikan Doları olarak beklenmektedir.

FocusEconomics verilerine göre Endonezya'nın gayri safi yurtiçi hasılası 3.671 milyar Amerikan Dolar olarak tahmin edilmektedir. Gayri safi yurtiçi hasılasının yıllık artışı % 5.7 ve 2015 sırasında enflasyon genel oranı % 5.9 olarak tahmin edilmiştir. Gayri safi yurtiçi hasılasının % 15.1'ini tarım, % 44.5'ini sanayi ve % 40.4'ünü ise hizmetler sektörünün oluşturduğu bir tahmin edilmekterdir.

Tablo 1. Uzun Vadeli Eğilim | Ortalama 3-yıl

Ölçüt	2011-2013	2014-2016	2017-2019
Nüfus (milyon)	243	255	266
GSYİH (USD milyar)	909	935	1.290
Kişi başına GSYİH (USD)	3.716	3.662	4.840
GSYİH Artışı (%)	5.9	5.4	5.9
Mali Denge (% GSYİH)	-1.7	-2.1	-1.5
Kamu Borç (% GSYİH)	21.6	25.0	25.0
Enflasyon (%)	5.2	5.8	4.6
Mevcut Hesap (% GSYİH)	-1.9	-2.7	-1.9
Dış Borç (% GSYİH)	27.2	33.6	27.9

Kaynak: FocusEconomics, 2015.

Dünya Bankası'a göre 2014'te yurt dışında çalışan vatandaşların toplam havaleleri 2.589 milyar Amerikan Doları veya yaklaşık kişi başı 9 milyon Amerikan Doları ve yaklaşık Gayri safi yurtiçi hasılanın % 1.35'i olarak hesaplanmıştır. Yabancı yardım makbuzları, 1.743 milyon Amerikan Dolar veya yaklaşık kişi başı 8 milyon Amerikan Doları ve yaklaşık olarak Gayri safi milli hasılanın % 0.78'i olarak hesaplanmıştır. Dünya Bankası, 2014'teki ev halkının tüketimi 169.7 Amerikan Dolar milyara kadar veya Gayri safi yurtiçi hasılanın 335.4 milyar Amerikan Dolar üzerinde yaklaşık kişi başı 624 Amerikan Dolarına kadar ulaşmış, kamu özel ortaklığından şimdiki dolar ölçüsündedir.

Ev halkının tüketimleri, mal ve hizmetler üzerinde bireysel, ev halkı ve sivil toplum kuruluşlarının harcamalarını ve konut alımlarını içermektedir. Bu, 2005 ve 2014 arası dönem için tahmin edilmiştir. Ev halkı tüketimi yıllık % 5.4 ortalamasında büyümüştür. 2014'te ev halkı tüketiminin yaklaşık % 47'si gıdaya, % 6'sı yakıta, % 5'i sağlık hizmetlerine ve % 14'ü eğitime harcanması gerçekleşmiştir ve 2014'te nüfusun %11.2'si yoksulluk sınırı altında bir gelire sahip olduğu tahmin edilmiştir.

Bu hızlı artışın hakkında hizmet sektörü istihdamın ana kaynağı olmuş, yani son on yılda 14.2 milyon iş üretilmiştir. Normal performans ile sanayi sektörü 7.1 milyon yeni işlerle katkıda bulunmuş ki, üretimde 4.4 milyon işleri içermiştir. Son on yılda tarım sektörü 1 milyondan daha az iş oluşturulmuş çünkü az çok yeni işler kentsel alanda oluşturulmuştur. İşlerin çoğu kısa vadeli müteahhitlik ve genç istihdam oluşumu olup, beceri eksiklikleri ve beceri uyumsuzlukları kalıcı sorunlar arasında yer almaktadır.

Tablo 2. Önemli İş Gücü Pazar Ölçüleri (2013-2015)

Ölçütler	Feb 2013	Aug 2013	Feb 2014	Aug 2014	Feb 2015	Aug 2015
Toplam Nüfusu (milyonlar)	247.7	249.4	251.0	252.7	254.4	256.0
15 yaş üzeri nüfusu (milyonlar)	178.1	180.0	181.2	183.0	184.6	186.1

Aktif Ekonomi (milyonlar)	123.2	120.2	125.3	121.9	128.3	122.4
Istihdam (milyonlar)	115.9	112.8	118.2	114.6	120.8	114.8
Işsiz (milyonlar)	7.2	7.4	7.2	7.2	7.5	7.6
Aktif Ekonomi Olmayan (milyonlar)	56.0	59.8	55.9	61.1	56.3	63.7

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası, 2015.

Tablo 2, Şubat 2015'te iş gücü katılım ve nüfusa istihdam oranının sırasıyla % 69 ve % 65.5 tahmin edildiğini göstermektedir. Ağustos 2015'te de iş gücü katılım oranı % 65.8 olup tarihi bir düşüş yaşanmış ve nüfusa istihdam oranı % 61.7' oranında beklenmiştir. Mevsimlik faktörler ve ekonomik performans o yıl boyuncaki iş gücü piyasa sonucunu etkilerken yıl boyunca iş gücü katılımındaki büyük çeşitlilik endişe yaratmıştır. İşsizlerin artışı ile yıl boyunca iş gücü piyasasından çıkar büyük bir sayının birleşimi, artış sürecinin her ikisinin bazı işler açtığını ve iş gücü piyasasında yüksek bir devire katkı sağladığını öne sürmüştür.

Tablo 3, 2005-2014 arasındaki sektör ile GSYİH artışı, istihdam artışı ve esnekliklerinin genel eğilimini göstermektedir. İstihdam sonucu bozulmuşken GSYİH artış performasının hafifçe arttığı gözlenebilmiştir. Akabinde bu dönemde istihdam esneklik artışı gerilemiş, çoğu tarım ve madencilik sektörünü etkilemiştir. Hizmet sektöründe ise istihdam artışında yavaşlama ve istihdamını esnekliğinde gerileme yaşanmıştır. Bu durum, özellikle ticaret ve ulaşım sektörlerinde daha da belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Bu gelişimler, geleneksel pazarın yerini alan süpermarket ve AVM'ler gibi ölçek ekonomilerinde teknolojinin yeniliğini ve büyümesini yansıtmaktadır. Bu sektörler içinde vasıfsız iş gücü talebini, özellikle karşılıksız çalışan ailelerin talebini azaltmış ve daha yüksek eğitimli çalışanlara olan taleb artırmıştır.

Tablo 3. Üretim Sektörü Artışı ve İstihdam Artışı, 2005-2014[2]

Olçütler	2005-2009	2010-2014
GSYİH Artış Oranı		
Tarım, Ormancılık, Avcı ve Balıkçılık	3.9 %	4.2 %
Madencilik ve Taşocakçılığı	2.2 %	2.4 %
Üretim	3.8 %	5.2 %
Elektrik, Gaz ve Su	10.3 %	6.4 %
İnşaat	7.9 %	7.2 %
Toptan, Ticaret, Perakende Satış, Lokanta ve Oteller	5.8 %	6.2 %
Taşıma, Depolama ve İletişim	15.2 %	9.4 %
Finansman, Sigorta, Gayrimenkul ve İş Hizmetleri	6.7 %	7.4 %
Topluluk, Sosyal ve Kişisel hizmet	6.3 %	5.8 %
Toplam	5.6 %	5.7 %
İstihdam Artış Oranı		
Tarım, Ormancılık, Avcı ve Balıkçılık	0.2 %	-1.6 %
Madencilik ve Taşocakçılığı	6.3 %	2.7 %
Üretim	1.8 %	2.0 %
Elektrik, Gaz ve Su	3.5 %	4.3 %
İnşaat	4.7 %	5.4 %
Toptan, Ticaret, Perakende Satış, Lokanta ve Oteller	5.2 %	2.0 %
Taşıma, Depolama ve İletişim	2.0 %	-1.9 %
Finansman, Sigorta, Gayrimenkul ve İş Hizmetleri	6.8 %	11.7 %
Topluluk, Sosyal ve Kişisel hizmet	7.9 %	2.9 %
Toplam	2.8 %	1.5 %
İstihdam Esnekliği		
Tarım, Ormancılık, Avcı ve Balıkçılık	0.0	-0.4
Madencilik ve Taşocakçılığı	2.9	1.1
Üretim	0.5	0.4
Elektrik, Gaz ve Su	0.3	0.7
İnşaat	0.6	0.8
Toptan, Ticaret, Perakende Satış, Lokanta ve Oteller	0.9	0.3
Taşıma, Depolama ve İletişim	0.1	-0.2
Finansman, Sigorta, Gayrimenkul ve İş Hizmetleri	1.0	1.6
Topluluk, Sosyal ve Kişisel hizmet	1.2	0.5
Toplam	0.5	0.3

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası, Endonezya Ekonominin Ölçütleri, 2015.

[2] Geçmiş yıllar için bakınız. Aswicahyono, H., Hill, H. ve Narjoko, D. (2012) Sanayileşme: Model, Sorunlar ve Sınırlama, Hill, H., Khan, M and Zhuang, J (eds)'de Endonezya Ekonomisini Tanımlaması: "Towards Inclusive and Green Growth", Asya Kalkınma Bankası, Manila. Hesaplama bunun üzerindedir CAGR; 2010-2014 GSYİH artışı brüt katma değeri üzerindedir; 2011-2014 istihdam verileri revize edilmiş nüfus üzerindedir; 2010-2014 GSYİH 2010'da sabit değer; 2000-2009 GSYİH 2000'de sabit değerilmektedir.

1.1.2 Bir Bakışta Endonezya: Demografik Durumu

Asya ile Avustralya kıtasının arasında yer alıp yaklaşık 17.345 adadan oluşan Endonezya Cumhuriyeti, farklılıklarıyla birlikte saklı potansiyellere de sahip bir Güneydoğu Asya ülkesidir. Endonezya'nın %80'inden fazlası su ile kaplıdır, kara kısmı ise aşağı yukarı 1.9 milyon kilometre karedir. Çok sayıdaki adaların geniş bir alana yayılması, çeşitli kültürlerin, çeşitli etnik grupların oluşmasına ve bu grupların kendi yöresel dillerinin olmasına neden olmuştur. "Birlik İçinde Çeşitlilik" milli sloganıyla Endonezya, dünyanın en fazla çeşitliliğe sahip olan ülkesi olmuştur.

Son yıllarda Endonezya, Güneydoğu Asya'nın ekonomi alanındaki en iyi performansına sahip ülkesi olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra Endonezya, Güneydoğu Asya'nın en geniş çaplı ekonomiye sahip olan ilk sıradaki ve dünyanın ise 16. sıradaki ülkesi olarak dikkat çekmektedir. Son on yıl içerisinde ülke, güçlü bir ekonomik gelişim kaydetmekte ve bölgesel eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için önemli adımlar atmış bulunmaktadır. Ayrıca 2015 yılında seçilmiş olan yeni hükümet, ülkenin rekabetçiliğini arttırmak ve insan kaynaklarının gelişimini güçlendirmek için oldukça kapsamlı uygulamalarla desteklenen gelecekle ilgili hedefler planlamaktadır.

İdari olarak Endonezya, eyaletlerden oluşmaktadır. 2001 yılından beri eyaletlerin sayısı 26'dan 33'e çıkmıştır (daha sonra 2015 yılında 34 eyalet olmuştur). Bu yeni eyaletler: Riau Adaları, Bangka Belitung, Banten, Batı Sulawesi, Kuzey Borneo, Gorontalo, Kuzey Maluku ve Batı Papua'dır. Her eyalet, bölgelere ve belediyelere ayrılmaktadır. Endonezya'nın toplam 491 kabupaten'i ve 98 belediyesi bulunmaktadır. Alt idari birimlerde ilçeler ve vilayetler yer almaktadır. 2013 yılına kadar ilçelerin sayısı 6.793'e, vilayetlerin sayısı ise 79.075'e çıkmıştır. Her bir vilayet, şehirlerden ve köylerden oluşmaktadır (BPS, 2012).

Eyaletten eyalete göre farklılaşan kültür ve sosyo-ekonomik kalkınma seviyesi, toplumun hayat kalitesini arttırmak ve bu süreci izlemek, hükümetin görevleri arasında oldukça önem kazanmıştır. 1999 yılında 22 sayılı Yerel Hükümet (*Pemerintah Daerah*) Kanunu düzenlenmiştir. Kanuna göre, kabupaten ve illere tam otonom hakkı verilmektedir. Ancak bir diğer kanunda yerel hükümetin eyalet ve kabupaten/il seviyelerindeki merkezi hükümetin dağılan bakanlıklarına karşı sorumluluk alması gerektiği düzenlenmektedir. 2004 yılında bu kanun, planlama yetkilerinin çeşitli kuruluşlarla kabupaten veya belediye hükümetlerine devredilmesine dönüşmüştür.

Endonezya'nın demografik oluşumunun en önemli taraflarından biri ekonomi bakımından ülkenin büyük bir oranla genç nüfusa sahip olmasıdır. Nüfusun farklı demografik yapıları, yaş yapısına ilişkin sorunları ele almanın zorluklarına nispeten sevinç verici bir husustur. Ondan evvel 2010 yılında, Endonezya'nın nüfusu 237.86 milyon idi. Bu rakamla Çin, Hindistan ve ABD'den sonra Endonezya, dünyanın dördüncü kalabalık nüfuslu ülkesi olmuştur.

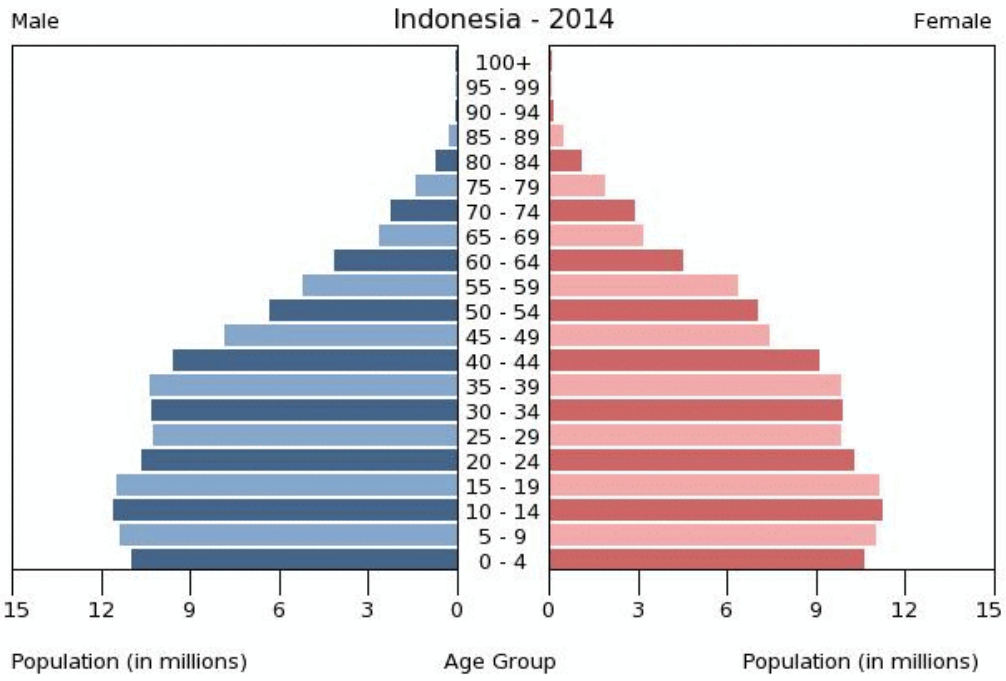

Şekil 2. Endonezya'nın Yaş Yapısı (Kaynak: CIA Dünya Gerçekleri Kitabı, 2015).

2010 yılında toplanan verilere göre yaklaşık 118.3 milyon nüfus şehirlerde yaşamaktadır ve nüfusunun % 87'si müslümandır. Bir diğer ilginç gerçek ise genç nüfusun sürdürülebilir kalkınmanın ortaya çıkması için yüksek potansiyellere sahip olmasıdır (Hill, 2006: 178). Diğer yandan, Endonezya'nın yaş ortalaması 28.2 civarlarındadir (2011 tahmini). Endonezya hükümeti büyük sosyal sorunlarını ortadan kaldırmak için orta-yaşlı nüfusunun kapasitesini sağlamlaştırmaya odaklanan merkezi-kalkınma planını başlatmıştı. Endonezya'nın nüfusunun oranı aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4. Üç Yaş Grubuna Sınıflandırılan Endonezya Nüfusunun Yüzdesi

	Nüfusun Toplamının (%)	Erkek (mutlak)	Kadın (mutlak)
0-14 yaş	27.3	34.165.213	32.978.841
15-64 yaş	66.5	82.104.636	81.263.055
65 yaş ve üstü	6.1	6.654.695	8.446.603

Kaynak: CIA Dünya Gerçekleri Kitabı, 2015.

Nüfus sorunlarına karşı çözüm bulma çabası içinde olan Endonezya hükümeti, planlanmış olan kalkınma programlarını uygulamaya başlamıştır. Bunlardan biri de 1967 yılında düzenlenen Dünya Liderleri Beyannamesi'nde (*Declaration of World Leaders*) fikir alışverişi konusu olarak nüfusun hızlı gelişiminin ekonomik kalkınmaya potansiyel bir engel olmasından bahsedilmiştir. Bunun yanı sıra Endonezya, demografik eşitliliğe odaklanarak ve kadın, genç ve yaşlı nüfusu güçlendirip nüfus sorunlarına öncelik tanımaktadır.

On yıldır süren makroekonomik gelişimi, Endonezya'daki işsizlik oranının istikrarlı azalması yönündeki eğilimi sürdürmeyi başarmıştır. Yalnız her sene işgücüne sahip aşağı yukarı iki milyon Endonezya milleti bulunmaktadır. Bu da Endonezya hükümetinin yeni istihdamlar açması için bir meydan okumadır.

Tablo 5. Endonezya'lının İşgücü Sayısı

	2010	2011	2012	2013	2014
İşgücü	116.527.546	119.399.375	120.329.543	120.177.933	121.877.378
- İşe sahip	108.207.767	111.281.744	113.055.963	112.761.067	114.632.743
- İşsiz	8.319.779	8.117.631	7.273.850	7.416.866	7.244.635

Kaynak: Endonezya İstatistiği, 2014.

Tablo 5, Endonezya'nın son yıllardaki işsizlik oranını göstermektedir. Bu veriler, başta iş imkanlarını ve genç çalışanları baz alarak istikrarlı yükseliş eğilimi göstermektedir. İşe sahip olanların oranı ise daha çok istikrarlı azalış eğilimi göstermektedir. Bunun nedeni, insanların şehirlerde iş imkanı bulabilmesidir. Tam olarak sayısını belirlemek oldukça zor olsa da tahminen Endonezya'da iş sahibi olanların % 55 – % 65'inin gayri resmi sektörlerde çalıştığı belirlenebilmektedir (Adioetomo, 2011: 27).

Otuz yaş altındaki büyük bir nüfus grubu (yaklaşık toplam nüfusun yarısına kadar veya aşağı yukarı 120 milyon kişi), üretkendir yani milli ekonominin makinesi olarak fonksiyone ve potansiyele sahip olanlardır. Üstelik, sağlam bir ekonomik gelişim, Endonezya halkının orta sınıflı topluluğa girmesiyle sonuçlanmaktadır. 2013 yılında Dünya Bankasının raporuna göre her sene yaklaşık 7 milyon Endonezya vatandaşının orta sınıf topluluğuna katıldığı kaydedilmiştir.

1.2 Bir Bakışta Türkiye: Coğrafi ve Tarihi Bakış

Türkiye Cumhuriyeti, Asya veya Anadolu (Anatolia) ile; Doğu Trakya (*Thrace*) bölgelerinden oluşmaktadır. Türkiye'nin toplam yüzölçümü 780.580 km^2 (301.384 mil^2), yaklaşık 1.600 km (994 mil) ve 650 km (404 mil) genişliğindedir. Karşılaştırma olarak Türkiye'nin toprak büyüklüğü, ABD'nin Texas eyaletinden biraz daha büyüktür. Tüm toprağının % 97'si Asya tarafı ve yaklaşık % 3'ü Avrupa tarafından oluşmaktadır. Kuzeyde Karadeniz ile,

kuzeydoğuda Gürcistan ve Ermenistan ile, doğuda İran ve batıda Ege denizi ile çevrelenmiştir. Türkiye'nin arazi sınırları 2.648 km (1.645 mil) ve kıyı şeridi ise 7.200 km (4.474 mil)'dir. Türkiye'nin başkenti olan Ankara, ülkenin İç Anadolu bölgesinde yer almaktadır.

Şekil 3. Türkiye Haritası (Kaynak: World Atlas, 2014).

Haziran 2016'da Türkiye'nin nüfusu, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 79.556.419 olarak tahmin edilmiştir ki, bu rakamla dünyanın 198 devleti arasında 19'uncu sırada olarak yer almaktadır. Ortadoğu ülkeleri arasında Türkiye, en kalabalık ülkedir. 2015'te 65 yaş üzeri yaklaşık % 5.7, ve diğeri 15 yaş aşağı % 29 bir nüfusa sahiptir. Ülkede her 100 kadına 101 erkek düşmektedir.

BM'ye göre 2010-2015 yıllar için yıllık nüfus değişim oranı % 1.7 olması beklenmiştir. BM, nüfusun % 65'inin kentsel alanda yaşadığını, ve kentsel alanın yıllık % 1.93 oranında büyüdüğünü tahmin etmiştir. Başkent Ankara, 3.428.569 nüfusa sahiptir. En büyük şehir olan İstanbul'un ise 13.597.000 nüfusu vardı.

1453'te II. Mehmet (Fatih)'in padişahlığı altında olan Osmanlı, Konstantinopolis'i fethetmiş, ve devletin başkenti yapmıştır. 1516'da Suriye'yi fethetmiş ve 1529'da Viyana'nın kapısında Türklerin Avrupada genişleme çabası durmuştur. İttifak devletlerin erken anlaşmaları üzerine Osmanlı imparatorluğu, tüm Türk bölgelerden kopartılmış ve geri kalan toprağının coğu –küçük bir Asya–

Birleşik Krallık, Fransa, Yunanistan ve İtalya'ya bölünmüştür. Önemli kısım zaten işgal edilmiş durumdaydı. İttifakların desteğiyle 1919'da Yunanlılar, Anadolu'ya İzmir üzerinden saldırmış fakat sonunda Türk milliyetçilerinin Gelibolu'da komutanı olan Mustafa Kemal (sonra Atatürk olarak bilinir)'i savunmasıyla 1922'de kaybetmiştir. 29 Ekim 1923'te Yunanlılar ve Türkler büyük bir nüfus değişimi yaşamış (nüfus mübadelesi olarak bilinir), Ankara başkent olarak cumhuriyet ilan edilmiş ve 3 Mart 1924'te halifelik ortadan kaldırılmış ve onun taraftarları kovulmuştur.

Birkaç sene sonrasında yerel, yasal ve politika seri devrimleri, Atatürk devrimi olarak tanınan, topluca başarılımıştır. Bunlar, dini yasal için laiklik ile değişmesi, halk egemenliği esasında cumhuriyetçi anayasanın belirlenmesi, Türk okullarda dini eğitime bastırmalardan içermişlerdir. Son haberlerde ise Ocak 2005'te yeni lira birimi, altı sıfır hanelı eski lirayı kaldırılarak öne sürülmüş ki, bu milyon para birim cinsinin banknotunun sonulmaktadır.

1.2.1 Türkiye'nın Ekonomik Ölçüleri

2.Dünya savaşından beri sanayi sektörü (inşaat dahil) genişletilirken ekonomi dağılımında tarım düşüşe geçmiştir. Ekonomik faaliyetlerdeki bu kayma, kasten bir devlet politikası sonucunun bir bölümüdür. 2015 ortalarında tarım GSYİH'na % 12 katkı sağlayıp % 25 erkek ve % 60 kadın olarak işgücünün % 35'ini çalıştımıştır. Sanayi hesapları GSYİH'nın % 30 ve işgücünün % 25, ve hizmet sector hesapları ise GSYİH'nın az çok % 58 ve işgücünün % 40 içindir.

Türkiye'nin ekonomisi 2014'ten beri gücünü kaybetmiş, 2013'te % 4.2 genişlemeden % 2.9 artışa yavaşlamıştır. Bu sonuç sabit yatırımlardaki halsiz özel tüketim ve inşaat tarafından yönetilmiştir. Üretim sektör altı seneli bir düşüşe vurmuş sanayi üretimi de Şubat 2016'da genişlemede henüz toparlanmıştır. Türkiye'nin görünümü ılımlıdır. Petrol fiyatlarının düştüğünde o anki açık hesabı, yaklaşan seçim ve tüketicilerin harcamalarının mevcut olumsuz riski yavaşça azaltığı beklenti sıralarında azaltmaya yardımcı olmaktadır.

Tablo 6. Uzun Vadeli Eğilim | Ortalama 3-yıl

Ölçütler	2011-2013	2014-2016	2017-2019
Nüfus (milyon)	75.1	78.1	80.5
GSYİH (USD milyar)	794	790	988
Kişi başına GSYİH (USD)	10.566	10.115	12.258
GSYİH Artışı (%)	5.0	3.4	4.2
Mali Denge (% GSYİH)	-1.6	-1.5	-1.6
Kamu Borç (% GSYİH)	37.2	33.4	31.1
Enfşasyon (%)	7.6	8.4	7.2
Mevcut Hesap (%GSYİH)	-7.9	-5.2	-4.8
Dış Borç (% GSYİH)	43.3	53.4	48.9

Kaynak: FocusEconomics, 2015.

FocusEconomics tarafından yapılan araştırma 2015'in % 0.2 olarak artış gösterisini indirmiş ve % 3.4 olarak ekonomi genişlemesini bekler. 2016 için bu tablo GSYİH'nın % 3.9 olarak genişlediğini görür. Nüfus artışı yıllardır istihdam artışını geçmiş durumunda. Çalışma çağındaki nüfus 1980'den 2014'e kadar 23 milyon olarak artmış fakat sadece 6 milyon iş açılımıştır. Sonuç olarak istihdam oranı (çalışmış yetişkin nüfusun yüzdeliği) dünyada en düşüktür. 2014'te sadece % 43.7 idilerdir. Ülkelerin çoğu AB-15 ortalaması % 65 iken % 50 üzeri istihdam oranına sahiptirlerdir.

Son on yıl ise Türkiye'nin ekonomisi müthiş başarılar elde etmiştir (Özbudun, 2002: 128). Türkiye'nin yükselen refahı paylaşılır olmuştur. 2004 ile 2014 yılları arasında alt kısımların tüketimi % 40 olarak artmış aynı zamanda ulusal ortalamaya denktir. Aynı dönemde orta seviyeliler için sağlık erişimi, eğitim ve belediye hizmetleri çok ilerlemişken aşırı yoksulluk % 13'ten % 4.5'e kadar ve orta yoksulluk % 44'ten % 21'e kadar düşmüştür. Küresel finansial krizden beri Türkiye yaklaşık 6.3 milyon iş açtı ki, yaklaşık %10 işsizlerin katılımının artışını içererek işgücünü arttırır. Türkiye'nin başarıları ve gelecek potansiyeli gelişmekte olan piyasaya ilham kaynağı olmuştur.

Türkiye'nin işgücü, piyasa sonucu demografik ve ekonomik faktörlerin etkileşimini yansımaktadır. Diğer gelişmekte olan ülkeler gibi Türkiye hızlı bir demografik geçişe ilerlemekte ki, işgücü piyasasına genç girişimcilerin

dalgalanmasını oluşturur. Faktör girdilerinde potansiyelin temsilcisi olan bu artışa karşın yeterince onları emmek oldukça zor olmuştur. Bu arada demografik eğilim, kırsal-tarımsal toplumların kentsel-sanayiselinkine dönüşümü ile eşit düzeyde olmuştur. Kültürel/kurumsal faktörler ve gelişen mesleki yapı, özellikle kadınlar için rol değiştirmeye yön vermiş ve ev halkının tercihlerini ve işgücüne katılma kararını etkilemiştir.

Ekonomik alanda Türkiye, 1980'li yıllarda sürüncemede kalma, içe dönük devletçi politikaları terketmiş ve daha dışa dönük, pazar odaklı kalkınma modeline geçişe başlamıştır. Bu değişim ekonomiyi son 1970'li yıllarda uzun krizden geriye döndürmüş ve ticaret performansında müthiş sonuçlar oluşturmuştur. Ancak uzun sürede kalan yanlış politikalar yeni ortamda sürüldüğü için enflasyona, makro ekonominin kararsızlığına ve zayıf yatırıma sebep olmaktadır. Aynı zamanda iki savaş bölgeden dış kaynaklı olaylar, ve ticaret ortağı ve mali bulaşmada olan ekonomik bozulmalar, ekonomi ve işgücü piyasasını söndürmüştür.

Tablo 7. Türkiye'nin İşgücü Piyasasının Ölçüleri

Ölçütler	2006	2014	2015	2018
İşgücüne Katılım Oranı (yüzdelik)	46.3	50.5	51.3	53.8
Kadının İşgücüne Katılım Oranı (yüzdelik)	23.6	30.3	30.8	34.9
İstihdam (milyonlar)	20.4	25.9	26.6	29.9
İşsiz Oranı (yüzdelik)	10.2	9.9	10.2	7.2
Genç İşsiz Oranı (yüzdelik)	19.1	17.9	18.8	13.0
Gayriresmi İşler (yüzdelik)	47.0	35.0	32.8	30.0
ISKUR'da Başvumuş Olup İşsizlerin Yerleştirme Oranı (yüzdelik)	12.3	25.5	18.0	50.0

Kaynak: 2006 ve 2014 şekli, Turkish Statistical Institute (TUIK)'tendir; On Yıllık Ulusal Kalkınma Planının Hedefi.

Orta vadeli ana zorluklar, işgücünde genç ve kadın katılsımını artırmaktadır. İş açmasında son yıllarda ulaşılmış başarılara rağmen neredeyse Türkiye'nin çalışma çağındaki nüfusun yarısı işgücüne girmemiş, % 30 olarak çoğu kadının düşük işgücüne katılım oranıdır, ve % 65 OECD ortalamasının yarısından daha azdır. Genclerin çoğu kadın % 35'i, ne çalışmakta ne de okula

devam etmektedir OECD ülkeleri arasında en yüksek pasif genç nüfusa sahip ülke Türkiye'dir (OECD, 2014). Çalışan genç nüfus için ise % 33 ortalama nüfusun karşılaşmasıyla gayriresmi işlerde yarısı (% 43)'dır.

1.2.2 Bir Bakışta Türkiye: Demografik Durumu

774.815 kilometre kare yüzölçümüyle Türkiye, üç kıta arasında stratejik bir yere sahip olup bu kıtaları bağlamaktadır. 2014 yılına kadar Türkiye, 76.4 milyon nüfusa sahiptir. Türkiye'nin ekonomisi 2012 yılına kadar hızla gelişerek 2011 yılında %6.9 GSYİH oranıyla zirveye ulaşmıştır (UNDP, 2013). 2009 ve 2011 yıllarında global ekonomik kriz nedeniyle gerginlik söz konusu olsa da 2012-2015 yıllarının GSYİH gelişme oranının güçlü bir toparlanma olduğu tahmin edilmiştir. Sonuç olarak Türkiye, dünyanın 17. en büyük ekonomisine sahip ülkesi olarak belirlenmiştir (Endonezya'nın bir altı ve Güney Afrika'nın bir üstü). Ayrıca, 12.955 ABD doları (GSYİH) kişi başı geliriyle Türkiye orta gelir düzeyinde bir ülke olarak sınıflandırılmıştır. 2014 yıllı İnsani Gelişmişlik Endeksi'ne (İGE) göre Türkiye 187 ülkeden 74. sırada yer almıştır.

Avrupa Birliği'nin potansiyel aday ülkesi olan Türkiye'nin nüfus gelişimi, karşılaştırmalı araştırmanın özel ilgi alanında olabilir. Gelişmekte olan diğer ekonomilerde olduğu gibi Türkiye'nin gelişiminin ve demografik durumunun, günümüzde gelişmiş olarak bilinen ülkelerin geçmişte yaşadığı duruma benzeyen bir modeli bulunmaktadır (Attar, 2013: 10). Kişi başı gelirinin gerçek sonucu uzun dönemli bir gelişim eğilimi ve ekonomik gelişimin kaynağı olan teknolojik gelişmelerin sayesinde doğurganlık ve ölümlülük oranının azalması kaydedilmektedir.

İşin ilginç tarafı, Türkiye'nin demografik yapısı incelendiğinde nüfusun %44.1'i henüz 0-25 yaş grubundadır. Bu nedenle, doğurganlık oranının azalmasına rağmen Türkiye'nin nüfusunun 21.yüzyılın ilk yarısına kadar ciddi

ölçüde bir gelişme gösterme potansiyeli oldukça yüksektir. Böylelikle doğurmaya uygun yaşlarda olan daha çok sayıda nesillere sahip olmak çok iyi bir ivmedir[3]

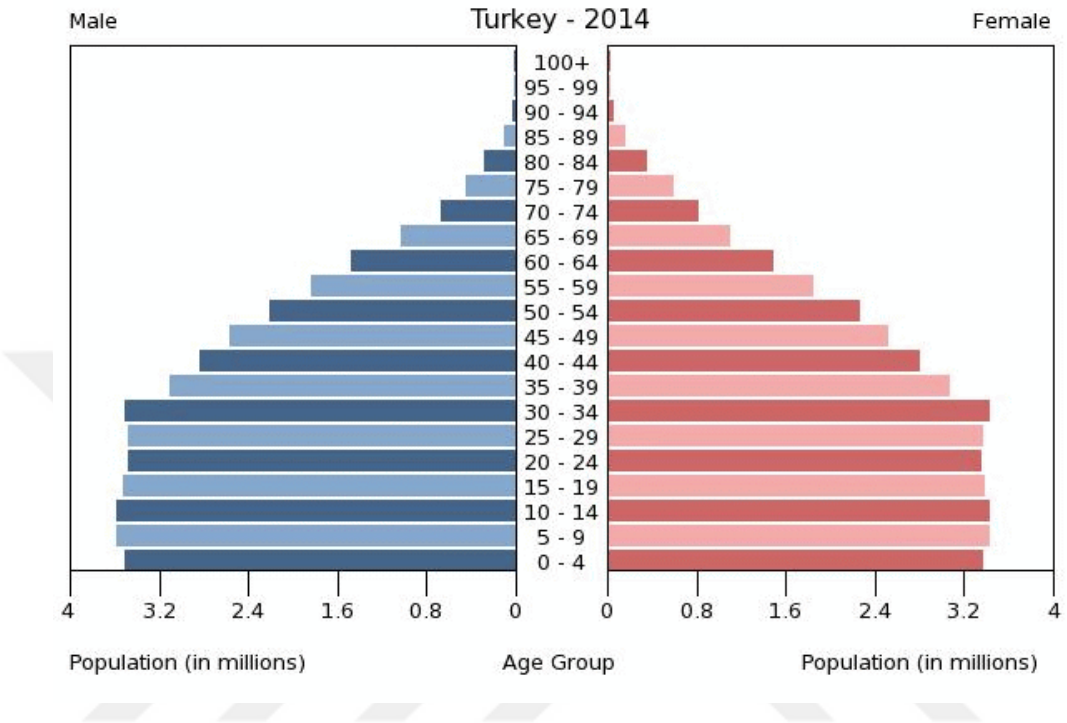

Şekil 4. Türkiye'nın Yaş Yapısı (Kaynak: CIA Dünya Gerçekleri Kitabı, 2015).

Diğer yandan, özellikle köylerde yaygın olan yoksulluk sorunuyla bölgesel eşitsizlik hala ciddi bir meseledir. 2014 yılında köylerdeki yoksulluk oranı % 37.9'dur. Bir diğer önemli mesele, ulusal sosyo-ekonomik bağlamda 2009 yılında meydana gelen işsizlik oranının artmasıdır. 2014 yılında genç, kadın nüfusunun yaklaşık % 28.5'inin bir iş sahibi olmadığı belirlenmiştir (UNDP, 2015). Genç nüfusun, zayıf bir grup olma potansiyeli ise yüksektir. 2014 yılının ilk çeyreğinde genç nüfusun işsizlik oranı % 16.1'e çıkarak, OECD (İktisadî İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) ortalamasından biraz daha üst sırada yer almıştır[4]. Ekonomik alanda Türkiye'nin potansiyel performansı, demografinin ekonomi

[3] Gerard Dumont Gerard-François. (2004). Les Population du Monde, Paris, Armand Colin, 2.yayın.

[4] Bknz., *OECD Employment Outlook (2014) "How does Turkey Compare?"* (OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) İstihdam Bakış Açısı (2014) "Türkiye Nasıl Karşılaştırır?"). Eylül 2014 Baskısı. Çevrimiçi yayım www.oecd.org/employment/outlook

faktörleriyle olan etkileşiminden yansımaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye de, iş piyasasına yeni giren gençlerin akımını meydana getiren hızlı bir demografik değişimden geçerek gelişmektedir.

1.2.3 Türkiye'nin Bölgesel Bölünmeleri

Ülkenin bir bölgeden diğer bölgeye değişik coğrafik, iklimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik özellikleri, Türkiye'deki geleneksel bölgesel dağılımına yol açmıştır. Beş bölgenin (Batı, Güney, Orta, Kuzey ve Doğu) farklılıkları, ülkenin sosyo-ekonomik gelişim düzeyinin ve demografik durumunun farklılıklarının bir aynasıdır. Ayrıca, 2002 yılından itibaren AB üye ülke adaylığı sürecinin çerçevesinde NUTS I, NUTS II ve NUTS III adıyla yeni istatistik bölge birimleri sınıflandırılma sistemi benimsenmektedir.

En kalabalık olan Batı bölgeleri, ülkenin en fazla sanayileştirilen ve sosyo-ekonomik açıdan en gelişmiş bölgeleridir. İstanbul (Türkiye'nin birinci en büyük şehri) ve İzmir (Türkiye'nin üçüncü en büyük şehri) Batı bölgelerinin listesine dahildir. Güney bölgesi ise, verimli ovaların ve hızlı gelişen birçok sanayi merkezinin bulunduğu bölgelerdir. Adana, Mersin ve Antalya, bölgede bulunan yeni büyükşehirlerdir. Turizm merkezleri, bu bölgenin bir başka önemli gelir kaynağıdır.

Başta ülkenin başkenti ve ikinci en büyük nüfusuna sahip ili olan Ankara, İç Anadolu'da bulunan karasal iklime sahip bir kenttir. İl merkezlerinin hızla gelişimesinin dışında bölgedeki sanayi ve üretim mütevazılıkla gelişip devam etmektedir. Kayseri, buna en iyi örnektir. Kuzey bölgesinde verimli sahiller bulunmaktadır. Bölgenin özelliği, fındık, tütün ve çay gibi tarımsal ürünleri üreten bu küçük işletmeleri geliştirmektir. En son, Doğu bölgeleri, ülkenin en az gelişmiş bölgeleri olarak bilinmektedir. Engebeli dağlı arazi, kısa yazlara ve sert iklime sahip, yerleşik bir tarımdan çok hayvancılık için daha uygun bir bölgedir. Ancak, "Güneydoğu Anadolu Projesi" sayesinde Güneydoğu bölgesinin ekonomisi son yıllarda iyi yönde bir gelişim kaydetmeyi başarmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM:
KALKINMA TEORİSİ VE BÖLGESEL KALKINMA

Küreselleşmenin etkisi altında dünyayı şekillendiren ne kadar fazla su ve sınırları olmayan bir devlet olsa, bölgelerin rol ve pozisyonunun da o kadar önemine sahiptir. Bu durum, sadece Avrupa ülkeleri için geçerli olmayıp bütün ulusal dairenin rolünü bölgeselleştirmek ve bölgesel (ve yerel) sosyo-ekonomik sistemlerin önemini tanıtıp vurgulamayı amaçlamaktadır, Avrupa'nın mevcut genel eğilimi sahneye oluşturmaktadır (Castelss, 2000; Domanski, Marciniak, 2003; Kuklinsli, 2003; Parysek, 1997).

Bölgelerin yeni görevi, bölgeselliğin rolü ve bölgesel politikanın biçimi gibi birçok mesele bu küresel-yerel ilişkilerinde sık sık karşılaşılacak meselelerden birisidir. Yerel ile küresel süreçlerin arasındaki temasın etkisine bir tepki olarak neo-bölgesellik ideolojisi, devletin fonksiyon ve etkilerine olan sosyo-ekonomik kalkınmayı sorgulayan yeni bölgeselliğin Avrupa'da yaygın olmasına sebebiyet vermiştir. İlgili bölgenin sosyal ve ekonomik kurallarını açığa çıkarmak ve halkın değerlerini azaltarak arka plana koymak için bölgesellik kavramını yeniden nitelendirme eğilimi söz konusudur.

Bölgelerin bu tür kalkınma durumlarına ilişkin iki teorik yaklaşım söz konusudur:

1. Bölgesel kalkınmanın klasik kavramı
2. İç kökenli bölgesel kalkınma kavramı

Ekonomik temelin kavramı, teoriler arasında en popüler olandır. Bu teori, ekonomiyi iç ve dış kökenli faaliyetler olarak ikiye ayırıp bölgenin kalkınma sürecindeki gündelik ilişkilerini belirterek bölgenin kalkınmasını anlatmaktadır (Isard, 1965).

Teoriye göre, dış kökenli faaliyetler, mal ve hizmetler gereksinimlerinin bölgenin ekonomik kalkınmasını tetiklemiş olması ve sosyal ve uzamsal iş

bölümündeki rol ve ayırıcı özelliklerini şekillendirmesiyle beraber bölgenin ekonomik temelini oluşturmaktadır (Jerczynski, 1977; Maik, 1997). Dış kökenli faaliyetler, iç kökenli sektör denilen bölgesel ekonominin bir diğer iç elemanını bu temele dayanarak tetiklemektedir. Malecki (1997), teoriye dayalı bir tavsiyede yerel hükümetin teknolojik modernizasyonunu destekleyen ekonomi veya hizmet sektörlerinde yürütülen hem yurtiçi hem yurtdışı pazarlarında yatırımcıların rekabetçi olmaları için bir takım etkileyici faaliyetler düzenlemesi gerekmektedir.

Porter (1990) tarafından geliştirilen, bir kavramda sanayi kümeleri çağdaş küresel ekonomideki rekabet üstünlüğünü sorgulamak için kullanılan bir araç olarak ifade edilmiştir. Porter, ekonomik faaliyetlerin düzenlendiği mekânın uygunluğunu, bunun ana faktörü olarak görmektedir. Ellili yıllarda bölgesel kalkınmanın disiplininin gelişmekteyken oldukça güçlü bir ekonomik kökenine sahip ve firmaların bölgelerde neler yaptığını, bunların performanslarının ekonomik göstergelerin (iş alımı, kâr ve gelişim) bir aralığını nasıl etkilediğine odaklamıştır.

Bölgesel kalkınma teorisi, bölgelerarası ticarete ilişkin sorularla alakadar edilmektedir ve haklıydı da çünkü ticaret, yerel özelliklerin temellerinin biridir. Bu konuyla ilgili geleneksel yaklaşım, karşılaştırmalı üstünlüğün sorgulanması, pazarın değiş tokuşu ve sermaye ve emeğin beraberinde gelen uzamsal sonucun akımlarının üzerinde kurulmaktadır. Yirminci asrın sonuna doğru, bölgesel kalkınma bu yaklaşımda oldukça çok disiplinli olmuştur. Bir bölgenin ne olabileceği ve sadece ekonomik faktörleri olmayıp bir diğer faktör aralığının da bölgenin fikrini nasıl şekillendirebilmesine odaklayan siyaset bilimi, kamu politikası ve sosyoloji gibi disiplinler ekonomik disiplini ile birlikte kritik disiplinler olmuştur.

Bölgesel ekonomik gelişiminin en erken teorileri, neoklasik ekonomik teorileri olan uluslararası ticaret ve ulusal ekonomik gelişimi teorilerinin uzamsal genişlemesidir. Bu erken neoklasik teoriler, emeğin fiyatı ile bölgelerarası diğer faktörlerin arasındaki farkın gün geçtikçe küçülmesi ve bir noktaya doğru

birleşmesini tahmin etmektedir. Neoklasik ticaret teoricileri, Heckscher-Ohlin-Samuelson (HOS) teoremine kanıt getirerek uluslararası faktör fiyatının birleşmesini sabit dengeli ticaret modeli olarak kullanmak suretiyle anlatmaktadırlar.

Bu varsayımların arasında Heckscher (1919) ve Ohlin (1933), faktörleri çok olan bir bölgenin bu faktörlerin yoğun kullanımına gerektiren mal üretimindeki rekabet üstünlüğüne sahip olacağını göstermiştir. Bu bölge daha sonra bu çok olan faktörlerde uzmanlaşıp ihracat yapmaya başlar ve sınırlı olan üretim faktörlerini dışarıdan ithalat yaparlar. Samuelson (1953, 1949, 1948), Heckscher-Ohlin'in sonucunu detaylandırarak serbest ticaret ve/veya faktör değişkenliğinin ticarete dâhil olan bölgelerin arasındaki üretim faktörlerinin nisbi ve mutlak uzun vadeli fiyatlarını nasıl denkleştirebileceğini göstermiştir.

2.1 Ekonomik Kalkınma Teorileri

Karmaşık ve çok-boyutlu olan ekonomik kalkınmanın problemleri, birçok teori, anlatımlar, deliller ve iddiaların geliştirilmesine sonuçlanmaktadır (Dünya Bankası, 2000). İkinci dünya savaşının ardından dünyanın fakir ülkelerindeki sermayenin maddileşmesine başladığında sanayileşmiş ülkelerdeki ekonomistler hazırlıksız yakalanmıştır. Resmen modern ekonomik yapısı olmayan geniş çaplı tarım ülkelerindeki ekonomik gelişim sürecini analiz edecek yeterli kavramsal teçhizatları yoktur. Fakat savaştan zarar görmüş Avrupa ülkelerinin ekonomisini sayılı yıllar içinde yeniden kurması ve modernize etmesini mümkün kılan ABD'nin büyük miktarda maddi ve teknik yardımı olan Marshall Plan tecrübeleri vardır.

Üstüne üslük, bütün sanayileşmiş milletler önceden de gelişmemiş toplumlar değiller miydi? Tarımdan geçimini sağlayan fakir toplumlardan modern sanayileşmiş devlere dönüştürmede tarihi tecrübenin Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri gibi "geride kalan" ülkeler için önemli bir derstir. Bu iki düşüncenin mantık ve samimiyeti –sermayenin büyük akışı kullanımı ve

günümüzde bilinen gelişmiş ülkelerin tarihi kalıp– zengin ülkelerin gerek bilim insanları, gerekse siyasetçiler veya idareciler tarafından çürütülemeyecek kadar kuvvetlidir. Gelişmekte olan ülkelerin milletinin ve yaşamlarının dayandığı bu insanlar ancak BM istatistiklerinden veya antropoloji kitaplarının seyrek sayfalarından daha gerçekçi olamaz. Hızlandırılmış sermaye birikiminin merkezi rolünün üzerinde durması nedeniyle bu yaklaşıma da "sermaye köktenciliği" denilmektedir.

Ekonomik kalkınma modelinin ilk nesli, İkinci Dünya Savaşı'ndan birkaç yıl sonra formüle edilmiştir. Bu ilk modeller, GSYİH'nın gelişiminin hızlanmasına ulaşmak için büyük sermaye akıtmasının kullanımına odaklanmaktadır. Bu modellerin iki örneği Rostow'un gelişme aşamaları modeli ve Harrod-Domar'ın modeli (Todaro ve Smith, 2009). 1950'li ve 1960'li yılların teoristleri kalkınma süreçlerini tarihi evrelerin dizisi olarak görmektedir. Bu bakış açısı, Rostow tarafından yaygınlaştırılmıştır (Ingham, 1995). Rostow'un gelişme aşamaları modelinin olduğu gibi, Harrod-Domar'ın modeli de ekonomide ana kuvvet yatırımın olduğunu vurgulamaktadır (Ghatak, 2003). Öyleyse yatırımı doğurmak için her ülkenin sermayeye ihtiyacı vardır. Bu stratejiler, savaş sonrası yılların yaygınlaşan kalkınma politikalarını esas stratejileridir. Hedef gelişme hızı çözüldükten sonra olması gereken birikim hızı da öğrenilmiş olacaktır. Eğer yurtiçi birikimler yetmezse yurtdışı birikimler de değerlendirilecektir.

2.1.1 Rostow'un Gelişme Aşamaları

Bilgili çevrenin dışında olup 1950'li ve 1960'lı yılların soğuk savaşın siyasetlerinin desteği ve bağımsızlığa yeni kavuşmuş ülkelerin mensubiyeti için sonuçlanan rekabetçilik nedenleriyle gelişme aşamaları değinilen kalkınma modeli ortaya çıkmıştır. O zamanın en etkileyici ve açık sözlü avukatı Amerika'lı ekonomik tarihçi Walt W. Rostow'dur. Rostow'un doktrinine göre gelişmemişten gelişmişe olan geçiş, bütün ülkelerin devam etmeleri gereken bir takım aşamalar olarak nitelendirilebilmektedir.

Herhangi bir adım için gerekli olan kalkınmanın esas stratejilerinden biri ekonomik gelişimini hızlandırmak üzere yeterli yatırımı meydana getirmek için yurtiçi ve yurtdışı birikiminin seferber edilmesidir. Ekonomik mekanizmaya göre fazla yatırım fazla gelişimi meydana getirir. Bu mekanizma, günümüzde daha çok AK modeli olarak tanınan Harrod-Domar'ın gelişme modeliyle tanımlanmaktadır.

2.1.2 Harrod-Domar'ın Gelişme Modeli

Yıpranmış ya da kullanılamaz hale gelmiş olan sermaye mallarını (binaları, donanımları ve malzemeleri.) değiştirmek amacıyla olsa bile, her ekonomi kendisinin ulusal gelirinin belirli bir miktarını biriktirmelidir. Fakat gelişebilmek için, sermaye stokuna yapılan ek yeni yatırımları temsil etmek gereklidir. Toplam sermaye stokunun boyutu, K, ile toplam GNP, Y, arasında bazı doğrusal ekonomik ilişkilerin olduğunu varsayarsak; yeni yatırım biçiminde sermaye stokunda bazı net eklentilerin ulusal hasılatın, GNP, akışında uyumlu yükselmelerin meydana geleceği anlaşılmaktadır. Toplam yeni yatırım, toplam kazanımların seviyesi tarafından belirlenmektedir. Sözü edilen basit bir ekonomik gelişme modelini şu şekilde oluşturabiliriz:

1. Birikim (S) ulusal gelirin (Y) kısmi oranındadır, (s), böylece basit denklemimiz oluşur.

$$S = sY$$

2. Net gelir (I) sermaye stokundaki değişiklik olarak bilinir, K, ve ΔK tarafından temsil edilebilir, şöyle ki;

$$I = \Delta K$$

Ancak toplam sermaye stoğu, K, sermaye-hasılat oranı tarafından belirtildiği üzere, k, toplam ulusal gelir ya da hasılata doğrudan bir ilişkiye dayandığı için, Y, görülmektedir ki;

$$\frac{K}{Y} = k$$

veya

$$\frac{\Delta K}{\Delta Y} = k$$

ya da, son olarak,

$$\Delta K = k\Delta Y$$

3. Nihayetinde, net ulusal birikimler, S, net yatırımları eşit olmasından ötürü, I, bu denklemi şu şekilde yazabiliriz;

$$S = I$$

Ancak yukarıdaki denkleme bakıldığında, Biliyoruz ki; S = sY ve yine biliyoruz ki;

$$I = \Delta K = k\Delta Y$$

Böylece bu sonuçla, aşağıda gösterilen denkliğin birikiminin "kimlik"'ini yazabiliriz;

$$S = sY = k\Delta Y = \Delta K = I$$

ya da basit bir şekilde;

$$sY = k\Delta Y$$

İlk olarak Y, ve sonra da k ile denkliğin her iki tarafını da bölersek, izleyen ifadeyi elde ediyoruz:

$$\frac{\Delta Y}{Y} = \frac{s}{k}$$

Dikkat edilmelidir ki denklemin sol kenarı, ΔY/Y, GNP'nin (GNP'deki değişim yüzdesidir.) gelişim oranını ya da değişim oranını temsil etmektedir.

Harrod-Domar'ın ekonomik gelişim teorisindeki meşhur denkleminin basit bir versiyonu olan yukarıdaki denklem, basitçe belirtir ki, GNP'nin gelişim oranı (ΔY/Y) ulusal birikimler oranı, *s*, ve ulusal sermaye-hasılat oranı, k

,tarafından ortaklaşa belirlenmektedir. Daha ayrıntılı olarak, hükümetin yokluğunda, ulusal gelirin gelişim oranı, direkt olarak ya da olumlu bir şekilde, ulusal birikimler (bir ekonomi, verilen GNP dışında ne kadar çok biriktirir ve yatırım yapabilirse, GNP'nin gelişimi de o kadar büyük olması) ile işkili olacak diyor.

Gelişebilmek için, ekonomiler belirli bir oranda GNP'lerinin belirli bir miktarını biriktirip yatırım yapmalıdırlar. Ne kadar çok biriktirip yatırım yaparlarsa, o kadar hızlı gelişebilirler. Ancak herhangi bir birikim seviyesinde gelişebilmeleri için asıl olan, sermaye hasılat oranının, k, tersi tarafından ölçülebilmesidir, çünkü bu terslik, 1/*k*, basit bir biçimde, sermaye hasılatı ya da yatırım hasılat oranıdır. Bundan şu sonuç çıkar ki,üretimi ile, 1/k, yeni yatırım oranını çoğaltmak, *s*=I/Y, ulusal gelirin veya GNP'nin artış oranını verecektir.

2.2 Bölgesel Gelişimin Gelişim Kutupları Teorileri

Özellikle II. Dünya Savaş'ından sonra ve 20. Yüzyılın başlarından itibaren, uzun yıllar gelişim kutup stratejisi siyaset alanında uluslararası seviyede hüküm sürmüştür. 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında, sanayileşmiş ve gelişmiş ülkeler de dahil birçok ülke, kendilerinin şehirsel, bölgesel ve ulusal kalkınma planlarında gelişim kutup anlayışını uygulamışlardır. Yaklaşık yirmi yıllık bir tepkime döneminden sonra (1970'lerin sonları ve 1980'lerde.) gelişim kutuplarında 'dogma', geçen yirmi yıl boyunca, gelişim kutupları süreci evrim geçirmiştir.

Bölgesel kalkınma stratejisinin formülü, bölgesel programlamanın başarılı bir şekilde uygulanmasında temel bir gereksinimdir. Bu stratejinin asıl elementi, konumsal ya da bölgesel kalkınma modelinin seçimidir. Uluslararası olarak, iki baskın model vardır: gelişim kutupları -dağılım modeli, ve de birleşmiş – yerel – içten büyüyen gelişme modeli. İlk perspektif, bölge etrafına doğru oluşması beklenen gelişimin dağılımındaki faaliyetlerin çekiciliğine dikkat çeker. (Perroux, 1955; Aydalot, 1965; Boudeville, 1968). İkinci model bölgelerin içten gelişen

potansiyelinden yararlanmasında temel olan konumsal gelişimin bütünleşmesine atfetmektedir. (Coffey and Polese, 1985; Barquero, 1991; Garofoli, 2002).

Asıl hedef, endüstriyel üretimdeki artışta ve itici endüstrilerin – büyük endüstriyel komplekslerinin işlem ve ilgisi için gerekli olan ön koşulları (altyapı, dış ekonomiler, işçi gücü, pazar, vs.) taşıyan büyük şehir merkezlerindeki (gelişim kutuplarındaki) gelişmeler üzerindeki yoğunlaşmalarda olmuştur. Bu yüzden, "tümden-gelim" müdahalesinin kavramı üstün gelmektedir, ki bu da devlet müdahalesinin bölgesel haklar kapsamında kutuptan diğer bölgelere dağılım gelişimini ve konsantrasyon işleminin kuvvetini arttırmak için yoğun olması anlamına gelmektedir. (Hadjimichalis, 1992; Christofakis, 2001).

Teorisel seviyede, Christaller (merkezi konum) ve Perroux (genişleme kutupları) ve Boudeville (Gelişim kutupları) tarafından başlıca açıklanan ayrılma teorileri ve konsantrasyon gibi Myrdal (Birikimli Neden) tarafından bölgesel uyumsuzlukların açıklanması, gelişim kutuplarının ve dağılım modelinin biçimlendirilmesini büyük ölçüde geliştirmiştir (Rodrigue et al., 2006). Perroux (1955)'un çalışması, belki de başlıca belirtilen alandaki olumlu etkileri kullanan "itici endüstriler"'in işletimiyle gelişim kutuplarının bağlantısı yoluyla, gelişim kutuplarının teorisine belki de büyük bir ölçüde katkı sağladığı düşünülmektedir. Gelişim kutupları, metropol merkezleri ve gelişim eksenleri kutupsal yoğunlaşmaların ana şekilleridirler (Lois González, 2004; Vinuela-Jimenez et al., 2010).

Bölgesel ekonomiler tam tanımıyla açıktırlar ve bu yüzden, dış etkenler kesinlikle önemli olarak düşünülmektedir. Bu yönde, değişik yerleşkeler ve bilhassa dinamik şehirler, sadece rekabetçi bir yolda çalışmazlar, bölgelerin ve ülkelerin refahı için olduğu gibi, aynı zamanda da rekabeti ve gelişimi hedef alan sinerjiyle de çalışırlar (Mergos et al., 2004; Papadaskalopoulos et al., 2005; Metaxas and Petrakos, 2006).

Böylece, iki model (Gelişim kutupları ve birleşmiş-içten büyüyen gelişimsel model), rekabetçi bir yolda çalışmazlar, "Karma" gelişimsel modelin temeline göre, aksine birbirlerini bütünlerler. Esasen, iki model, belirli niteliklere, ülkenin gelişimsel evresine şu anki uluslararası durum, ve hükümetlerin sosyo-ekonomik seçim stratejilerine bağlı olan çeşitli kombinasyonlarda paralel olarak uygulanırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:
YENİ KURUMSAL İKTİSAT VE BÖLGESEL KALKINMA

Geçtiğimiz yirmi yıl, bölgesel ekonomide yetki devri açısından koordinasyon problemlerini ve "Yeni Kurumsal İktisat" çerçevesi içinde teşvik ve uygulama mekanizmalarının tasarımını amaçlayan çeşitli tamamlayıcı analitik çerçevelere tanık olmuştur. Akademisyenlerin üzerinde araştırma yaptıkları kurumsal madde, kalkınma pratiklerini doğrudan teşvik etmekten yoksun kalmıştır. Yeni Kurumsal İktisat ve Yeni Politik İktisat tarafından geliştirilen analitik çerçeve çeşitli bağlamlarda faydanın nasıl maksimize edileceği ve maliyetlerin ne şekilde edilmesi gerekti hususlarını anlamayı kolaylaştırır.

Son yirmi yıl içerisinde sosyal bilimler alanında birçok dikkat çekici gelişme yaşanmıştır. Bunlar arasında öne çıkanlardan her iki tanesi neoklasik (geleneksel) iktisat paradigması ve kurumların nasıl oluştuğuna dair özgün ve güçlü bir anlayış sağlamanın eksikliklerini vurgulamaktır. YKİ'nin hedefi genel neoklasik iktisadın önemli sınırlamalarını aşmaktır. Diğer birçok entelektüel gelişmeler gibi YKİ'de önceki görüşleri geliştirmiştir. Özellikle, nispeten özel teknoloji ile tespit edilen kurumlarda Marksist analizin önemli bir öncüsü oldu. Kurumlar değişir, ancak mutlaka iç çelişkiler artacaktır. Marksistler sınıf mücadeleleri ile bu süreçleri tespit etmişlerdir ama "mikro-temeller"in nasıl çalıştıklarını sağlamada başarısız olmuştur.

Yeni Kurumsal İktisat (YKİ) ekonomileri, hukuku, örgüt teorilerini, politik bilimleri, sosyoloji ve antropolojiyi birleştiren sosyal, politik ve ticari kurumları anlayan disiplinler arası bir kuruluştur. Çeşitli sosyal bilim disiplerinden oldukça faydalanmıştır, ama ana dili iktisattır. Hedefi ise kurumların nasıl ortaya çıktıkları, ne amaca hizmet ettikleri, nasıl değiştikleri ve –eğer olursa- nasıl reform yapmaları gerektiği açıklanır. "Yeni Kurumsal İktisat" teriminin kaynağı (1975) Williamson'dir. 1970'lerde Bilinçli bir hareket olarak gelişmeye başlayan YKİ, firmanın Coase analizinin (Coase, 1937) köklerine dayanır. Hayek'in yazılarındaki bilgiler (hayek, 1937, 1945) ve Chandler'in sanayi

kuruluşu tarihçesinin tarihi (Chandler, 1962), Simon (1947), Arrow (1963), Davis ve North (1971), Williamson (1971, 1975, 1985), Alchian ve Demsetz (1972), Macneil (1978) diğerlerinin katılımıyla gerçekleşmiştir.

3.1 Yeni Kurumsal İktisat ve Kalkınma Söylemi

Yeni Kurumsal İktisat (YKİ) batılı demokrasilerin son on yıl içinde egemen olduğu neoklasik iktisat düşüncesinin bir uzantısı olarak görüldü ve bu nedenle IMF ve Dünya Bankası gibi ajanslar için seçim teorisi olmuştur (Mooya and Cleote, 2007).

Neoklasik iktisatın piyasadaki rolü sağlam ve köklüydü, kısıtsız inanca göre optimal verim tüm kaynaklar tahsis edildiğinde ve kimse daha iyi ya da daha kötü hale getirmediğinde gerçekleşebilir. Pazarın gücü, herşey den önemlidir ve anahtar varsayımlar neoklasik senaryo tarafından yapılır. Pazarın iyi donanımlı seçimler yapan, kusursuz bilgi ve oyuncuları vardır, bireyler tarafından fırsatçı davranış yoktur, kaynaklar kurumların olmadığı yerde en verimli şekilde kullanıma tahsis edilmiştir. Washington Uzlaşması politikaları IMF ve Dünya Bankası tarafından neoklasik modelin uygulanmasından gelmiştir (Stiglitz, 2002).

Üstelik ekonomik kuramcılar sıkı neoklasik yaklaşımın eksikliklerini kabul etmektedir ve sosyal ve kamu mallarının sağlanmasında kurumların rolünü analiz etmeye başlamışlardır. "Yeni Kurumsal İktisat" (YKİ) olarak bilinen teori, ulusal ve yerel hükümetin, finansal aracılar ve benzeri gibi rol enstitülerin, pazar faaliyetlerinin başarısızlığını ve süreçlerinin rolünü anlamaya ışık tutmaktadır.

Kurumsal Ekonomi çoğu yeni çıkmış yayınlar olan North (1990) ya da çoğu Williamson(1985) ile birlikte başlar, tabii ki uzun geleneksel kurumsalcı edebiyatı göz ardı edilen, 19.yy'ın sonlarında Alman Tarihsel Okulu'na dayanmaya kadar giden ve Marxist ekonomide rol oynayan (teknoloji tarafından ekonomi kurumlarının nasıl üzerinde büyük bir şekilde durulduğu ve toplu bir hareketle değiştirildiği) ve de 20. Yüzyılın başlarında Amerikan kurumsalcıları tarafından da kendi ekonomi gelişme alanımızda çoğu kurumun tartışmaları o

günlerde North (1990) ile başlamaktadır, sonra da ülkeden ülkeye deneyimsel edebiyatın geçişinden sonra, en çok genel olarak Acemoğlu, Johnson ve Robinson'dan alıntı yapılmıştır (2001).

Bu teorinin yükselişi kalkınma politika yapıcılarını üzerinde etki etti. Chang'ın belirttiği gibi "kalitesiz kurumların kökündeki neden, görünürde gelişmekte olan ülkelerin ekonomik sorunlarının yaygınlaşmasıdır. Uygun olarak, IMF ve Dünya Bankası birçok "yönetim-ilgili koşulluluk" borçlanmayı benimseyen ülkeler "daha iyi" kurumlar yönetimin iyileştirilmesinin gerekli olduğunu empoze etmeye başladı[5].

1980'lerin başında "kurumsal gelişim" teriminin yerini "kurumsal güçlendirme" almaya başlamıştır. Önceki yaklaşımlardan farklı olarak, kurumsal gelişim yaklaşımı geniş bir ortamda sadece kamu kuruluşlarının değil özel ve devlete ait olmayan kurumlarında dahil olduğu halihazırda kurulmuş olan kurumlarla çalışmayı vurguladı. Bu yaklaşım ayrıca sadece devlet kurumlarının kapasitelerinin geliştirilmesi değil, kapasitelerini sürdürmek için bu kurumların yeteneklerinin de geliştirilmesi gerektiğini de vurgular. Kurumsal gelişim yaklaşımının savunucuları mevcut ajanslar ile çalışmanın proje olduğu sürece sürecek olan bu tarz kurumları geçmek için açılan yeni organizasyonlardan daha gerçekçi olduğuna inanır (Shield, 1989: 81-87).

YKİ'nin en önemli elementi çıkarlarına göre hareket etmeyen kurumlar açısından tanınma olarak görülür. Özellikle bu kurumlar toplum tarafından yapılmış gibidir ve bu nedenle toplumun organize şeklini yansıtır. North (1991), "kurumlar toplumu yöneten normlar ve kurallardır ve karşılığında belirsizliği azaltmak için tarih boyunca insanlar tarafından geliştirilmiştir" fikrini başlatmıştır.

[5] See Kapur and Webber, 2000, cited by Chang 2010, p. 473.

3.2 Kurum ve Bölgesel Kalkınma Meselesi

Kurumlar önemli midir? Gelişme olarak, kamu kurumları önemlidir. Kamu kurumları ve onların kapasiteleri önemlidir, çünkü herhangi bir ülkenin hükümeti görevlerini gerçekleştirmek için kurumları aracılığıyla çalışmak zorundadır. Diğer bir deyişle, hükümet işlevlerini gerçekleştirmek için, bireysel hükümet yetkilileri grupları kurum adı verilen tutarlı organizasyonlar haline getirmelidir. Gelişimde kamu kurumlarının oynadığı önemli rol, uluslararası kuruluşlar tarafından tanınmaktır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gelişmekte olan ülkelerin hükümetlerine kurumların sosyal değişim ve gelişimin önemli araçları olduğuna inanmalarını önerdi ve bu nedenle kurum binasını "tutarlı şekilde hızlanan ekonomik, sosyal ve siyasal gelişimin büyük çabası gibi tanıtılması" olarak kabul etti (Birleşmiş Miletler, 1982: 3).

Kurumların gelişimlerinin merkeziliğinden biriyle fikir birliği üzerinde bir eşleşme olmamıştır. Farklı yazarlar oldukça farklı tanımlar kullanmış, herbiri oldukça farlı yönlerini ya da daha genel fenomen özelliklerini vurgulamıştır. Kurumların değişen özellikleri ve yönleri arasında; (a) örgütsel (denk ölçüde kurum ve kuruluşlar) (b) biçimsel, (c) belirli araçlar tarafından belirli bir zaman ve yerde oluşturulan daha yaygın kaynakların aksine evrimleştiği, (d) diğer farklı kurumların aksine içe dönük, (e) ferdi çıkarlarına hizmet edenlerin aksine evrensel, (f) belirli bir kamu yararının korunmasının aksine yatıcı ve (g) teknoloji bağlantılı olması.

Bölgesel kalkınma insan ve malların dolaşım akışından ayrı tutulamaz. Doğal ve ekonomik kaynakların eşitsiz dağılımı kendi geçim kaynaklarını iyileştirmek için fırsatları değerlendiren birçok insanı kendine çekiyor. Sonuç olarak kalkınma projeleri genellikle kaynakların bol olduğu evlere yakın bölgelerde gerçekleşir. Kurumlar kalkınma ekonomisi içerisindeki bu çıkarımlarla tarihsel kurumları sosyo-ekonomik gelişmeleri uzun vadede etkileyen Acemoğlu, Johnson ve Robinson (2001) çalışmalarından beri önemli bir konu olmuştur. Güncel kanıtlar kurumların ekonomik kalkınmada uluslarası farklılıkların önemli

bir belirleyicisi olduğunu belirtiyor (Acemoğlu, Johnson veRobinson, 2001; Acemoğlu, Johnson ve Robinson, 2002, Glaeser ve Shiefler, 2002).

Daha önceki neo-klasik yaklaşımlarda yerel ve bölgesel kalkınma, özellikle bölgesel büyümedeki eşitsizliklerle ilgili bölgesel gelir, ekonomik ve sosyal refahı belirler. Yerel ve bölgesel yakınsama neoklasik büyüme teorisine atıfta bulunur ve teorik olarak ekonomik açıdan denge üzerinde birleştiği mekansal eşitsizlik teorisinin yakınsanır (Pike et al. 2006: 62). Ancak son 50 yılda bölgesel ekonomik kalkınmanın odağı "daha fazla istihdam, kurum, alt yapı ve konut oluşturmak için ihtiyaçların ötesine taşınmıştır. Giderek, ekonomik kalkınma topluluklar ve yaşadıkları çevrede toplam halkın refahını geliştirmeye odaklanmıştır" (Stimson et al. 2006: 413).

Bölgesel kalkınma ve sektörel kalkınma birbirinden farklı özelliklere sahiptir, farklı bölgeler üzerinde etkili olacak yaklaşımlardır. Sektörel kalkınma belirli sektörleri vurgular, çoğunlukla diğer sektörleri dikkate almadan ve sadece belirli bir konu ya da sorun üzerinde durulur. Dahası, sektörel kalkınmanın daha büyük ölçüde uygulanmasından bu yana, genellikle diğer kalkınma projeleri ile örtüşmektedir. Sektörel kalkınma potansiyel çatışmaların kıvılcımı olabilir çünkü sektörler kendi aralarında hangisinin daha öncelikli olduğunu iddia edebilir. Sektörler tutumlarını değiştirmede isteksiz olduğunda, bu eksikliği koordine eden ters politikaları takip edebilirler.

Sektörel kalkınmanın aksine, bölgesel kalkınma bütün bir bölgeyi kalkındırma yoludur. Bu sadece sosyo-ekonomik kalkınmayı teşvik etmez, aynı zamanda bölgeler arasındaki eşitsizliklerin azaltılması için de çalışır. Bölgesel kalkınma proje veya bölgedeki sorunlara çok fazla önem verir. Bölgesel kalkınma güçlü bir sinerji gerektirdiğinden beri paydaşlar arasındaki koordinasyon çok önemli hale gelir ve sektörel zihniyet kullanılarak sorunları çözülemez. İyi bir koordinasyon her bölgenin ihtiyaçlarına hitap eden bir kalkınma modeli üretmek gibi görünür.

Aslında, her bölgenin coğrafi, sosyal, ekonomik ve kültürel durumunda farklılıklar vardır. Dengeli bir mekansal boyuta sahip bütüncül bölgesel kalkınma, bu tarz koşullara ve sonuçlara uygun kalkınma ile bir bölgenin kaynak birikimi politikalarına neden olur (Susantono, 2009). Mekansal boyut, bölgesel kalkınmanın önemli bir yönüdür. Coğrafi sınırlamalar nedeniyle, mekansal boyut da gruplar arasında çatışma yaratabilir. Ancak, aynı sebeplerden dolayı, aynı zamanda katma değer sunar ve uygun yönetilen kaynak dağılımını verimli hale getirir. Bu nedenle, mekansal yönetime müdahalede gerekli olan optimum sonuçlar ve katma değer elde etmeyi ileri sürer. Müdahale sadece mekansal sınırlamalar için gerekli değildir, ama bir bölgeden diğerine farklı özelliklere sahip olan mekanlar içindi.

Dünya Bankası tarafından yapılan bir çalışmaya göre (Kalkınma Raporu, 2014), Asya ekonomik krizinden önce 30 yıl boyunca 1994'de, ses politikası güçlü olan ülkelerde yetenekli ve etkili devlet kurumları her yıl % 3 büyürken, ses politikalarının zayıf olduğu kurumlar yılda yalnızca % 1.4 büyümuştür (World Bank, 1998: 89). Birleşmiş Milletler Geliştirme Programı eski bir kalkınma sorunu olarak zayıf devlet kurumları ile ilgili yeni ve acil çözümlere ihtiyaç olduğunu bildirmiştir. Benzer şekilde, Asya Kalkınma Bankası haberleri politiklerin yanı sıra Asya'da gelişmekte olan bir çok ülkede idari kurumların kalkınma programlarının uygulanmasında çok önemli bir rol oynadığını savunur (Deolalikar et al., 2002). Bu rapor Asya'da yoksulluğu hafifletmek ve bölgeler arasındaki uyumsuzluğu bozmaya bağlı olarak kurumların nasıl tasarlandığına, geliştiğine ve reform gerçekleştirdiğine dair herhangi bir çabasını ve idari kapasitelerinin nasıl inşa edilip güçlendirildiğini savunur (Deolalikar et al., 2002: 36).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:
TÜRKİYE VE ENDONEZYA'DA Kİ KALKINMA SÜRECİ: KARŞILAŞTIRMA ÇALIŞMASI

4.1 1997-1998 Krizi Sonrası Endonezya'nın Ekonomik Süreci

Önümüzdeki yirmi yıl içinde Endonezya refah ortamı oluşturmayı, orta gelir tuzağından kaçınmak ve kimseden geride kalmamak için yüksek gelirli büyük ekonomileri yakalamayı arzuluyordu (World Bank, 2014). Endonezya, 1997-1998'deki şiddetli krizin ardından makroekonomik istikrarı başarıyla restore etmiştir ve elverişli uluslararası hammadde ve sermaye piyasaları bölümü sayesinde kısmen daha müreffeh hale gelmiştir.

1997-1998 Asya finansal krizinde Endonezya'nın ekonomik geri dönüşü etkileyici olmuştur (Prasetiamartati, 2013). On yıldan daha kısa süre içinde, Endonezya siyasal, finansal ve ekonomik krizden sonra (en düşük etkili konsantrasyon) demokratik, istikrarlı ve güvenli bir G-20 üyesi olarak düşük orta gelirli bir ülke haline geldi (ADB, 2014). 2001 ve 2002 yılları arasında GSYİH 580 milyon dolardan 1.1 trilyon dolara katlanmıştır (Dünya'nın 15. büyük ekonomisi). Aynı dönemde, GSYİH kişi başına düşen gelir 2.737$'dan 4.272$'a yükseldi (2005 yılında sabit olarak satın alma gücü paritesi ABD doları). Bu değişimler, 1998 yılını takip eden % 13'lük daralmanın ardından, ekonomik büyüme sonrası kademeli bir toparlanmayı yansıtır, gerçek GSYİH büyümesi yıllık ortalama oranı 2000-2005 arası % 4.7'den 2006-2010 yılında % 5.7'ye ve 2011-2013'te % 6'ya toparlanarak, 2008 yılının küresel ekonomik krizinde Endonezya'nın güçlü direncini göstermektedir (UNDP, 2013). Dikkat çekecek şekilde, büyüme düşük hesap açıklarıyla başa baş gitti, Endonezyada 1997 yılından bu yana ilk kez yıllık cari işlemlerinde açık meydana gelmesiyle GSYİH borç oranındaki ani bir düşüş ve 2013'ün ortalarına kadar olan sağlıklı olan dışsal bakiyeler ortaya çıkmıştır.

Tablo 8. Endonezya Hammaddelere Göre İthalat ve İhracat Durumu 2014

Hammadde	Endonezya'nın Toplam İhracatı İçindeki Payı (%)	Toplam Dünya İthalatında Endonezya'nın Payı (%)
Kömür	13.8	17.0
Doğal Gaz	10.8	5.0
Ham Palm Yağı	9.3	52.4
Ham Petrol	6.5	0.7
Kauçuk	4.2	14.6
Bakır	1.4	5.0
Nikel	1.3	17.6
Kahve	0.7	4.2
Kakao	0.5	6.0

Kaynak: BM İstatistik Bölümü - DETÇ ve Dünya Bankası Çalışanları vasıtasıyla

2003-2014'ten itibaren, dünya tüm zamanların en büyük hammadde patlamasını yaşadı. Çin, Hindistan ve diğer gelişmekte olan ekonomiler hızla büyüdü, birçok hammadde ve fiyatlardaki keskin artışla artan talepler hızlı artışlara çevrildi. Endonezya, bu patlamadan önemli ölçüde yararlanarak dünyanın en bol hammaddesine sahip olan ülkelerinden birisi haline geldi. Hammadde patlaması, iç talepteki hızlı artış ile birlikte hammadde ihracatını giderek Endonezya'ya bağımlı hale getirmiştir.

Hammadde fiyatlarındaki dramatik artış, pozitif bir kaynak tepkisi ile eşleştirilerek (kömür, palmiye yağı, doğal gaz, fakat ham petrol değil) Endonezya da ihracat kazancı ve dış ticaret dengesinde ticaret açısından keskin bir iyileşme sağlamıştır. Endonezya'nın ticcaret koşulları 2003 ve 2014 yılları arasında ikiye katlandı. Bu dönemde, hammadde ihracatının hızlı bir şekilde artması sayesinde yıllık toplam ihracat kazancı üçe katlanarak 203.5 milyar dolara ulaşmıştır. Yine bu dönemde Endonezya'nın dış ticaret fazlası rekor seviyelere ulaştı (ortalama yıllık 19.3 milyar dolar) ve hammadde patlaması 2003-2014 ödemeler fazlası dengesine önemli katkılarda bulundu.

4.1.1 Endonezya'nın Dönüşümü: 1997-1998 Sonrası Sosyal ve Bölgesel Etkileri

Endonezya üniter bir devlet yapısına sahiptir, İl ve yerel yönetimler, merkezi yönetim tarafından oluşturulmuştur (Satriyo, 2004: 27). Belediyelerin sömürge dönemiyle karşılaştırıldığında şu anda daha özerk olmalarına rağmen hükümet idaresi son derece merkezi olmuştur. Alan yönetiminin mevcut merkezi sistemi bu yüzyılın başında ülkenin bazı bölgelerinde işlev görüyordu.

Endonezya tarihinde hiç olmadığı kadar merkezi bir politika izlemeye başlamıştır. Hükümetin bu merkeziyetçi yapısı Hollanda sömürge zamanının mirasıdır ve 1903 Hint adaları yerelleşme kanunu ile başlayan çeşitli zamanlarda ki bu yapıyı ademi merkeziyetçi çabaların bir sonucu olarak ortaya çıkmıstır. Bu kanunun çelişkili olan ikiz hedefi: ülkenin uzaktaki hükümetinin merkezileştirilmesi ve çeşitli bölgeleri ve bu bölgelerin hükümet kontrolünü genişletmektir.

1945'de bağımsızlığın kazanılmasından bu yana, Jakarta elitleri bu bölgelere kendi işlerinde daha fazla aşırı kontrol vererek şiddetin eline ve ayırıcı kuvvetlere bırakmış olmaktan dolayı korku duyuyorlardı. Yerel yönetim çabalarının başarısızlığına yapılan önemli açıklamalardan biri de geçmişteki merkeze yönelik olan yerel yönetimde güçlü bir bağlılık eksikliğin olmasıdır.

Yeni Düzen sonunda aralarında Cava dışındaki bölgelerden gelenlerinde yaygın olduğu demokrasi ve güçlendirilme taleplerine, kendi işleri üzerinde yerel kontrol sağlayarak yükseliş verilmiştir. Bu talepler ısrarla Aceh ve Riau gibi doğal kaynaklar açısından zengin olan en huzursuz bölgelerden duyuldu, ve bölgelere daha fazla özerklik verildiği sürece merkezde korkuyu artırdılar. Endonezya kendi ayrılıkçı hareketlerinin baskısı altında parçalanır hale gelmiştir.

Cumhurbaşkanı Soeharto'nun (1966-1998) "Yeni Düzen" rejiminin yıkılmasının ardından Endonezya hükümeti, eyalet hükümetlerinin daha az merkezileştirilmiş bir sistemin olması şikayetinin baskısıyla karşı karşıya

kalmıştır (Suharyo, 2003: 17). Yerel otonom kavramı günümüzde güç yerelleştirme yolu olarak tanınmaktadır (Satriyo, 2004: 39). Gelişen nüfusun, sınırlı coğrafyanın, yoğun sanayi faaliyetlerinin ve kirlenen çevrenin meydan okumalarının ortasında ulusal hükümet gittikçe bambaşka bir yerelleştirme biçimine doğru yön değiştirmektedir (Miller ve Bunnell, 2012: 2). Önemli uluslararası kalkınma toplulukları ve bunlara bağış yapan ve borç veren ajanslar, yerel paydaşların resmi kararlar vermesi ve daha güçlü bir topluluğun olması için merkezi hükümetin yerel hükümetlere yetki, güç ve kaynak vermesini savunmaktadır (Dünya Bankası, 2005; Wignaraja ve Sirivardana, 2004; Miller, 2012b: 836).

1999 yılında Endonezya, yerel hükümetin otonominin yapısal elemanlarından söz eden Anayasanın 22 ve 25 satırlarıyla yerelleştirme sürecine ilk adımını atmıştır (Danny Darmawan, 2008: 7). Yerelleştirmenin özü, iller, ilçeler, eyaletler ile merkezi hükümet arasındaki geleneksel hiyerarşik ve kontrollü ilişkiyi ortadan kaldırmaktır. Endonezya'da az merkezileşmiş bir hükümeti yerine getiren yerelleştirmenin bulunduğu 34 eyalet ve 491 belediye vardır[6]. Bir eyalet, bir eyalet başkanı veya eyalet valisi tarafından yönetilmekte, bir il veya belediye ise bir il valisi veya belediye başkanı tarafından yönetilmektedir. 1 Ocak 2001 tarihinde ilan edilen 1999 tarihli 22 numaralı Yerel Otonom kanununun sayesinde belediyelerin kendi bölgesini yönetmesi daha da güçlendirilmekte ve belediye ile eyalet hükümet arasındaki ilişki daha iyi koordine edilmektedir.

[6] Budiati Prasetiamartati'nın (2013) sunumuna bakınız. Endonezya'da Politika ve Katılımcı Yerel Yönetim. *Policy and Participatory Local Governance in Indonesia*. UNDP Endonezya. İslamabad, 26.09.2013.

Tablo 9. Endonezya'nın Günümüzdeki Eyalet, Bölge ve Köylerinin Sayısal Görünümü

İdare birimi		**İdarenin başkanı**		Toplam
Endonezyaca	Türkçe	Endonezyaca	Türkçe	
Provinsi	Eyalet	Gubernur	Eyalet Valisi	34
Kabupaten	Belediye	Bupati	Belediye Başkanı	405
Kota	İl	Wali Kota	İl Valisi	97
Kecamatan (Papua ve Batı Papua'da Distrik olarak bilinmektedir)	İlçe	Camat (Papua ve Batı Papua'da Kepala Distrik olarak bilinmektedir)	Kaymakam	6.543
Desa ve Keluarahan	Köy	Kepala Desa/Lurah	Köy Başkanı	75.244

Kaynak: Vilayet verisi – İçişleri Bakanlığı http://depdagri.go.id erişim tarihi 18.11.2015.

İl (kentsel yönetim şekli) ile belediye (köy yaşamına eğilimli yönetim şekli) idarelerini bir araya getirip il-köy fonksiyonel bir bölgenin içinde birleştiren büyükşehir yönetimi, Endonezya'daki yerelleştirme ile ilgili hem politika hem de araştırmalar için son derece önemli bir hale gelmektedir. Bazı kalkınma hamleleri, gerçekçi ve bölgesel rekabetçiliği artırıcı niteliktedir. Yapısal hiyerarşi, hem merkezi hem de yerel hükümetteki fonksiyonel çalışmaların birbirlerinden belirgin bir biçimde ayrışmasını sağlamıştır.

- **Merkezi Hükümet**

1998 yılında meydana gelen devrimin devamında anayasal bir yapılandırma süreci olarak yerel otonomiyi garanti altına almak için Endonezya'nın demokratik kurumlarında ve bir takım yerelleştirmelerinin değerlendirmesinde geniş kapsamlı düzenlemeler yapılmaktadır. Merkezi hükümet kavramı birçok anlam taşıyabilir. En geniş anlamı, Yasama, Yürütme ve Yargı olmak üzere devletin üç temel fonksiyonun bir bütün oluşturmasıdır. Öte yandan bu kavram, Yürütme ve Yasama güçlerinin hükümetin günlük olarak

ülkeyi yönetme ve yasa oluşturma görevini halk diline çevirmek için kullanılır. En dar anlamı ise, Endonezya Kabineti şeklindeki Yürütme gücünde kullanılır.

Anayasal Yasama kurumlarının en yüksek konumunda Halk Danışma Meclisi (MPR) ile Halk Temsilcisi Meclisi (DPR) yer almaktadır. Endonezya Yargıtayı, yargıçları cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilen, yargı alanındaki en yüksek konuma sahip bir kurumdur. Yürütme gücü, yalnızca hükümete aittir. Cumhurbaşkanı ise hem devletin hem de hükümetin başkanıdır.

- **Yerel Hükümet**

Yerelleştirme devriminde yerel idare birimleri birinci kademe otonom bölge olarak eyaletlerden (Propinsi – Daerah Otonom Tingkat I), ikinci kademe otonom bölge olarak iller ve belediyelerden (Kabupaten/Kotamadya – Daerah Otonom Tingkat II), ilçeler ve idari kentlerden (Kecamatan/Kota Administratif), kasabalar ve köylerden (Kelurahan/Desa) oluşmaktadır. Hükümet idaresi, üst kademedeki idare biriminden alt kademeye doğru işlenir.

Bu idare birimlerinden birinci kademe otonom bölge olarak eyaletlerin; ikinci kademe otonom bölge olarak illerin ve belediyelerin; ve köylerin otonom statusüne sahiptir[7]. Birinci ve ikinci kademe otonom bölgelerin her birinin, seçilmiş üyelerden oluşan kendine ait bir meclisi vardır. Birinci kademenin yerel meclisi (DPRD Tingkat I) bir takım adaylardan bir Eyalet Valisi seçer. Ikinci kademenin yerel meclisi (DPRD II) ise bir İl Valisi veya bir Belediye Başkanı (Bupati/Walikota) seçer. Bir Köy Başkanı da köy halkı tarafından doğrudan seçilmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi birinci kademe bölge olarak eyaletler, ikinci kademe bölge olarak il ve belediyelerin üstündedir. Eyaletlerin, ikinci

[7] Kotamadya veya belediye, Kabupaten veya ilçenin sınır dışında kalmaktadır. Bir birimin idari işleri belli bir konumu aşmışsa o birim ilçeden veya ilden çıkmak gereklidir (Uluslararası İşbirlik Kurumu *"Institute for International Cooperation",* Japonya Uluslararası İşbirlik Ajansı *"Japan International Cooperation Agency"*, 2001).

kademede bölgelerin herhangi bir politika uygulamasını iptal etmek veya bu politikayı ertelemek gibi hakları bulunmaktadır.

- **İdari Fonksiyon ve Yapısal Koordinasyon**

Otuz küsur yıldır oturmuş olan merkezileşmiş sistemden ilçelere kadar hükümet fonksiyonunu bölüştürmeye sevk eden derin bir yerelleştirme sistemine geçmek suretiyle Endonezya, "büyük patlama" metodunu oturup sağlamlaştırmaya çalışmış ve 1999 yılından itibaren yerel hükümet reformu, ülkenin politika gündeminde büyük bir baskıya sebebiyet vermiştir (Dünya Bankası, 2005).

Yerel kademede Endonezya eyalet ve il/ilçe kademeli hükümetlerden oluşur. Eyaletler ve iller/ilçeler, her kademenin "Dewan Perwakilan Rakyat" (Halk Temsilcisi Meclisi) denilen kendilerine ait birer Yasama kurumu vardır. Yerel hükümet ve eyalet hükümeti üniter devletin içerisinde yer alan özerk idare ve bölgesel kurumlardır (Dünya Bankası, 2006). Yerel parlamento tarafından eyaleti yönetecek bir eyalet valisi seçilir. İl hükümeti yönetmek üzere il valisi, ilçe hükümetini yönetmek için ise kaymakam seçilmektedir. Eyalet ve il valileri açık liste sistemiyle elenmektedir (Dünya Bankası, 2006). İçişleri Bakanlığı, yerel hükümetlere, Mali ve Yüksek Denetim Kurulu Bakanlığı ise finansal işlere bakmaktadır (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı, 2007). Yerelleştirmenin uygulanmasıyla birlikte yerel hükümetlerin sorumluluğu artarken o bakanlıklar da bu kalkınmanın masrafını kapatacak gelir kaynağını bulma uğraşı içerisine girmektedirler (UNESCAP, 2003).

4.1.2 Endonezya'da Kalkınma Ajansları

Endonezya'da ki yerel alt yapı hizmetleri çok katmanlı ve karışık bir bölgesel yönetim dini hükümet sisteminde geliştirilmiş ve çalıştırılmıştır. Merkezi hükümet kurumları sorumluluğunda olan geliri yükseltmek ve hizmet sağlamak için yasal yetkiler verildi, ama merkezi yönetimin idari alt bölümleri ve yarı özerk

alt ulusal hükümetler, belirli fonksiyonların sorumluluğu yerel yönetimin yetki alanında olmasından dolayı ikili role hizmet ediyordu.

Merkezi hükümet bakanlıkları ve il ve yerel yönetimlerin bölgesel ofislerini planlama ve geliştirme projelerinin uygulanmasını ve hizmetini sunan acenteleriyle işbirliği içinde çalışması beklenir. Genel koordinasyon merkezi düzeyde BAPPENAS (Ulusal Kalkınma Planlama Kurulu) ve il ve ilçe düzeyinde de bireysel olarak BAPPEDAS (Bölgesel Kalkınma Planlama Kurulu) sorumluluğundadır. Her beş senede bir bölgesel planların hazırlanması için temal sağlayan BAPPEDAS tarafından , BAPPENAS bir ulusal kalkınma planı hazırlar (REPELITA).

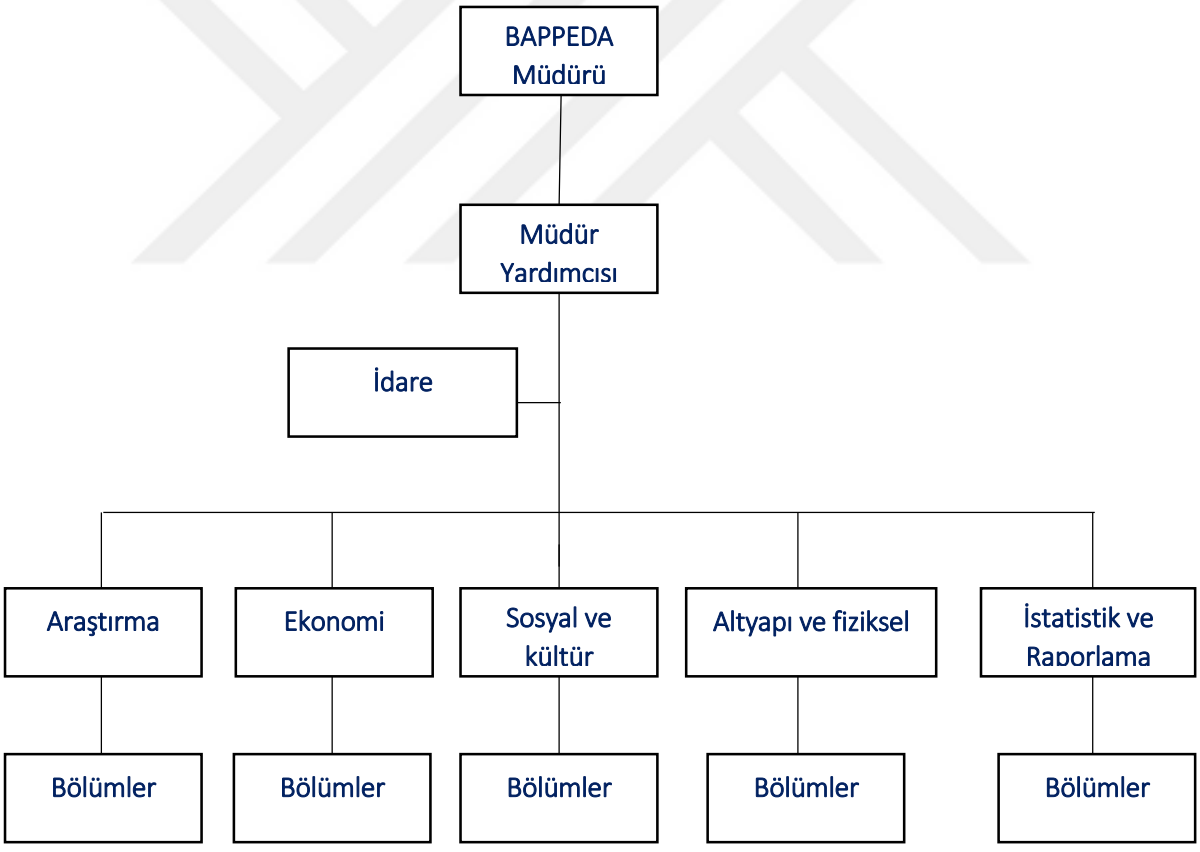

Şekil 5. BAPPEDA'nin Yapısı (Kaynak: Grindle, 2007)

BAPPEDA, eyalet hükümeti planlaması geliştiren kurullardır. Her ilin valiye karşı sorumlu, eyalet başkenti merkezli bir tek BAPPEDA Tingkat I (T-1)

ofisi bulunmaktadır. İller içinde, her Kabupaten, Bupati'den sorumlu bir BAPPEDA Tingkat II (T-2)'ye sahiptir. T1 ve T2 arasındaki ilişki dolaylı ve danışımsaldır. BAPPEDA sorumlulukları arasında bölgesel kalkınma ve beş yıllık gözden geçirme gelişimi ve koordinasyonu vardır. Yerel yönetimlerin ve merkezi yönetim kuruluşlarının yakın koordinasyonunun da buna dahil edilmesi gerektiği düşünülüyordu. BAPPEDA hiçbir yaptırım yetkisine sahip değildir. Onlar vali danışmanlığı tarafından ya doğrudan ya da il sekreteri ofisi aracılığıyla çalışır. BAPPEDA genellikle yerel koşulları daha iyi bilmek adına yerel toplulukları ve ilçelerdeki hükümet temsilcilerini tanır. BAPPEDA'nın koordine ve denetim yetkisi olmayan danışma kurumları vardır. Birkaç görevi arasında, sahip oldukları herhangi bir etki öncelikle bir ya da daha güçlü BAPPEDA çalışanlarının kurum içi iyi duran ve vali ile etkili, doğrudan veya dolaylı bir ilişkisine dayanmaktadır.

Normatif konuşursak, bölgesel kalkınma sürecindeki uzun dizide yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya transfer politikası sürecini gerçekleştirmek amaçlanmaktadır, böylece ulusal düzey ve her özerk bölge arasında bütünleşme oluşturulur. İdeal olarak, bölgesel kalkınmanın hala ulusal kalkınmanın genel çıkarlarını yansıtabileceği beklenmektedir ve aynı zamanda her bölgenin ve çeşitli toplulukların istek farklılığı, her bölgesel kalkınma politikası da dahil BAPPEDA tarafından desteklenmekte ve görev yapmaktadır.

4.2 Türkiye Ekonomik Bakışı: Bölgesel Benzersizlik ile Küresel Bir Oyuncu

Türkiye'nin diğer gelişmekte olan piyasalar için dersler içeren kayda değer pek çok başarısı vardır. Derin bir mali kriz kapsamlı bir makroekonomik ve yapısal reform programının yolunu açtığında Türkiye'nin GSYİH'sı, 2001 yılından bu yana, nominal ABD dolar cinsinden üç katına çıktı. Büyüme 2005 yılında başlayan Avrupa Birliği (AB) katılım müzakerelerinde başka bir ivme kazandı ve elverişli dış ortam 2008 yılına kadar oluşabildi. Bugün, Türkiye'nin kişi başına düşen geliri kabaca 10.500 $'dır ve bu onu üst-orta gelirli ülkeler

grubuna koyar. Türkiye G20 ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) üyesi olup dünyanın 17. büyük ekonomisine sahiptir.

Türkiye küresel rekabet gücü sıralamasında tipik orta gelirli bir ülke olarak konumlandırılmıştır. Bu 2014-2015 Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Rekabet Endeksi'nde 45. sırada ve Dünya Bankası'nın İş Yapma Sıralamasında 55. sırada yer almaktadır. Net Doğrudan Yabancı Yatırımlar girişleri, 2002 ve 2014 yılları arasında gayri safi yurt içi hâsılanın en az %2 ortalamasıyla Çin, Rusya, Brezilya, Meksika, Polonya, Malezya ve Avrupa ve Latin Amerika'daki diğer üst-orta gelirli ülkelerin altındadır. Gelişmekte olan pazarlara tüm Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) payı olarak, 2005-2007 döneminde payını önemli ölçüde büyüttükten sonra, on yıl önce olduğu gibi Türkiye bugün de kabaca aynı payı alır.

Düzenli olarak yabancı firmalar tarafından yapılan anketlere göre, külfetli bürokrasi ve ülkede hukukun üstünlüğü ile ilgili endişeler hala yatırımcıları geride tutuyordu. 10. Ulusal Kalkınma Planı, 2014-2018 verimliliğin ve iş ve ilgili düzenleyici çerçeveyi oluşturmak için genel çevrenin iyileştirilmesi yoluyla Türk ekonomisinin rekabet gücünün arttırılmasına odaklanmıştır. 2015 kurumsal araştırması Türkiye'deki işe engel ilk dört şeyin; yüksek vergiler, kayıt dışılık, siyasi dengesizlik ve finansmana erişim zorluğu olduğunu göstermektedir.

4.2.1 Türkiye'nin Yerel Yönetimi

Bölgesel kalkınma sürecindeki çalişma literatür'de, genellikle varolan kurumsal çerçevesi ve idari sistemindeki herhangi bir meydan okumalarla birlikte yönetimi vurgulamaktadır. Merkezi hükümet, federal olmayan devletlerin (Türkiye gibi) tek bir merkezi güç olması gerektiğini ifade etmektedir (Polat, 2006). Bu tanıma göre yönetim aynı zamanda kamu-sivil topluluklarının içindeki değişmeleri kapsamaktadır. Bilindiği üzere Osmanlı İmparatorluğunda otonom belediyelik sistemi tanınmamakta ve yarım federal model bazlı yüksek derecede yerelleştirme yönetimi kurma amaçlı talepler, bölgesel bütünlüğünü korumak

adına pek uygun görülmemektedir. Modern Türkiye, yüksek derecede merkezileşmiş idari yapısını Osmanlı İmparatorluğundan miras olarak almıştır (Özcan ve Turunç, 2007: 189). İmparatorluğun çökmesiyle beraber modern Türkiye Cumhuriyeti, modernleşme ve ekonomik kalkınma projeleri konusunda son derece istekli, tavandan tabana merkezileşmiş bir devlet olarak hızla gelişmektedir. Bu nedenlerle siyasi liderlerin ve bürokratların siyasi sistemdeki rolü ve yetkisi oldukça baskın ve yine merkeze odaklıdır (Heper, 1992: 171; Tekeli ve Ortaylı, 1982: 73; Sunar, 1996: 141).

Türkiye'nin idari sistemi, tarihsel olarak merkezi eğilime sahiptir (Özcan, 2000). Yerel hükümetlerin güçlü bir yönetim ve mali vesayete sahip olması uzun zamandır hedefe konulmuştur (TUSIAD, 1996). Yani, Osmanlı İmparatorluğu tarafından miras olarak bırakılan ve sonradan Türkiye Cumhuriyeti tarafından da milli modernleşme sürecinin kapsamında daha da güçlendirilen sağlam bir merkezi idari söz konusudur.[8] 1980 yıllarından beri Türkiye, yönetim yapısının yerelleştirilmesi için çok fazla çaba sarf etmiştir. 1950-1980 yılları arasında yaygın olan şehirleşme ve köyden kente göçler, büyük şehirlerin nüfusunun artmasına yol açıp bu yerleştirmelerin hizmet ve yönetim kabiliyetlerinde oldukça büyük bir gerginlik oluşturmuştur (Bayraktar ve Massicard, 2012: 166). 1950-1980 yıllarından bu yana ziraatteki modernleşme, traktör sayısındaki artış, toprakların verimliliğindeki düşüş, vb. gibi çeşitli sebeplerden dolayı köyden kente göç etmesinde de bir artış görülmektedir. Aslına bakarsak göç etme, kentsel fakirlik ve gece kondular, hep bu hızlı giden ve iyi planlanmamış köyden kente geçme sürecinin sonuçlandırdığı o dönemin gerçekleridir. Türkiye'nin siyasi ve ekonomik reformlarının düzenli bir şekilde yeni bir döneme girmesi aslında ülkenin de bir AB'ye girme hazırlığıdır. Ancak 2002 yılında Türk milletin vatandaşlarının daha iyi hizmet karşı beklentisinin arttığından ve AB üyeliğine

[8] Bayraktar (2007), Osmanlı İmparatorluğu rejiminden günümüzdeki Türkiye Cumhuriyeti rejimine kadar Türkiye'deki yerel hükümet sisteminin gelişimi hakkında çok güzel bir inceleme yapmıştır.

katılma fırsatını arttırmak için Türkiye hükümeti, hevesli bir kamu sektör reformu paketi açıklamıştır (Tosun and Yılmaz, 2008: 83).

Türkiye'nin yapısal yönetimin yeniden yapılandırma çabaları aslında yıllardır süregelmiştir ancak 2002'de yeni hükümetin oluşturulmasından sonra zirveye ulaşmıştır (Özcan, 2006). Önceden özellikle son on yıl içerisinde yapılan mevzuatlarla birlikte merkezileşme, Türkiye'nin bölgesel ve yönetim sisteminin ana karakteri olmuştur. Özetlemek gerekirsek bölge başkentleri yönetiminin etkilerinden bahsederken merkezileşmiş yönetim yapısı da dikkatlerden uzak tutulmamalıdı. Fakat, yönetim sisteminin çeşitli amaçlarla yeniden yapılandırılması için hep eksik kalacaktır çünkü Türkiye, katı merkezileşmiş, yönetilmesi zor ve sıkı bir hiyerarşik yapıyla bastırılmış ve sosyal denetim ve katılımla yakından ilgilenen bürokratik, formaliteci ve verimsiz kamu yönetim yapısına sahip yeni bir döneme girmektedir. Kısacası, merkezileşmenin merkezi yönetimin bölgeye olan etkileri aşağıda üç boyutta sınıflandırılabilmektedir[9]:

a. Merkezi yönetim, yasal sınırını geçmeyecek şekilde illerin siyasi yönünü belirleme hak ve yetkisine sahiptir. Merkezi hükümet bu hakkı, belirtilen yasa kuralının sınırları dışına çıkmadığı sürece kullanabilmektedir.
b. Merkezi hükümet, genellikle kent politikaları ile ilgili karar veren ve onaylayan bir kurum haline gelmektedir. İller ile ilgili kararlar doğrudan merkezi hükümet tarafından alınabilmektedir.
c. Merkezi hükümet, illere karşı denetim rolü üstlenmektedir. Merkezi hükümet ile il yönetimleri arasında hiyerarşik bir denetim bulunmaktadır. Ayrıca merkezi yönetim ile belediyeler arasında denetimsel vesayet de söz konusudur.

Türkiye'nin idari bölümü iller bazlıdır (Güler, 2011). Türkiye'nin merkezi yönetiminin il yönetim bölümleri aşağıdaki gibidir:

[9] Bknz. Kartal et. al., (2015). Local Governments and Government of Cities in Turkey, Journal of Public Administration and Governance: Macrothink Institute.

a. Bölgesel Yönetimleri
    i. Bölge yönetimi (tam faaliyette değildir)
    ii. Bölge bakanlıklar kurulu (bölge bakanlıklar ve altındaki makamlarla ilgilidir)
b. İl yönetimi (Valilik),
c. İlçe yönetimi (Kaymakamlık), ve
d. Bucak yönetimi (faaliyette değildir)

Anayasanın 126. maddesine göre merkezi yönetim yapısı konusunda, Türkiye'de merkezi idare coğrafi duruma, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere, iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır.

Buna bağlı olarak Türkiye'nin yerel yönetim sistemi İl Özel İdaresi (İÖİ), ilçeler, köyler, büyükşehir belediyeleri ve belediyeler tarafından organize edilmektedir. İÖİ, il seviyesinde yürütülen orta kademeli bir yerel yönetimdir. İÖİ, hem şehirlere hem de köylere hizmet vermektedir. Günümüzde tüm ülkenin sınırlarını kapsayan 81 il bulunmaktadır. İdari amaca hizmet etmek için iller ilçelere, ilçeler de köylere ayrılır.

Tablo 10. Türkiye'de Yıllara Göre İllerin Sayısı

Yıl	Sayı	İl Adı	Yıl	Sayı	İl Adı
1924	74	Artvin, Kars, Ardahan	1957	67	Kırşehir
1926	63	Üsküdar, Beyoğlu, Çatalca, Gelibolu, Ardahan, Muş, Dersim, Genç, Siverek, Ergani ve Kozan ilçe seviyesine düşmüştür.	1989	71	Aksaray, Bayburt, Karaman, Kırıkkale
1929	63	Muş il seviyesine yükselmiştir; Bitlis ilçe seviyesine düşmüştür.	1990	73	Batman, Şırnak
1933	57	Aksaray, Cebelibereket, Artvin, Sebinkarahisar, Hakkari ilçe seviyesine düşmüştür. Mersin ve	1991	74	Bartın

		Silifke birleşip İcel iline dönüşmüştür.			
1936	62	Artvin, Hakkari, Bitlis, Bingöl, Tunceli.	1992	76	Ardahan, Iğdır
1939	63	Hatay	1995	79	Yalova, Kilis, Karabük
1953	63	Uşak il seviyesine yükselmiştir; Kirsehir ilçe seviyesine düşmüştür.	1996	80	Osmaniye
1954	66	Adıyaman, Sakarya, Nevşehir	1999	81	Düzce

Kaynak: Kilinç, Gökçen ve Gülersoy, Nuran Z., 2007.

Tablo 10, Türkiye Cumhuriyeti'nin 1923 yılında kurulmasından bu yana değişen illeri göstermektedir. 1957 yılından 1989 yılına kadar illerin sayısı sabit kalmışancak daha sonra illerin sayısında hızlı bir artış görülmüştür. 1989 yılından 1999 yılına kadar 14 yeni il kurulmuştur. Yeni il kurmak devlet için oldukça masraflı bir iştir; çünkü tüm bakanlıkların temsilcilikleri ile birlikte yeni bir idari yapı kurmak gerekir (Akpınar, 2011: 117).

4.2.2 Türkiye'de Kalkınma Ajansları: Kalkınma Formülü Keşfetme

Güçlü bir merkezi sistem geleneği, yerelleştirme politikalarının başarısızlığa uğraması, AB politikasının Türkiye'nin idari yapılarına uydurulması ve bölgeselleşmenin Türkiye Cumhuriyetinin yeniden şekillendirmesinin bir adım daha ileri olduğu düşüncesi gibi çeşitli nedenlerden dolayı Türkiye'deki bölgelerin yerel politikayı mevcut olan geleneksel sisteme devretmelerinin başarısızlıkla sonuçlanmasının ana sebepleridir. Üstelik bölgenin işbirliği ve ortaklık kurmak için bölgesel planlamanın yapılmasına çok ihtiyacı olması buna karşın Türkiye'nin modern kamu idare sisteminin ilk başta zaten zayıf bölgeleri yöneten güçlü bir merkezi hükümet prensibine dayanması ve bölgenin yerel ekonomik kalkınmayı geliştirmesi oldukça ciddi bir meydan okumadır.

Diğer yandan geçmişte ulusal ekonomik kalkınma alanında büyük adımların atılmasına ve çeşitli bölgesel kalkınma politikalarının Türkiye'de uygulanmasına rağmen bölgelerarası sosyo-ekonomik kalkınma eşitsizliği

günümüzde hala devam etmekte olan önemli bir mesele olarak dikkat çekmektedir (Dincer et al., 2003: 5; Dincer ve Özaslan, 2004: 19). AB üye adaylığı sürecinde on beş seneyi aşan süre içerisinde Türkiye'de meydana gelen bir takım dönüşümsel değişmelerden sonra stratejik bir araç olarak temel prensiplerden biri olan bölgesel politika, Türkiye'de geliştirilmesi gereken önemli bir politika alanı olmuştur.

Yerel düzeyde uygun ve yetkin bir uygulamayı gerçekleştirebilme çabası olarak Türkiye, bölgesel ekonomik kalkınmasını hızlandırmaya ve toplumun bölgesel kalkınmaya katılımını amaçlayan kalkınma ajanslarını kurup hizmete sunmaktadır. Üniter ve merkezi bir devlet sistemini uygulayan Türkiye için bu çabalar, ekonomik kalkınma araçlarını geliştirerek bölgeleri desteklemeye katkıda bulunmada ciddiyet göstermektedir. Bölgesel yönetime ilişkin son gelişmeler, merkezi yaklaşımın (merkezi devletçe kurulan) yerel yapıların kendi ihtiyacını karşılama kabiliyetini çürütmesini empoze etmektedir.

Kalkınma ajasnlarının asıl amacı, bölgelerin ekonomilerini canlandırarak bölge halkının gelişmeye katkıda bulunmalarını sağlamak, bölgelerin potansiyelini ve sorunlarını göz önüne alarak politikalarının geliştirilmesini sağlamaktır. Kalkınma ajanslarının amaçları doğrultusunda, uzun dönemli bölgesel kalkınmanın koşullarını sağlamak için ekonomik, bölgenin sosyal-kültürel değerini geliştirmek için çevresel faktörler sıralanabilmektedir (Berber ve Çelebi, 2005: 148). Kalkınma ajanslarının ortaya çıkmasının asıl sebebi bölgesel dengesizliklerin giderilmesidir.

Bugün Avrupa Birliğine üye ülkeler, Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliğinde (EURADA) faaliyet göstermektedirler (Baykal, 2010: 44). Bunun yanında dünya genelinde de kalkınma ajanslarının yaygınlığı giderek artmaktadır. Türkiye'de kalkınma ajansı kavramına AB katılması sürecinin hızlandırılması ve yurt içinde istenen yerelliklerin kendi içsel kalkınma dinamikleri ile arttırılmasıdır.

Türkiye'de ilk kez, iki bölgesinde 2006 tarihinde Izmir ilini kapsayan, Izmir Kalkınma Ajansı (İZKA) ile birlikte Adana ve Mersin illerini içine alan, Çukurova Kalkınma Ajansı kurulmuştur (Dağdaş, 2010: 173). 2008 yılında İstanbul, Konya, Samsun, Erzurum, Van, Gaziantep, Diyarbakır ve Mardin illerinde 8 kalkınma ajansı resmi olarak kurulmuştur. Tablo 11'de Türkiye'de kurulmuş olan ve faaliyete bulunan 26 kalkınma ajansı yer almaktadır.

Tablo 11. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması ve Kalkınma Ajansları

Bölge	**Ajansın Adı**	**Kuruluş Yılı**
TR10: Istanbul	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)	2008
TR21: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ	Trakya Kalkınma Ajansı (TRAKYAKA)	2009
TR22: Balıkesir, Çanakkale	Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA)	2009
TR31: İzmir	İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)	2006
TR32: Aydın, Denizli, Muğla	Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA)	2009
TR33: Afyon, Kütahya, Manisa, Uşak	Zafer Kalkınma Ajansı (ZAFER)	2009
TR41: Bilecik, Bursa, Eskişehir	Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı (BEKA)	2009
TR42: Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA)	2009
TR51: Ankara	Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA)	2009
TR52: Karaman, Konya	Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)	2008
TR61: Antalya, Burdur, Isparta	Batı Akdenız Kalkınma Ajansı (BAKA)	2009
TR62: Adana, Mersin	Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA)	2006
TR63: Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)	2009
TR71: Aksaray, Kırşehir, Niğde, Nevşehir, Kırıkkale	Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİKA)	2009
TR72: Kayseri, Sivas, Yozgat,	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN)	2009

TR81: Bartın, Karabük, Zonguldak	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)	2009
TR82: Çankırı, Kastamonu, Sinop	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)	2009
TR83: Amasya, Çorum, Samsun, Tokat	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)	2008
TR90: Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA)	2009
TRA1: Bayburt, Erzincan, Erzurum	Kuzey Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)	2008
TRA2: Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars	Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)	2009
TRB1: Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli	Fırat Kalkınma Ajansı (FKA)	2009
TRB2: Bitlis, Hakkarı, Muş, Van	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)	2008
TRC1: Adıyaman, Gaziantep, Kilis	İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA)	2008
TRC2: Diyarbakır, Şanliurfa	Karacadağ Kalkınma Ajansı (KARACADAĞ)	2008
TRC3: Batman, Mardin, Şırnak, Siirt	Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA)	2008

Kaynak: Anıl, Malkoçlu ve Pehlivan, 2011: 513; Dağdaş, 2010: 173.

Türkiye'deki tavandan tabana bölgesel politika, bölgelerarasındaki eşitliği korumak için merkezi hükümet tarafından yürütülen bir yaklaşımdır. Aksi takdirde, tabandan tavana yaklaşımının sorumluluğu, hükümet birimlerinden yavaş yavaş yarı-otonomlu kamu birimlerine kayarak daha da uzaklaşmaktadır (Halkier, 2012: 36). Bu bağlantının köprüsü olarak tabandan tavana bölgesel politikanın geliştirilmesi ve uygulanması yoluyla kurumsal bir araç olarak kalkınma ajanslarını kurma başlangıcını vurgulamıştır. Kalkınma ajansları, kurulduğu bölgenin refah düzeyini arttırmaya ve bölgelerarasındaki bölgesel eşitsizlikleri azaltmaya yardımcı olmaktadır (Çuhadar, 2009: 221). Aynı şekilde "OA" baş harfli katılımcı, mülakatta şunları ifade etmiştir:

"Kalkınma ajansları, Türkiye için çok önemlidir. Bunun birden fazla nedeni vardır. Bunlardan biri AB üyelik sürecinde yer alan

sosyo-ekonomik kavramdaki bölgesel eşitsizliğin söz konusu olmasıdır. Kalkınma biçimi açısından merkezi kalkınmanın bölgelere emir vermesinin etkili olmadığını söyleyen bir kavrama katılıyorum. Bunun için bölgelerin kendi metodoloji, politika, ihtiyaç ve yerel kaynaklarının kullanımı, dağıtımı, vs. çok daha iyi bilmesi lazım." (Mülakat, Perşembe 21.01.2016 saat 16:15).

Bu bölümün bir kısmının başlangıcında ifade edildiği gibi Türkiye'nin AB üyeliğine başvurması Türkiye'nin kalkınma ajanslarını dahil etmek üzere belirlenen kurallara uygun bölgesel politikalara uyma zorunluluğu demektir. "MOP" baş harfli olan bir diğer katılımcı kendi fikrini şöyle ifade etmiştir:

"Eğer KA'lar, AB üye adaylığı süreciyle birlikte kuruldu derseniz, doğrudur…" (Mülakat, Perşembe 19.01.2016 saat 10:11).

Fakat bu ifade yanlış da olabilir çünkü bu bağlamda bölgeselleştirmenin Türkiye'de meydana gelmesi veya Avrupa bölgesel politika uygulamasının sonucu olması kaynaklı Türkiye'nin merkezi sisteminin üstü hep kapalıdır. Bu konuda "OD" baş harfli bir katılımcı Türk KA'larıyla ilgili tecrübelerine dayanarak şöyle bir ayrıntıya girmiştir:

"KA'ları kurmak AB'nin zorunluluğu değildir. Bu, bölgesel kalkınmayı bölgeselleştirmek Türkiye Devletinin kendi kararıdır. AB, bölgeselleştirmeye ve bölgelerin kalkınmasına ilgi göstermektedir. KA'ların yapısıyla kalkınma faaliyetleri bölgeselleştirilmiş oldu ve bu AB'nin bakış açısına uygun görünmüştür. Bu yüzden KA'lar, AB'nin zorunlu kıldığı bir kalkınma aracı değildir. Ancak KA'lar, AB tarafından akla getirilip Türkiye tarafından geliştirilen bir araçtır. 'AB, KA'ların kurulmasını zorlamış' diyemeyiz. Bu doğru değil. Türkiye'deki bölgesel politika AB'nin beklentisini karşılamak için sadece bir araçtır…" (Mülakat, Cuma 21.01.2016 saat 10:55).

Bu bağlamda KA'lar, Türkiye'nin AB aday ülkesi olması için yardımcı bir araç olabilir fakat tam üye ülke olarak kabul edilmesi için değildir. Tarihsel olarak bakıldığında politika yaklaşımı, kalkınma ajanslarınn kurulmasının AB politikasının ortaya çıkmasının temel etkenini getirmesiyle beraber ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda toplumdan bölgesel kalkınmanın ortak amacından farkında olması beklenmektedir. Dolayısıyla tabandan tavana yaklaşımıyla aynı paralelde olarak Türkiye hükümeti ileri bir adım atmış oldu. "MOA" baş harfli katılımcı, "SA" baş harfli meslektaşına bu konuda fikrini sorup aşağıdaki gibi cevap almıştır:

> *"Türkiye'de nasıl biliyor musunuz? Haziran ayında bizim topluma baktığımızda onlara göre bölgesel ajanslarının ne özel ne de kamu sektörleriyle bağlantısı olur. Onun için bölgesel ajanslarının bunların ortasında kalmasını daha uygun görüyorlar. Yani Türkiye'de bu kuruluş ne özel kuruluşlara ne de kamu kuruluşlarına yakın değildir, bu kuruluş ortada kalır…"* (Mülakat, Salı 19.01.2016 saat 10:22)

Yukarıdaki konuşmaya göre Türk KA'ların kamu ve özel sektörlerin arasında kaldığını görebiliyoruz. Bu ajansların tartışmalı bir doğası olduğundan dolayı bu tartışmanın özüyle doğrudan bağlantılıdır. Fakat Türkiye'nin merkezileştirilmiş sistemi, bu süreci engelleyen bir problem olmuştur. "OD" baş harfli katılımcı bu konuyla ilgili şöyle bir yorum yapmıştır:

> *"Kavram olarak bunlar tamamen kamu sektörüne girer. Öyle… Fakat kanunun bakış açısından bakıldığında bunlar özele girer. Bu bağlamda bu kuruluşların içinde önemli meseleler vardır mesela yönetim yetkisi, planların onaylanması, Bakanlıktan gelen yatırım ortakları, vs. bu üç şey hep Bakanlıkları ilgilendiren şeylerdir. Bu yüzden KA'lar, AB'nin beklentisi gibi bağımsız bir kuruluş değildir. Bunlar özel değil. Bunlar tamam."* (Mülakat, Cuma 21.01.2016 saat 11:01)

Türkiye'deki KA'ların kurulması, kurumsal bağımsızlığa dayalı olup bu bağlamla ilgili bir meydan okumayla karşı karşıya kalmaktadır. Siyasi aktörlerin ve partilerin karışması olmadan Türkiye'deki bölgesel kapasitenin faydalanması biraz zor gibi görünmektedir. Bu ifadeye katılan "OD" baş harfli katılımcı şöyle bir yorumda bulunmuştur:

> *"KA'ların kendi kanunu var demek pek doğru değildir. Hukuki olarak bunlar bağımsız değillerdir. Kalkınma Bakanlığı'nın bir alt kurumu olduğunu KA'ların Kalkınma Bakanı'yla ilişkili olduğunu belirten bir takım kanun mevcuttur. Fakat baktığımızda bunlar bağımsızdır. Kendi yasaları var, kendi yönetimleri var, fakat yasal olarak KA'ların merkezi hükümetle olan ilişkisi iyice belirlenmiş ve böylece KA'lar, Kalkınma Bakanı'nın bir alt kurumudur. Onun dışında bunlar bağımsızdır. Yasalar, KA'ları teorik olarak bağlamak için iyi tasarlanmıştır…"* (Mülakat, Cuma 21.01.2016 saat 11:03)

Bu ifadeyi doğrulamak için kalkınma ajansları, iyi tanımlanmış ilgi alanlarını bir araya getirmek için meydan okumaktadır çünkü katkıda bulunan aktif aktörlerin çoğunluğu kamu kurumlarından gelmiştir. "UA" baş harfli katılımcı, aşağıdaki yorumda bulunarak yukarıdaki ifadeyi doğrulamıştır:

> "*Valilikler, Belediyeler, Kaymakamlıklar, İl Müdürlükleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları, Ziraat Odaları, Üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları bölgesel kalkınmaya katkıda bulunan başlıca aktörler olarak belirtilebilir. Kalkınma ajansları ise tüm bu aktörleri bir araya getiren etkin ve işbirliği içerisinde çalışması için çaba gösteren bütüncül kurumlardır."* (E-posta, Perşembe 21.01.2016 saat 17:43).

Türkiye'deki bölgelere kapsamlı bir şekilde fayda sağlamada KA'ların yasası, ulus-altı kademedeki birim veya büyükşehir belediyelerin yasalarıyla

uyumludur. Bu da demek oluyor ki Türk KA'lar, belediye idaresinin kontrolü ve gözetimi altında değildır.

Tablo 12. Türk KA'larının Yönetim Kurulları Üyelik Yapısı (TBMM 5449)

Birden fazla ilden yapılandırılmış İBBS II bölgelerinde:
• Valiler (1/4) • İl Genel Meclisi Başkanı (1/4) • Büyükşehir veya İl Belediyeleri Belediye Başkanları (1/4) • Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı (1/4)
Bir ilden yapılandırılmış İBBS II bölgelerinde (Ankara, İstanbul, İzmir):
• Valiler (1/8) • İl Genel Meclisi Başkanı (1/8) • Büyükşehir Belediye Başkanları (1/8) • Ticaret Odası Başkanı (1/8) • Sanayi Odası Başkanı (1/8) • Kalkınma Bakanlığı tarafından seçilen özel sektör ve/veya hükümet dışı kuruluşlardan üç temsilci

Kaynak: Young-Hyman, 2008: 390.

KA'ların Türkiye için ulaşmak istediği hedef: yerel ve bölgesel ekonomik kalkınma için kendi potansiyelini desteklemek ve güçlendirmek, bulunduğu bölgenin ekonomik kalkınması ve ilgili araştırma, eğitim faaliyetleri düzenlemek, kamu, sivil ve özel sektörler arasındaki işbirliğini sağlamlaştırmak ve kamu kaynaklarının herkes için uygun ve verimli kullanımını idare etmek olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'deki ajanslar, İBBS II bölgelere göre Bakanlar Kurulu'nun kararıyla oluşur, Bakanlar Kurulu da aynı zamanda bölgeleri yeniden düzeltebilir (Dulupçu, et al., 2013). Diğer yandan, Türkiye'nin ihtiyacına göre KA'ların modelini iyice tanımlanmak gerekir. "AE" baş harfli katılımcı, aşağıdaki gibi yorumunu yapmıştır:

> *"Nedenlerinden biri idare birimidir. Bunlar tekiller. O konuda esnek değiller. Katılımcı değiller. Hükümet dışı kuruluşlar iyi değiller. Karar verici değiller. Onlar ancak altı ayda bir toplanırlar ve kuralları çok katıdır. Büyük potansiyele sahip değiller. Türk KA'larını engelleyen bir diğer mevzu tek yetkili*

olarak tanınmamasıdır. Onlar Kalkınma Bakanı yani merkezi hükümetçe iyi tanınır fakat bölgede ne toplum tarafından ne de paydaşlar tarafından tam sahip çıkılır. Onlar hükümetin bir parçasıdır fakat genel sekreter tarafından anahtar kişi olarak yönetilir. Yönetim kurulu da çok esnektir. Belediye başkanı gider vali gelir. Böyle değişimler olunca sahiplik de değişir. Ayrıca üç ya da altıda bir toplanılır. Bu yüzden daha oturmuş bir sahipliğe ihtiyaçları vardir…" (Mülakat, Pazartesi 25.01.2016 saat 11:44)

KA'ların oturmuşluğuyla ilgili tecrübe, ilgili bakanlık tarafından tasarlanıp atanan ulusal plana dayalı bölgesel kalkınma planını takip etmek için aşamalı bir çalışmayı ifade etmektedir. Yukarıdaki açıklamayla aynı doğrultuda İSTKA'dan "MOP" baş harfli katılımcı KA'ların iş tanımı hakkında aşağıda yazıldığı gibi daha fazla bilgi vermiştir:

"… Evet, burası İstanbul Kalkınma Ajansları'nın Yatırım Destekleme ofisi. Kısacası biz sadece İstanbul içinde FDI'yi çekmekle ilgileniyoruz. Burada hem yerel hem yabancı yatırımı destekleme hizmetiyle ilgileniyoruz. İstanbul'da yatırım kampanyası yapıyoruz, tanıtım sunumu, tanıtım programları düzenliyoruz, vs. İstanbul'u daha iyi tanımak ve İstanbul'un özellikle ekonomik açıdan ihtiyaçlarını belirlemek için sürekli stratejik ve analitik çalışmalar yapıyoruz. Biz şimdi yoğun yatırım programını destekleyen yerel birimlerdeyiz. Bu yüzden İstanbul'da yatırım yapanlara yoğun yatırım sertifikası çıkarabiliyoruz. Böylece Türkiye'deki genel yatırımı güdüleyici şemadan faydalanabilirler. Bunun yanı sıra bizim de çöpçatanlık ve iletişim ağı sağlayacak bir takım etkinliklerimiz var. Bir yabancı yatırım var ve bir yerel yatırım var, biz bunların çöpçatanlıklarını yapıyoruz. Tıpkı köprü veya başlayıcı gibiyiz…" (Mülakat, Salı 19.01.2016 saat 10:37)

Anladığımız kadarıyla İstanbul'daki KA'lar, finansal, bilişim sektörleri, turizm ve yaratıcı endüstriler gibi yüksek potansiyelli ticaret endüstrisi ile sarılı olmasıyla, rahat bir ekonomik performansın içinde çalışmaktadırlar. Gerçekte olan şu ki global bir çevreye uyumlu proje ve etkinlikler, büyükşehir yapısında kimliğinde fonksiyonel bir ayrımı gerektirmektedir. Yukarıdaki açıklamaya benzer şekilde "OA" baş harfli katılımcı etkinliklerden bahsetmiştir:

> *"Yine de İstanbul çok büyük bir şehir ve bizim kaynaklarımız sınırlı… Söylemek gerekirse İstanbul'daki katma değerli teknoloji desteklenmeli. Yaratıcı endüstriyle ilgili programlara finansal destek hazırlıyoruz. Yaratıcı endüstri hem çok az kaynak gerektirir hem de aldığı kaynaktan kat kat daha fazla verim alabilir. Örneğin: sinema endüstrileri, sanat, tasarım, moda, mimarlık, vs. hepsi yaratıcı endüstriye girer. Biz bunların yaratıcı endüstrinin bir avantajı olduğunu biliyoruz ve bunun için bu endüstri alanına finansal destek sağlamaya çalışıyoruz. Ayrıca şirketimizde kadın elemanımız var. Kadın elemanı almak ise çok önemlidir özellikle sosyo kalkınma için çünkü potansiyele sahip elemanlardır. Hem sosyo hem de ekonomik kalkınma için önemlidir. Çalışan kadınlar, aile için daha iyi olur. Kadınlar için finansal programı duyuruyoruz ve kadınların toplumda rol almaları için destek veriyoruz. Diğer yandan, çocuklari, gençleri ve özel gereksinimlileri gözümüzün önünde bulunduruyoruz. Bu meselelerin hepsi bölgesel kalkınmanın stratejileridir ve şu anki durumda öncelik verilir. Bunun için hem devletten hem de bölgesel paydaşlardan maddi desteğimiz var, bizim bu kaynağı iyi değerlendirerek araştırma, etkinlik vb düzenlememiz lazım. Bu programları düzenlemek için de mevcut aracımız olarak finansal destek programımız var. Programın konusunu değerlendiriyoruz. Eğer acil bir durumla karşılaşırsak acil bir destek programımız*

hazırda, bunu duyurmak kalır." (Mülakat, Perşembe 21.01.2016 saat 16:07)

Anadolu'daki KA'lar için aynı durum söz konusu değildir. Bölgesel eşitsizliklerin ve bir takım bağlantıların köprüsü olmak, bölgede ilginç bir gidişatla sonuçlanmaktadır. Kaçınılmaz bir gerçek olan Anadolu ile Avrupa çelişkisi hakkında Avrupa yakasındaki bölgelerin kalkınma göstergesi kavramında genel olarak daha gelişmiş olması oldukça net ve açıktır (Reves, 2005: 183). "UA" baş harfli katılımcı kendi tecrübelerini şu şekilde aktarmıştır:

"Ekonomik gelişmişlik açısından farklar bulunması sebebiyle, Türkiye'nin batısında ve doğusunda bulunan kalkınma ajanslarının farklı odak noktaları olduğu söylenebilir. Örneğin doğudaki altyapının tam olarak gelişmemiş olması doğudaki kalkınma ajanslarının bu alana odaklanması sonucunu doğurmaktadır..." (E-posta, Perşembe 21.01.2016 saat 17:43).

Aşağıdaki gibi KA'ların rolü hakkında daha tatminkâr bir tartışma vermiştir:

"*Kalkınma ajansları da bu bağlamda ülkemizde yeni uygulanmaya başlayan katılımcı kalkınma anlayışı ile bölgenin taleplerini, dinamiklerini yerinde inceleyen ve yerelle birlikte stratejiler geliştiren kurumlar olması nedeniyle önemli bir rol oynamaktadır."* (E-posta, Perşembe 21.01.2016 saat 17:43).

Bunun yanı sıra bu tartışmanın özünde Avrupa ve Türkiye'deki gerçek uygulamaların bölgesel kalkınma anlayışının farklarından bahsedilmiştir. Merkezileştirilmiş sistemin yanı sıra Türkiye merkezi hükümeti, ulusal politikaları yerel kademeye taşımayı ileri sürmektedir. Bölgesel eşitsizlik ve bölgesel rekabetçilik sorunları, yıllardır en önemli sorun alanları arasında gösterilmektedir. Bu bağlamda, bölgesel eşitsizlikleri azaltmak ve yerel-bölgesel kalkınmayı hızlandırmak için çeşitli politika ve enstrümanlar kullanılagelmiştir. "AE" baş harfli katılımcı, farklı bir bakış açısı sunarak KA'ların Türkiye'deki

bölgesel kalkınmaya hiçbir katkıda bulunmadığını söylemiştir. Bu fikrini şöyle aktarmıştır:

> *"KA'ların bölgesel eşitsizlikler ortadan kaldırdığını düşünmüyorum, bence kaldıramadılar. Fakat onların bir hedefi olduğuna eminim. KA'ların tüm problemleri tek başına halletmesinin olanağı yoktur. Türkiye'de odaklandıkları şey bölgesel rekabetçilik potansiyelini güçlendirmek ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Bu yüzden bölgesel eşitsizlik konusunda iyi değiller fakat bölgesel rekabetçilik konusunda iyidirler. Onlar bölgeyle daha yakından ilgileniyorlar, belli bir vizyonlar var, önümüzdeki beş yıl için plan yapıyorlar, bölgesel planlar tasarlıyorlar, girişimcileri motive etmeye çalışıyorlar, hükümet dışı kuruluşlar, sivil toplum ve kamu yetkilileri birbirleriyle bağlantı kurmaya çalışıyorlar."* (Mülakat, Pazartesi 25.01.2016 saat 11:14)

Gelişmekte olan ülkeler için ekonomik kalkınmadaki bölgesel eşitsizlik önceliği iyi tanınmış bir gerçektir (Nijkamp, 1986). Bu da Türkiye'de olmuştur. Ajansların biçimi gayet mekanik ve merkezi devlet yaklaşımını göstermektedir. KA'ların oturmuşluğunun büyük çoğunluğu, yerel ekonomik kalkınmayameydan okumakta ve hala tamamlanmamış haldedirler. Fakat KA'ların temel katkısı için hala en iyi yolu bulmaya çalışmaktadırlar. "AE" bu ifadeyi onaylayıp aşağıdaki yorum yapmıştır:

> *"Bölgesel planlar, rekabetçilik raporu, sektör raporu hazırlıyorlar, bu çok faydalı ve verimli, uluslararası uzmanları bir araya topluyorlar yani iyi çalışıyorlar. Türkiye'deki KA'lar yerel ve bölgesel veriler üretir. İyi potansiyelli verilerdir. Ama hepsinin aynı anda çıkmasını bekleyemezsiniz. Durum bu. İyi yürüyor fakat henüz en iyi yolunu bulamadılar."* (Mülakat, Pazartesi 25.01.2016 saat 11:03)

BEŞİNCİ BÖLÜM:
TÜRKİYE'DEKI KALKINMA AJANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1 Türkiye'deki Kalkınma Ajanslarının Faaliyetleri

KA'lar, bulunduğu bölgedeki sosyo-ekonomik hususlara ilişkin hedefler koymaktadır. Onların aldıkları stratejilerin bölgelerin durumuyla paralel olması gerekmektedir. Bölgeye özel gidişat ve politika uygulamaları, bölgenin özelliklerine dayalı bir dinamikle geliştirilmektedir. Neticede, saydamlık ve hesap verme mecburiyeti adına KA'lar her sene yıllık faaliyetlerinin raporunu hazırlayıp kamuyla paylaşmaktadırlar (Taşlıyan ve Korkmaz, 2012: 371).

Kalkınma ajanslarının faaliyetlerinden birisi olan bölgesel planları hazırlamak ajansların en önemli faaliyetleri arasında yer almaktadır (Tiftikçigil, 2015: 402). KA'ların kapsadığı bir diğer faaliyet, bölgenin rekabetçiliği arttırmak için finansal ve teknik destek sağlamaktır. Finansal ve teknik destek, milli kalkınma plan ve programları, bölgesel plan ve çalışma programları altında belirli alanlarda yapılan projelere ve etkinliklere verilmektedir.

KA'lar, bölgesel kalkınmanın en ideal noktaya ulaşmasını sağlayacak çeşitli destek mekanizmaları sunmaktadır. Bunlardan bazıları: teklife çağrısı, doğrudan faaliyet desteği, teknik destek ve rehberli faaliyet desteği olarak sıralanabilir. Bu desteklerin içerikleri, Tablo 10'de verilmektedir.

Tablo 13. Türkiye'deki KA Desteklerinin Çeşitli Mekanizmaları

Teknik Destek	**Rehberlik Faaliyet Desteği**
Ajansların finansal destek vermeksizin sorumlu eleman veya hizmet alımı aracılığıyla sağladığı bir destek türüdür. Bu programın amacı ilgili kuruluşların teknik kapasitelerini arttırmaktır.	Rehberli faaliyet, amaç ve durumu, bölgesel planında bulunan önceliklere göre rehber ve yönerge altında tanımlanan özel bir faaliyettir. Bu hizmetin amacı, teklife çağrısı yöntemini uygulamadan doğrudan desteği sağlamaktır.

Teklife Çağrısı	**Doğrudan Faaliyet Desteği**
Bu program, ajansların düzenlediği destek programı kapsamında daha önceden belirlenmiş konuyu temel alarak faaliyet teklifiyle ilgili başvuru yapmak için net bir şekilde tanımlanan potansiyel başvuruculari çağırarak çalışmaktadır.	Bu program, bölgesel kalkınma ve rekabetçiliği arttırmanın önemli fırsatlarının faydalı olmasını sağlayabilecek etkinliklere verilen destektir. Bunlar ancak kritik araştırmalar, planlama ve geçerlilikle ilgili çalışmalar vb. bölgelere fayda kazandırabilecek bir takım stratejik faaliyetleri sergileyerek gerçekleştirebilmektedir.

Kaynak: İSTKA, 2015

KA'ların kurulmasından bu yana ayrılan bütçe ve teklife çağrısı, doğrudan faaliyet desteği ve teknik destek kapsamının içinde onaylanan faaliyetlerin sayısı aşağıda verilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Teklif çağrısı yöntemiyle sağlanan destek miktarı 1.6 milyar TL'dir. Ortak finansman dâhil olduğunda bu miktar 3 milyar TL'ye kadar çıkabilmektedir. Kuruluşundan bugüne kadar teklife çağrıları kapsamında, 27.200'den fazla faaliyet başvurusundan 5.800 başvuruyu kabul edilmiştir. Diğer yandan, doğrudan faaliyet desteği kapsamında 2.580 tekliften 751'i kabul edilmiş ve Ağustos 2013 tarihine kadar 33 milyon TL hibe sağlanmıştır. Ayrıca, teknik destek kapsamında, 4.050 başvurudan 2.200 başvuru kabul ederek 13 milyon TL hibe etmiş bulunmaktadır. Ajansların 2013 yılındaki toplam geliri 704.1 milyon TL olmasına rağmen sadece 373.8 TL'si (%53) gerçekleştirilmiştir. Bunun sebebi, geri kalan 330 milyon TL'sinin, merkezi bütçeden ajansların hesabına 2014 yılının depozitosu olarak yatırılmasıdır. Bu yüzden 2013 gelir bütçesine katılamamıştır (Tablo 14) (Kalkınma Bakanlığı, 2014).

Tablo 14. Kalkınma Ajansları 2013 Yılı Bütçe Gerçekleşmesi (TL)

Gelir	Bütçe	Gerçekleşme	Fark	Gerçekleşme oranı
Toplam Gelir	704.076.562	373.807.136	-330.269.426	53.1
Önceki seneden toplam gelir	908.804.664	908.804.664	0	100
Genel toplam	1.612.881.226	1.282.611.800	-330.269.426	80

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2014

Bir önceki senenin (2012) bütçesiyle karşılaştırmak gerekirse, Türkiye'deki KA'ların ana gelir kaynağı: bir önceki senenin vergi gelirleri genel bütçesinden ayrılan %0.5 oranıyla paydan; AB ve diğer kurumlardan alınan kaynaklardan; bölgede bulunan sanayi ve ticaret odalarının bir önceki senenin net bütçe gelirlerinden; bir önceki senenin devrettiği gelirlerle birlikte ulusal ve uluslararası kuruluşlardan kaynaklanan hibe ve ödüllerden çıkartılmıştır. Aşağıdaki listede detayları görülebilmektedir:

Tablo 15. Kalkınma Ajansları 2012 Yılı Gelir Bütçesi Gerçekleşmeleri (TL)

Gelirler	Bütçe	Yüzde Pay	Gerçekleşme	Yüzde Pay	Fark
Genel Bütçe	450.000.000	63.9	81.800.000	21.9	-368.200.000
İl Özel İdareleri	27.648.685	3.9	28.169.554	7.6	520.869
Belediyeler	125.069.186	17.8	150.095.641	40.2	26.026.464
Sanayi ve Ticaret Odaları	5.527.851	0.8	6.740.892	1.8	1.213.041
Diğer Gelirler	95.830.839	13.6	107.001.049	28.6	11.170.210
Gelirler Toplamı	704.076.562	100.0	373.807.136	100.0	-330.269.426
Önceki Yıldan Devredilen Gelirler	908.804.664		908.804.664		0
Genel Toplam	1.612.881.226		1.282.611.800		-330.269.426

Kaynak: Kalkınma Ajansları 2012 Yılı Genel Faaliyet Raporu

2012 yılında kalkınma ajanslarına kullandırılacak toplam transfer ödenek tutarı, 2012 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısında Kalkınma Bakanlığı (Devlet Planlama Teşkilatı) bütçesinde kalkınma ajansları için ayrılan ödenek esas alınarak

belirlenmiştir. 2012 yılı için merkezî yönetim bütçesinden ajanslara tahsis edilmesi öngörülen tutar 450 milyon TRY olarak belirlenmiştir. Ajansların 2012 yılı toplam gelir gerçekleşmeleri içerisinde: genel bütçe gelirleri %21.9; il özel idareleri %7.5; belediyeler %40.2; sanayi ve ticaret odaları %1.8 ve diğer gelirler %28.6 paya sahip olmuştur.

Ajansların 2013 yılındaki gider bütçesi 1.580 milyon TL olarak tahmin edilse de sadece 548 milyon TL olduğu tespit edilmiştir. Bunun en önemli nedeni ise projelerin ve faaliyet desteklerinin gider bütçesinin, 548 milyon TL'den daha az olmasıdır. Bunun nedeni finansal teklifin altında olan projelerin ödeme gelişmesinin 2014 yılına uzatmasıdır. Proje ve faaliyet destek giderlerinin, toplamı %70 olmuştur.

Tablo 16. Ajansların 2013 Yılı Giderleri

Genel Hizmet Giderleri			
Bütçe	Yüzde payı	Bütçe gerçekleşmesi	Yüzde payı
364.176.933	23.00	164.636.458	30.0

Proje ve Faaliyet Desteği				Toplam	
Bütçe	Yüzde payı	Bütçe gerçekleşmesi	Yüzde payı	Bütçe	Bütçe gerçekleşmesi
1.216.769.319	77.0	383.895.630	70.0	1.580.946.252	548.532.088
				Toplam	575.167

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2014

İstatistikler, gerçekleşme oranı, proje ve faaliyet desteğinin giderleri %31.6 oranıyla, toplam giderler ise %34.7 oranıyla gerçekleştiğini göstermektedir (Tablo 15). 2013 yılında ajanslar, programlara 104 milyon TL'lik miktarda hibe tahsis etmiştir. 717 projeden ancak 151'i hibe almaya uygun görülmüş ve hibe alan projeler, toplam başvurunun %21'ini oluşturmuştur. 2013 yılı içerisindeki başvurular arasında sadece 18 başvuru 2014 yılında değerlendirme sürecini tamamlamıştır. Toplam 292.3 TL'lik destek, ajanslar tarafından paylaştırılmış ve 4.604 başvurudan 1.103'ü hibe almaya uygun görülmüştür. Toplam başvurular arasında desteklenen projelerin oranı %23.9'dur.

Tablo 17. 2013 Yılı Teklife Çağrısı Faaliyetleri

Ajans	Teklife Çağrı'nın bileşenleri	Miktar (TL .000)
AHİKA	- Sosyal rekabetçilik	17.000
	- Küçük-ölçekli altyapı	7.000
ANKARA	- Yeni çevre dostu uygulamalar	12.000
	- Sosyal kalkınma	5.000
	- Kırsal kalkınma	5.000
	- Turizm	5.000
BAKA	- ArGe (hükümete bağlı) kuruluşlara desteklemek	2.100
		4.900
	- ArGe (hükümetdışı) kuruluşlara desteklemek	1.950
	- Tarıma dayalı sanayilerin geliştirilmesi (hükümete bağlı)	4.550
		1.950
	- Tarıma dayalı sanayilerin geliştirilmesi (hükümetdışı)	4.550
	- Alternatif turizmin geliştirilmesi (hükümete bağlı)	
	- Alternatif turizmin geliştirilmesi (hükümetdışı)	
BAKKA	- KOBİler	5.000
	- Küçük-ölçekli altyapı	7.500
BEKA	- Sürdürülebilir sanayiler	8.000
	- Turizmde küçük-ölçekli altyapı	10.000
	- Turizm tanıtımı	2.000
ÇKA	- Rekabetçilik ve Yenilik	20.000
	- Çalışma koşulu ve hayat kalitesini arttırmak	15.000
	- Küçük-ölçekli altyapı	
	- Kadının istihdam ve mesleki eğitimi geliştirmek	5.000
DAKA	- Hakkâri'de meyve ve sebze bahçecilik	4.000
	- Yenilebilir enerji kaynakları kullanımını teşvik etmek	5.000
	- Yatırım altyapısının sağlamlığını arttırmak için Küçük-ölçekli altyapı	10.430
DİKA	- Rekabetçi sanayilerin geliştirilmesi	15.337
	- Turizm, şehir ve sanayi altyapısı	7.000
	- Tarımsal üretimde su kaynaklarının verimli kullanımı	3.000
DOĞAKA	- Sürdürülebilir üretim ve yeniliğin geliştirilmesi	30.000

GEKA	- Tarımsal sanayi alanında katma değerin artırılması - Bizim Mirasımız: Deri ticareti	11.600 3.000
İSTKA	- Kar amacı gütmeyen kuruluşlar için bilgiye dayalı ekonomik kalkınma - Kar amacı gütmeyen kuruluşlar için Küresel Turizm Merkezi olarak İstanbul - Girişimcilik, kabiliyet, çocuk ve gençlerin geleceklerine desteklemek - Afetlere hazırlık - Bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı ekonomik kalkınma (ticaret amaçlı) - Bilgi ve iletişim Teknolojilerine dayalı ekonomik kalkınma (kar amacı gütmeyen) - Sosyal kaynaştırma için küçük-ölçekli altyapı - Yaratıcı sanayilerin geliştirilmesi (ticaret amaçlı) - Yaratıcı sanayilerin geliştirilmesi (Kar amacı gütmeyen)	50.000 20.000 25.000 10.000 15.000 15.000 40.000 15.000 15.000
IZKA	- Yenilebilir enerji ve çevre teknolojileri	25.000
KUDAKA	- Turizmin gelişmesi (ticaret amaçlı) - Turizmin gelişmesi (Kar amacı gütmeyen) - Turizmde Küçük-ölçekli altyapı - Bayburt'ta et ve süt sanayilerinin gelişmesi	4.500 2.000 6.500 2.000
KUZKA	- Sanayi üretimini arttırmak - Turizmin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi (TURGEP)	13.000 6.000
MEVKA	- Bölgedeki rekabetçiliği arttırmak - Turizmde küçük-ölçekli altyapı	14.000 6.000
ORAN	- Gelişmekte olan ülkelerde rekabetçi KOBİ'ler - Tarımsal kalkınma	15.000 5.000
THRACE	- 2013/2014 Ekonomik Gelişim - 2013/2014 Sosyoekonomik Gelişimi - 2013/2014 Küçük-ölçekli altyapı	11.000 3.500 6.500
ZEKA	- Sosyal kalkınma - Sosyal altyapı	9.800 7.500
	Toplam	575.167

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2014; Teklife Çağrı

Teklife çağrısı'nın bileşenleri, gözlemlenen üç zaman diliminde bir süreklilik göstermektedir. Kalkınma ajanslarının Türkiye'deki proje kültürünü geliştirmede çok önemli payı vardır. Ajansların gider bütçeleri incelendiğinde en

büyük gider, “proje ve faaliyet destek” programı olduğu görülmektedir. Fakat bu projelerin bölgesel kalkınmaya ve milli kalkınmaya sağladığı katkıyla ilgili konu hala tartışılmaktadır. Başta, tamamlanmış projelerin performans göstergesi ve nasıl ölçülmesiyle ilgili açık bir bilgi bulunmamaktadır. Aralık 2013 tarihinde kurulmasından bu yana destekleme mekanizmaları için ayrılan 1.580 milyarlık toplam bütçe, yetki ve görevleri yerine getirmeleri için yeterli olmamıştır. Türkiye’deki bölgesel eşitsizlik de işin içine girince bu mevzu daha da kötüleşmektedir.

5.2 Türkiye’de Kalkınma Ajansları: SWOT Analizi

Kalkınma ajanslarının kurumsal kavramı KA’lar ile bölgenin içindeki ve/veya dışındaki siyasi ve finansal sponsorlar arasındaki ilişkiyi göz önünde bulundurmaktadır. Bu, uygulanmış proje/etkinliklere amaç ve stratejilere dayalı karar verilen hareket ve bağımsızlık derecesini betimlemektedir.

Teorik ve pratik bilgiler çerçevesinde kuruluşlar, bölgesel kalkınmayı şekillendiren önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Fakat kuruluşlar ile bölgesel başarı arasında bir bağlantının olduğunu tanımlayan değerlendirme analizi sınırlıdır. Dolayısıyla, kuruluşların etkinlikleri ve projeleriyle ilgili potansiyel faktörleri öğrenmek için zayıf bir değerlendirme analizi söz konusudur.

Günümüzde yaygın olarak kullanılan bölgesel ekonomik modellerinin değerlendirme çeşitleri Türk KA’ların değerlendirme aşamasına erişmesine bir engel olarak görünmektedir. Yönetim kavramının yeterli olmasına rağmen geniş olan iç ve dış faktörlere göre yapılan analiz daha iyidir. Türk KA’ların kapasitesinin güçlü yönleri, kabiliyetinin zayıf yönleri, genişletilecek fırsatları ve hassas noktalarının tehdidiyle ilgili analiz, KA’ların çevresinde ortaya çıkan problemlerin tanımlanmasına yardımcı olmaktadır.

KA’lar stratejik bakış açılarla bölgesel kalkınmayı hazırlamasına rağmen yeni kamu yönetiminin ilkelerini zenginleştirme sorumluluğu hala analiz kısmına yüklüdür. Bu nedenle kuruluşun büyümesi için yerin haritalanması ve en uygun

fırsatı bulma amacıyla SWOT analizi (Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar ve Tehditler), stratejik planlamayı çeşitli yönetim biçimine aktarmak için kullanılmaktadır. Yaygın bir şekilde kullanılmakta olan SWOT yaklaşımı, bir kuruluşun potansiyel gücünü dışarıdan tanımlayarak kuruluşu olumlu yönde geliştirmektedir.

Yukarıda bahsedilen SWOT'un tanımı aşağıdaki örneklerle daha iyi açıklanmaktadır:

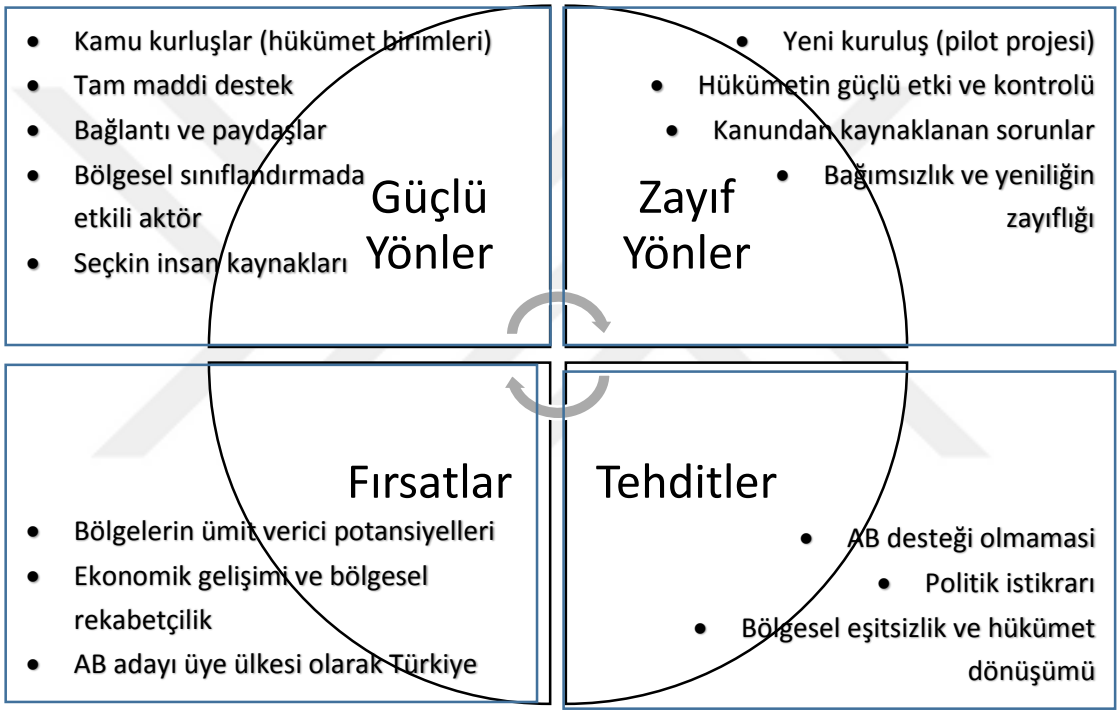

Şekil 6. Türk KA'ların SWOT Analizi

Türkiye'deki KA'ların örneklerinin potansiyel eğilimini gözlemleyip haritalamanın sonucu olarak yukarıdaki şekle göre daha ayrıntılı bir analizden bahsedilmesi gerekmektedir. Pratik uygulamayı bir kenara bırakarak en azından bu ölçüm, bu örnekler için geçerlidir. Türkiye'deki KA'ların güçlü yönlerini formüle etmenin amacı, bölgedeki KA'ların her temsilinin potansiyelini anlamaktır. Bu konuyla ilgili daha ayrıntılı açıklama, aşağıdaki gibi verilmektedir:

- **GÜÇLÜ YÖNLER**

a) Kamu Kuruluşlar (Hükümet Birimleri)

Ocak 2006 tarihli 5449 sayılı yasa, kalkınma ajansları kurmak için yasal bir çerçeve vermektedir. KA'lar ayrı bir yerel-bölgesel idare birimi olarak tanımlanmaktadır. Ancak KA'lar arasındaki ulusal koordinasyon, Kalkınma Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Diğer yandan, EURADA üyeliği içinde Avrupa ülkeleri arasında olan şey her bölgenin bağımsız bir birim olarak bir ajans kurması gereğidir. Böylece Avrupa'daki KA ile Türkiye'deki KA anlayışında bir farklılık söz konusudur. Mülakatımıza katılan "MOP" baş harfli uzmanımız aşağıdaki gibi yorum yapmıştır:

> *"Bildiğim kadarıyla Türk KA'ları, kamu kurumu gibi. Fakat İngiltere'deki öyle değil. Bunlar daha çok karma kuruluşlara benziyor. Evet. Mesela Bulgaristan'daki pilot firma gibi. Yani farklılığı vardır mesela Orta Avrupa'daki gibi hükümet-dışı kuruluşlar var. Kamu ile özel arasında herhangi bir bağlantı yoktur. Yani aslında kendilerini sadece devletin ihtiyaçlarına göre ayarlarlar."* (Mülakat, Perşembe 19.01.2016 saat 10:19)

Bu avantaj, Türkiye'deki KA'ların ulusal kalkınma planına uyarak YEK'i başarmak için açık bir hedefe sahip olmasını sağlamıştır. Üstelik Türkiye'nin geleneksel şekilde nitelendirilmiş merkezi üniter devlet sisteminin sonucu olarak KA'lar, yerel/bölgesel kademelere ulusal potikanın iletilmesinde yararlı bir aktördür.

b) Tam Maddi Destek

Sponsorluk bağlamında, KA'ların ana destekçisinin ilgili bölgelerden gelmesi beklenebilmektedir. İşin ilginç tarafı Türkiye'deki KA'lar, hem merkezi hükümetten (vergiler) hem de belediyelerden (sermayeler) tam destek almaktadır[10]. Bu ifadeye katılarak "MOP" aşağıdaki açıklamada bulunmuştur:

[10] Türkiye'deki kalkınma ajansları, çeşitli sermaye kaynaklarını sağlayabilmektedir. Ancak, Kalkınma Bakanlığı'nın çıkardığı veriye göre ajansların gelir kaynağının dağıtımı bağlamında

"İki farklı kaynaktan maddi destek alıyoruz. Biri kaynak bölgesel aktör olan İstanbul'daki belediyelerden, ticaret ve sanayi odasından. İkinci kaynak ise ulusal vergi sisteminden, Kalkınma Bakanlığı bunların bir kısmını bize gönderiyor. KA'ların birçok maddi geliri var ama İstanbul'da olduğumuz için çok şanslıyız, bizim belediyelerin bütçesi büyük olunca bize de büyük bir kısmını gönderiyorlar. Böylece başka bir kaynağa artık gerek kalmadı. Merkezi hükümet ise ister göndersin ister göndermesin bizim için pek fark etmez. Anadolu'daki bölgeler ise bizim gibi şanslı değiller çünkü yerel idarenin küçük bir bütçesi var oradaki KA'lar bu kanaldan bekleyemezler ancak ikinci kanala bakmak zorundalar yani milli vergi sisteminden." (Mülakat, Salı 19.01.2016 saat 20:26)

Aynı zamanda "UA" katılımcımız aşağıdaki gibi yorum yapmıştır:

"*Ajans gelirleri, merkezi bütçeden aktarılan paylar ile yerel gelirlerden (il özel idareleri, belediyeler ve ticaret sanayi odalarından alınan paylar) oluşmaktadır."* (E-posta, Salı 21.01.2016 saat 17:43).

Bu mekanizmaya göre KA'ların maddi pozisyonunun ve operasyonel masrafının hükümet (yerel ve ulusal) tarafından tam destek aldığı ortaya çıkmıştır. Böylelikle kuruluşlar birkaç başlangıç projeleri aracılığıyla YEK'i desteklemek için oluşturulan güzel örnekler arasında gösterilebilir.

c) Bağlantı ve Paydaşlar

KA'ların etkinlikleri YEK ile ilgili olmasının yanı sıra uygulanan projelerin arkasında duran birçok aktörler katkıda bulunmaktadır. Üzerinde durulması gereken bir diğer husus da şudur ajans karar

kaynakların çeşitliliğine rağmen sermayenin ana kaynağı hala merkezi bütçeden geldiği ortaya çıkmıştır (Aytemur & Dirlik, 2015).

organlarının üyelerinin önemli bir kısmı kamu otoriteleri arasından atanmakta ya da seçilmektedir. Bunu anlayarak, "MOP" aşağıdaki yorumu yapmıştır:

> *"Aktörler? Mesela, İstanbul Kalkınma Ajansalarında yüzlerce kalkınma kurulları var. Bu yüzlerce üyenin arasında kamu kuruluşların temsili var, özel sektör temsili var, hükümet-dışı temsilleri de var, bu kalkınma ajanslarındaki akademisyenler de var. Bunlar yılda iki kere bizim yönetim kuruluna tavsiye veriyorlar."* (Mülakat, Salı 19.01.2016 saat 10:22)

Türkiye'deki KA'larda bulunan çeşitli aktörlerin dâhil olması, ortaklık kurulan belediyeler/illerin başkanlarının ilgisiyle ortak ilgiyi bulmak için güdülenmektedir. Bu da aynı zamanda karar verenlerle birlikte güçlü bir işbirliği geliştirmek ve bölgesel rekabetçiliği güçlendirmek için çok iyi bir fırsattır.

d) Bölgesel Sınıflandırmada Etkili Aktör

Birkaç ortak tartışma, KA'ların bölgesel seviyedeki rolünü göstermektedir. Buna benzer bir sebeple, Türkiye'deki KA'lar, çeşitli bölgesel sınıflandırmada etkili ve esnek aktörler olabilmektedirler. KA'lar, kendisine özgü yollarla bölgelere gerçek katkılar sağlamaktadır. "AE" baş harfli uzmanınız, bu konuyla ilgili şöyle bir ifadede bulunmuştur:

> *"Bölgesel planlar, rekabetçilik raporu ve sektör raporu hazırlıyorlar. Bunlar çok faydalı ve esnek, bunlar işini iyi bilen yabancı uzman çağırıyorlar ve bu uzmanları işin içine dâhil ediyorlar. Çok iyi yapıyorlar. Türkiye'deki KA'lar iyi potansiyelli yerel ve bölgesel veriler çıkarıyorlar."* (Mülakat, Pazartesi 25.01.2016 saat 11:27)

Avrupa ve Anadolu'da bulunan KA'lardan farklı olabilir fakat genel olarak KA'ların ana hedefi yatırımcıları çekmek ve sosyo-ekonomik projelere destek vermenin yanında yerel verileri sağlamaktır.

e) Seçkin İnsan Kaynakları

Türkiye'deki KA'ların YEK ve sosyo-ekonomik kalkınma hareketleriyle ilgili etkinliklerle ilgilenmek için eğitimli bireyleri ve uzmanları işe aldığı gayet net anlaşılmaktadır. Ajansların iş alımı sürecinde kullandığı yöntem, 5449 sayılı kanunda tanımlanmakta ve kamu personel alımı sürecinde kullanılan yönteme benzemektedir. Böylece ajansların çalışanları, devlet memuru gibi seçilmektedir. Bu yöntem, ajansların insan kaynakları yapısında çok ciddi bir etki yaratmaktadır.

Güçlü yönlerinden sonra, kuruluşun içinde barındırdığı kapasitenin eksikliğini öğrenmek için zayıf yönleri kısmına değinilecektir. Bununla ilgili daha derinlemesine bir açıklama aşağıdaki gibidir:

- **ZAYIF YÖNLER**

a) Yeni Kuruluş (Pilot Projesi)

Bölgesel politikalar da dâhil olmak üzere AB politikalarına uymak için Türkiye, yönetim yapı ve işlemlerini bu politikalara göre şekillendirmeye çalıştığını göstermektedir. Bölgesel politikaya adanmış ajanslar kurmak için KA'lar Ocak 2006 tarihinde Türkiye'de kurulmaya başlanmıştır. Başka bir deyişle KA'lar merkezi hükümetin devirdiği büyük ve geniş politikayı uygulamak için hala en ideal ve doğru yolu bulmaya çalışmaktadır. Ancak KA'lar kurulalı henüz az bir zaman geçtiği için bunların ciddi veya etkileyici bir değişiklik getirdiklerini söylemek biraz erkendir. Mülakata katılanlarından "OD", bu ifadeyi mantıklı hale getiren şöyle bir yorum yapmıştır:

"KA'ların başarısı hakkında konuşmak için henüz çok erkendir. Çünkü bunlar daha yeniler. Birçok KA 2010 yılında kurulmuş, yani

kurulduğuna daha beş sene oldu. Bunların çok etkili olduklarını söylemek henüz çok erkendir. Gerçi bölgedeki kalkınma bağlamında da iyi işler yapıyorlar ... Hepimiz de biliyoruz, bunlar KOBİ, hükümet-dışı kuruluşlara, yapı projelerine yatırım desteği sağlıyorlar vs. Yani, buradan ne çıkarabiliriz? Bu yatırımlar yerelleştirilmiş yatırımlar, bu yatırımlar merkezi hükümetten gelen yatırımlar. KA'lar ancak bunu etkili bir şekilde dağıtmaya çalışıyorlar. Hükümet-dışı kuruluşlar, Odalar, KOBİ'ler gibi yerel kuruluşlarda kapasite oluşturmaya çalışıyorlar. Şimdiye kadar, KA'ların bölgedeki kapasiteyi desteklediklerini söyleyebiliriz ama bana sorarsanız anlamlı mıdır diye, tam cevap veremem. Daha çok erken. Verilere bakmak lazım." (Mülakat, Cuma 21.01.2016 saat 11:00)

Kalkınma ajansların kurulmasıyla ilgili kanunun 2006 yılında onaylanmasına rağmen 2010 yılında ancak 26 ajansın işlevsel hale geldiği ve bölgesel kalkınmayı teşvik edecek niteliğe kadar sermaye dağıtmaya başladığı kaydedilmiştir (Tiftikçigil, 2015: 9). Ajanslar ancak o zamana kadar temel kurumsal yapı işlerini tamamlayabilmişlerdi. O esnada bölgesel kalkınma hususunda etkili ve kayda değer katkı sağlamak için bir takım ihtiyacın karşılanması gerekti. Buna rağmen halledilmesi gereken hala çok şey var.

b) Hükümetin Güçlü Etki ve Kontrolü

Bazı politikaları ilgilendiren birçok tartışma grupları, karar verme sürecinde rol alma kapasitesini arttırmanın ana amacı olarak belirlenmektedir. Türkiye gibi üniter devletlerdeki milli hükümet, hükümete ait tüm işlevleri yürütmektedir. Gerçeğe bakacak olursak ajansların karar verme mekanizmasına hükümetin karışması daha ilk kurulma döneminden itibaren söz konusu olmaktadır. Ajansların kuruluşuyla ilgili parlamento komisyonu tarafından yasa değişikliğine

uğradıktan sonra ortaya çıkarılan 5449 sayılı kanunda belirlenmektedir. Ajansların ulus-altı birimleri olarak yetki sınırları içerisindeki meseleleri yönetebilmeleri fakat onların gücünün ulusal yetkililer tarafından belirlenip sınırlandırılması da bu kanunda bulunmaktadır (Çetin, 2007: 159).

Merkezi rol olarak hükümete, bölgesel politikaları gözetme hakkı tanınmaktadır. Bu planla aynı doğrultuda hâlihazırdaki merkezi kalkınma planlamasının karşısına KA'ların tanıtımı şüphesiz büyük bir meydan okumadır. Aslına bakacak olursak Avrupa'daki KA'ların anlayışı, kimsenin karışımı olmadan eşit rekabetçiliğe götüren yarı-özel bir kuruluş olarak yer almaktadır. Örneğin, KA'ların seçilmiş projeler aracılığıyla sermayeyi arttırma ve maliyet tabanı destek talebinde bulunma sorumluluğu vardır.

c) Kanundan Kaynaklanan Sorunlar

KA'ların zayıf yönlerinin çoğu kurumsal biçimiyle ilgili faktörlerden yansımaktadır. Kuşkusuz olarak, AB üye adaylığına hazırlanmış yeni bir kamu kuruluşudur. Türk KA'ları, çoğu kalkınma ajanslarında olduğu gibi önemli yasa konusunda gevşek davranmaktadır. "MOP" baş harfli uzmanımız bu konuya aşağıda yer alan kendi yorumunu eklemiştir:

> *"Zorluklar tabii ki var. Bunlardan bir tanesi mesela hala kendimizi kurumsallaştırmakla uğraşıyoruz çünkü KA'ların politikaları eski bir konu olsa da İstanbul Kalkınma Ajansı ve Türkiye'deki KA'ların çoğunluğu ancak 2009'lu yıllarda kurulmaya başladı. Yani, biz pilot kuruluşlar gibiyiz, uzmanlardan hala bir şeyler öğrenmeye çalışıyoruz. Bu bizim için bir engel. Gidip bariyerlere vurabilirdik ama vuramıyoruz, neden? Bu kanunlardan işte. Çok şey yapmak istiyorsun ama kanuni şeylerin yüzünden hiçbir şey yapamazsın."* (Mülakat, Salı 19.01.2016 saat 11:09).

d) Bağımsızlık ve Yeniliğin Zayıflığı

KA'lar, milli kalkınma planına referans eden bölgesel kalkınma planına özellikle bağlı kalmaktadırlar. Bölgesel kalkınma planı; KA'ların planlama, koordine etme ve yatırma olmak üzere üç ana işlevin hedefleri belirlemekle ilgilidir. Başka bir deyişle kamu kuruluşun birimleri olarak Türkiye'deki KA'lar, oturulmuş düzenin ana hedefi ile yerel yapılardan ulaşılması istenilen tam pozisyon arasındaki boşluğu doldurmak için çok şey yapamamaktadırlar. Bu, KA'ların yerel birimlerin ihtiyaçlarını anlaması için önemli bir anahtar olsa gerek.

Genel gerçeklerden kazanılan tecrübelerle karşılaştırıldığında Türkiye'deki KA'ların kabiliyeti, kendi işlevselliğini etkili ve verimli şekilde gerçekleştirmek için hala mücadele içindedir. KA'ların hala bir yığın meydan okuyanlarının ortaya çıkan fırsatları aşağıdaki gibi listelenmektedir:

- **FIRSATLAR**

a) Bölgelerin Ümit Verici Potansiyelleri

Bir bölge; siyasi, sosyal etkileşim, ekonomik, işlevsel ve bölgesel gibi çeşitli yer kavramlarıyla karşılaşmaktadır. Her ili ayrı bir potansiyel parça olarak görmenin sonucunda yerel katılım ve bölgesel kalkınmayı gerçek anlamda anlamlı hale gelmektedir. Bölgesel sosyo-ekonomik kalkınma endeksinin sonucuna göre Marmara bölgesi, Türkiye'nin toplam sanayi ve hizmet katma değerinin sırasıyla %51.8 ve %36.9 kısmını sağlamaktadır (TÜİK, 2015). Doğu, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz bölgeleri az katkıyı sağlasa da yine de iyi bir başarı elde edildiğine değinilebilmektedir.

Türkiye'nin imalat sanayi üretiminde İstanbul, İzmir, Adana, Kayseri ve Ankara gibi illerin payları azalırken GSH'deki paylarında bir artış görülmektedir[11]. Ayrıca sanayi, hizmet ve diğer sektörlerin mekânsal

[11] Bakınız, Türkiye İstatistik Kurumu (2015). Benzer şekilde İBBS II bölgeleri için kişi başı GSH'i taban alarak Türkiye'nin en zengin bölgeleri TR42 (Kocaeli, Bolu, Sakarya, Yalova ve Düzce illeri dâhil) bölgeleridir, Türkiye'nin en fakir bölgeleri ise TRB2 (Bitliş, Hakkâri, Muş ve Van) bölgeleridir.

dağıtımında geleneksel bölgesel merkezi yapısına ilişkin bir azalış söz konusudur. Bu fırsat, Türkiye'deki KA'ların yapı ve işlevselliğinin çeşitlerini yoğunlaştırmak için kullanılmalıdır.

b) Ekonomik Gelişim ve Bölgesel Rekabetçilik

Son yıllarda, Türkiye'nin ekonomik durumunun sürekli arttığı görülmektedir. Bunun nedeni güçlü bir ekonomik temeli, yapı kalkınması ve ekonomik, siyasi aktörlerinin bölgelerdeki aldığı rolün olmasıdır. Diğer bir gerçek, IMF'nin (Uluslararası Para Fonu) raporu ve Türk hükümetinin raporuna[12] göre Türkiye en çok Avrupa Birliği ile ticaret ortaklığında bulunmaktadır. Türkiye'ye gelen FDI akımının %70'lık kısmının Avrupa'dan geldiği kaydedilmektedir. AB adaylık süreci, Türkiye'deki yeniden düzenlemesine oldukça etkili bir tutturucu olmuştur. Fakat son yıllarda bu gelişim yavaşlamaktadır.

799.54 bin milyon dolarla en büyük üst orta-gelirli ülkelerden biri olarak Türkiye, siyasi ve ekonomik istikrarlılığın keyfini çıkarmaktadır (Dünya Bankası, 2015: 17). Türkiye'deki güçlü bir ekonomik temel nedeniyle Türkiye, zengin olmanın tadını çıkarabilmekte ve aynı zamanda aşırı yoksulluk oranında ciddi bir azalış söz konusudur. Üstelik sağlık, eğitim ve belediye hizmetlerine olan erişim, biraz varlıklı bir ülke gibi olup hızlı bir şekilde gelişmektedir. Her yerde bulunan yerel yetkililer tarafından ekonomik gelişimin yerelleştirilmesi, merkezi, bölgesel ve yerel hükümetler arasındaki etkili bir güç ve sorumluluk bölünmesi için yeni bir yöntem arayışına yol açmaktadır. Bu fırsat, bölgesel rekabetçiliği kurmak için teşvik edici bir faktördür ve KA'ların büyüme motoru olma potansiyelini ortaya koymaktadır.

[12] Bakınız, IMF'ye Göre Gelişmiş Ekonomiler. World Economic Outlook (2015).

c) AB Adayı Ülkesi olarak Türkiye

AB'nin etkisi altında ortaya çıkan kalkınma ajansları, Türkiye'ye ilk kez Türkiye'nin resmen aday ülke olarak açıklandığı 1999 yılında düzenlenen Helsinki Zirvesi zamanında tanıtılmıştır (Young-Hyman, 2008; Tekin, 2011). Türkiye Avrupa Birliğiyle kaynaştırma amaçlı ajanslar kurmaya isteklidir. Fakat birkaç önemli faktör, mülakata katılan "OD" baş harfli uzman, şöyle bir yorumda bulunmuştur:

> *"Şimdi, problem Türkiye'nin bir Orta-Doğu ülkesi olması değil fakat AB'nin de bu son on yıl içindeki milliyetçilik sorunlarıyla ilgili durumu da göz önünde bulundurmak lazım. Ondan sonra Türkiye ile AB arasındaki kültürel farkların olması, AB ile Türkiye arasındaki problemin köküdür. Onun için süreç, teknik süreç değil ama siyasi güçle desteklenmesi gereken teknik süreçtir."* (Mülakat, Cuma 21.01.2016 saat 11:17).

Bu bağlamda AB, merkezi devletin etkililiğini arttırma faktörü olarak yerel düzeydeki pekiştirmeyi göz önünde bulundurmamaktadır. Aynı zamanda demokrasiyi sağlamlaştırma ve sosyal tutarlılığı eşit imkânları sağlama fırsatı olarak tanımlanmaktadır. AB adaylık süreciyle birlikte Türkiye'deki BKA'lar, AB zorunluluğuna dayalı bölgesel değerleri uygulayan etkili bir aktör olarak stratejik bir pozisyona kendini yerleştirmektedir.

BKA'ların anahtar özelliklerinin tanımlanmasını SWOT analizi aracılığıyla tamamlamak üzere tehditler kısmı aşağıda açıklanmaktadır:

- **TEHDİTLER**

a) AB Desteğinin Olmaması

Türkiye'deki bölgesel kalkınma politikaları hakkındaki ilke ve prensipler AB üyelik süreci esnasında dönüşmüştür. Bu sürecin neticesi olarak 2006-2009 yıllarında Türkiye'nin II. düzey bölgelerinde 26 tane BKA

kurulmuştur. AB'nin ekonomik kalkınma ve çeşitli politikalarının gidişatının olmasına karşın Türkiye'deki BKA'lar, AB'nin şartlarını uygun seviyeye getiren çalışmalarını sürdürme esnasında AB'den tam destek veya yardım almamaktadır[13]. Bu fikir, "AE" baş harfli katılımcının aşağıdaki gibi yorumuyla aynı doğrultudadır:

"AB'ye göre BKA'lar, bütünleşme süreci ve stratejisi için çok değerlidir ki onun için BKA'ları fazla destekliyor. Türkiye bu işi biliyor ve Türkiye-AB bütünleşme sürecini anahtar strateji olarak götürüyorlar. Fakat AB'nin Türkiye'den istediği tecrübe başka bir şeymiş. Bunun sebebi, AB'nın tam anlamıyla bizim BKA'lara destek vermemesidir. Avrupa'daki BKA'lara destek veriyor ama buradakilere aynı şey yapmıyorlar. Bizim BKA'lar ya hükümetle ortaklık kurar ya da finansal kapasiteyi arttırırlar. Bunlar nasılsa bağımsız kuruluşlardir. Türkiye'deki kamu sistemini kaybetmişler. Şimdi bunlara hükümet tarafından mali destek veriliyor, ne AB'nın ne de diğer kuruluşların etkisi altında kalmıyorlar, tamamen bağımsız. Polonya'da mesela onların müzakere süreci AB'nin şartına uygun görülmüş fakat bizim Türkiye'deki AB bütünleşmesi, BKA'lara uyuşmuyor. İşte problem orada, şimdi diyelim İPEKYOLU'nun otuz milyon doları var. AB burada olsaydı belki İPEKYOLU'nun iki yüz milyon doları olabilirdi. Bunca paranın yine bölgelere büyük bir etkisi olabilirdi yani…" (Mülakat, Pazartesi 25.01.2016 saat 10:29)

BKA'ların kurulma girişiminden, Türkiye'nin AB adaylık sürecine destek olabilmesi beklenmektedir ancak AB'nin standartları altında devamlılığı sürekli azalmaktadır. Türkiye'deki BKA'ların hükümetin gözetimi altında

[13] Türkiye, diğer aday ülkelerin yararlandığı birkaç finansal mekanizmalardan destek almamaktadır. Ancak bu durumda Türkiye, "Türkiye için Katılım Öncesi Mali Destek" programı altında toplanmış AB'den maddi destek almaktadır. Fakat bir sonraki dönemde (2007-2013), Türkiye'nin bütün katılım-öncesi mali desteklerden yararlanabilecekti (AB Genel Sekreteri, http://www.abgs.gov.tr son erişimi tarihi 3.3.2016).

olmasından kaynaklı yaratıcı ve çekici olma çabasının pek başarılı olduğu söylenememektedir.

b) Politik İstikrar

Türkiye'nin son yıllardaki güçlü ekonomik gelişimi, kamu hizmetler sektöründe, iş alanı açmada, eğitimde ve sağlık alanında birçok sektör ve alanlarda topluma refah getirmektedir. Diğer yandan olumsuzlaşan ekonominin tehlikesi, yıllardır ülkeye sığınan siyasi ve bölgesel güvenlik olmak üzere istikrarlı olmayan durumu birleştirmektedir.

Türkiye devleti ile karışıklık çıkaran komşu ülke veya bölgeler arasındaki güvenlik sorunu, bölgenin gelişim ve istikrar kaynağı olan ekonomisi çökebilir. Buna bağlı olarak bölgelerin yatırım elde etmesi ve bölgesel rekabetçiliğe ticaret-dostu bir çevre oluşturmasındaki istikrarı da sarsılabilir. Bölgesel stratejide ümit veren aktörler olarak BKA'lar, bölgeye siyasi ve ticaret sistemlerini dâhil etmesi. Ayrıca siyasi karışıklığın olması, bu tür yatırımların beklediği gibi geri ödenmeme riskini arttırmaktadır. Bölgedeki kalkınmanın yükselmesine, ancak bölgenin içinden ve dışından güvenlik ve istikrar aracılığıyla ulaşılabilmektedir.

c) Bölgesel Eşitsizlik ve Hükümetlerin Dönüşümü

Türkiye'nin bölgesel dengesizliği, yıllardır vurgulanagelen bir konudur. Türkiye'deki bölgesel eşitsizliklerden BYKP'lerde temel sorun olarak birkaç kere söz edilmesine karşın sorun daha da derinleşmeye devam etmektedir. Türkiye'deki iller ve bölgeler arasındaki bölgesel eşitsizliklerle ilgili sorun, son yıllarda gittikçe kötüleşmekte ve Doğu Batı ikilemi iyice belirgin hale gelmeye başlamıştır. Ülkenin Batı tarafı Doğu tarafından önemli ölçüde daha çok gelişmiştir. Böyle bir kalkınma göstergesi, bölgeler arasındaki eşitsizliğe yol açan kalkınmanın zayıflığını göstermektedir.

Bunun yanı sıra hükümetlerin dönüşümü, Türkiye'deki BKA'lar için tehdit edici unsurlardan biri olabilmektedir. Bu ifadeyle hem fikir olan "AE" katılımcımız, fikrini şöyle açıklamıştır:

> *"Türk BKA'larına engel olan bir diğer faktör, tek yetkili olarak tanınmamasıdır. Onlar Kalkınma Bakanı yani merkezi hükümetçe iyi tanınır fakat bölgede ne toplum ne de paydaşlar tarafından tam sahip çıkılır. Onlar hükümetin bir parçasıdır fakat genel sekreter tarafından anahtar kişi olarak yönetilirler. Yönetim kurulu da çok esnek. Belediye başkanı gider vali gelir. Böyle değişimler olunca sahiplik de değişir. Ayrıca üç ya da altı ayda bir toplanır. Bu yüzden daha oturmuş bir sahipliğe ihtiyaçları var."* (Mülakat, Pazartesi 25.01.2016 saat 10:08).

Prensipli yaklaşım ve devamlı çabaların sonucu olarak Türkiye'deki BKA'lar, bölgeselliğin eksikliğiyle mücadele ederek atlatabilmiştir. Fakat daha ileri adımlarda BKA'ların bölgesel düzeyde etkili aktör rolünü kaybetmemesi garantiye alınmalıdır. Hükümetler, eşitsizlik ve dönüşümü doğru perspektifle yöneterek geleceğe daha sağlıklı bir yönetim tarzı miras bırakmalıdırlar.

Genel olarak BKA'lar aracılığıyla merkezi gözetimin fazlalığı olmasına rağmen yerel ve bölgesel kalkınmada iyi bir ilerleme kaydedilmektedir. Yerel kaynakların kısıtlaması ve AB politikasına göre oluşturulan yerelleştirme yapısında bir takım engeller olmasına rağmen yerel düzeydeki katılım, yeniden düzenleme etkinlikleri aracılığıyla takdir edilmektedir ve hala büyümeye devam etmektedir.

SONUÇ

Türkiye'de BKA'ların Uygulanması: Endonezya için Ders

1970 yılında başlayan geleneksel kamu idare yaklaşımı, yönetimdeki yeni yaklaşıma göre 1980 yılında meydana gelen bir takım olaylardan sonra değişmeye başlamaktadır (Amin & Thrift, 1995: 49). Türkiye'de meydana gelen askeri darbeden sonra Türkiye, küresel dünyayla aynı hizaya gelmek için modern idare uygulamasına ortam hazırlamıştır (Dulupçu & Sungur, 2012). Ayrıca bu süreç, Türkiye'nin AB'ye katılım süreciyle hızlandırılmaktadır.

AB'ye katılım adaylığı, Türkiye için iyi bir yönetim ve bir adım ilerindeki idare sistemini getirmektedir (Reeves, 2005: 187). Ayrıca, BKA denilen bölgesel kalkınma aracının yeni biçimi, yerel seviyedeki potansiyelleri arttırıp AB'ye üyelik sürecine dayalı bölgesel eşitsizliği ortadan kaldırmak için bir idare birimi olarak gelişmektedir (Aras, 2003: 154). Bölgesel eşitsizliğin Türkiye'nin ekonomik kalkınmasının problemlerinden biri olması reddedilmemesi ve göz ardı adilmemesi gereken bir gerçektir. Türkiye'nin yüksek ekonomik performansı, bölgesel eşitsizliği ortadan kaldıracak kadar olumlu etki verememektedir (SPO, 2003: 125). BKA'ların kurulmasının daha sonra bu kritik sorunu çözmesi beklenecektir.

Diğer yandan Endonezya, neredeyse otuz yıldır "Yeni Düzen" rejimi altında demokrasiye geçiş deneyimine sahiptir. 32 yıllık bir süre içerisinde, Cumhurbaşkanı Suharto'nun rejimi altında Endonezya'daki hükümet sistemi oldukça merkezileşmiş ve otoriterleşmiştir (Usman, 2001: 4). Şüphesiz, merkezi sisteme dayalı bir rejimin altında demokrasinin özellikleri bastırılıp tamamen durdurulmuştur (Zakaria, 2003: 6). Türkiye'de olduğu gibi zor şartlar atlatıldıktan sonra demokratikleşme süreci, merkezi hükümetin güç ve sorumluluğu yerelleştirmesini gerektiren bölgesel ihtiyaçları meydana getirmiştir.

Yeni yerelleştirme politikası 1999 yılında ortaya çıktığından dolayı yerel hükümetin Endonezya'da kapasitesinin artmasıyla beraber bölgesel ihtiyaçların

otonomluk sistemine denkleştirme uygulaması, yeni fonksiyonları ortaya çıkarmıştır. Birkaç seneden sonra bölgesel kalkınma vilayetleri yönetimindeki otonomluğun artmasıyla sonuçlanan yeniden düzenlemelerin avantajından yararlanarak birçok yerel hükümet, yerel gereksinimlere elverişli politikaları iletmek için çaba sarf etmeye başlamışlardır (Martinez-Vazquez & Indrawati, 2004: 77). Yerel hükümet birimlerine verilen otonom hakkı, ancak hükümet kararlarının toplumun ihtiyaçlarını karşıladığı zaman etkili olur.

Yerel düzeyde, kuruluşaları veya dernekleri, yerel ve genel ihtiyaçlarını karşılamanın bir göstergesi olarak görebiliriz. Bu gerçeğin altında kalkınma ajanslarının, yerel girişimleri artıracak ve ekonomi kuruluşlarını yerelleştirebilecek beklentisiyle kurulması yatmaktadır. Neticede, hem Endonezya hem de Türkiye, bölgesel eşitsizlikleri öncelik olarak kalkınma planlarına koymaktadır (BYKP: Türkiye; RPJM/RPJP: Endonezya).

Yeni kuruluşlar olarak BKA'lar hala merkezi hükümetten türetilen büyük ve geniş politikalarını uygulamanın en iyi yolunu bulmaya çalışsalar da şimdiye kadar gösterdikleri performansın da yeterince iyi olduğu söylenebilir (Toktaş et al., 2013: 679). Sosyo-ekonomik kalkınma bağlamında birkaç girişim ve yatırım projeleri aracılığıyla BKA'lar, yerel birimlerinin ihtiyaçlarını bölgesel ihtiyaçlarına uygun şekilde karşılayabilmektedir. Sivil kuruluşlar, belediyeler, odalar, üniversiteler, araştırma enstitüleri ve valilikler gibi yerel aktörlerin büyük katkılarıyla bölgesel kapasiteyi geliştirmek için harika bir etki yaratabilmektedir.

Gerçekte, Endonezya'daki her bölge ve/veya şehrin Bölgesel Kalkınma Planlama Yönetim Kurulu denilen bir kuruluşu bulunmaktadır. Bu ajans, Vali veya Bupati sorumluluğunun altında olup ajans başkanı tarafından yönetilen araştırma ve bölgesel kalkınma planlaması alanıyla ilgilenen bölgesel teknik kuruluşlardır. Net bir karşılaştırma vermek üzere aşağıdaki tablo bununla ilgili bilgi içermektedir:

Tablo 18. Endonezya ile Türkiye'deki Kalkınma Ajansları arasındaki Karşılaştırma Analizi

No.	Değerlendirme Kriteri	Endonezya	Türkiye
		BAPPEDA	**BKA'lar / Kalkınma Ajansları**
1.	Kuruluş Çeşidi	Kamu	Kamu (Bağımsız)
2.	Hükümet Yönetim Sisteminin Çeşidi (Genel olarak)	Yerelleştirilmiş	Merkezi
3.	Kuruluşun Arka Planı	1969-1994 yıllararasında Yeni Düzen Rejimi altında hükümet tarafından kurulmuş, Planlama Birimi (Beş-Yıllık Kalkınma Planı) içinde belirlenmektedir.	Helsinki Zirvesi'nden sonra Türkiye, özellikle Avrupa Birliğiyle kaynaştırma amaçlı ajansları kurmaya isteklidir
4.	Yapısal Birim(ler)i	Başkan, Sekreter, Bölge(ler) ve Bölge(ler)-altı	Yönetim Kurulu, Kalkınma Kurulu, Genel Sekreter, Yatırım Destek Ofisi
5.	Koordinasyon Modeli	Koordinasyon, Vali'nin kontrolü altındadır	Koordinasyon, Kalkınma Bakanlığı ve Bölgesel Kurumlar kontrolü altındadır
6.	İşlev(ler)	• Çalışma Planı (RKPD), Uzun Vadeli Bölgesel Kalkınma Planı (RPJPD) içeren bölgesel kalkınmanın ilk örneği hazırlamak • SEKDA'nın DPKAD idari koordinasyonuyla birlikte şehrin bütçesinin planlamasını formüle etmek • Bölgesel kalkınma planlama sisteminin araştırma	• Bölgesel stratejileri uygulamak • Bölgesel ve ulusal çapında girişimleri desteklemek • Özel sektörlerin yakın geleceği için yerel ve bölgesel çözümü değerlendirmek • Yeni maddi garantileri aramak • Yeni ürün ve hizmete ihtiyaçlarını karşılayacak çözüm üretmek

		değerlendirme ve geliştirmesini uygulamak	• Türkiye'deki yerel sosyal ekonomik kalkınmayı güçlendiren bir araç olmak
7.	Yatırım Mekanizması	APBD'den (Bölgesel Gelir ve Masraf Bütçesi) ayrılan bütçe	Merkezi Hükümetten Milli Vergi ve Yerel/Bölgesel Paydaşlardan Destek (çoğu belediye ve odalardan)

Kaynak: Yeşilbaş, 2013; ISTKA Faaliyet Raporu, 2015; Endonezya Cumhuriyeti Yasası Sayı 2, 2001; yazar tarafından yapılandırıp yeniden yazılmaktadır.

Neticede Endonezya, uzun vadeli ekonomik kalkınma projelerini halletmek ve etkili bir plan yapmak için yarı otonom bir yönetime dönüşen BKA örneklerinden ortak ders ve fayda elde edebilir. Aynı zamanda Türkiye örneği, AB çevresinin dışındaki diğer gelişmekte olan ülkeler için de uygun bir örnek olabilir (Tiftikçigil, 2015: 407). Pratik çalışma hangi şekilde kullanılacak ve o şeklin diğer sisteme (merkezi sistemden yerelleştirilmiş sistemine) nasıl kullanılacağıyla ilgili soruların cevabını aramak için başlanması gerekmektedir. Bu bağlamda, kalkınma politikaları yönetiminde merkezi hükümetten yerel hükümet birimlerine daha fazla yetkinin aktarılmasıyla birlikte kalkınma ajanslarının da yerel kapasite ve rekabetçiliği arttırabilmesi sonucunda Endonezya'nın ekonomik durumunun iyileşmesi öngörülmektedir.

Siyasal Çıkarımlar

Bölgesel rekabetçilik, Türkiye'nin güçlü ekonomik gelişimini harekete geçiren en önemli adım olmuştur. BKA'ların uygulaması, Türkiye'de potansiyel keşfetmesi ve ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi için imkânlar sunmaktadır. Kalkınma ajansları ise küçük fakat esnek kurumlar olsa da çok bahsedilen konu olan ekonomik kalkınmaya ulaşma hedefinin gerçekleşmesinde kullanılacak stratejik araçlar olarak kendini sunmaktadır. BKA'ların yerel düzeye dönüşüm getirerek Türkiye için ne kadar önemli bir konumda olduğu daha önceki

bölümlerde fazlasıyla bahsedilmiştir. Ki gerçekten o şekilde olma ihtimali yüksektir. Ancak bölgesel kalkınmanın hızlanması sadece BKA'ların sayesinde demek de pek doğru olmazdır.

BKA'lar, bulunduğu bölgenin yerel ekonomik kalkınmasında önemli olan tüm sektörlerle etkili bir şekilde ortaklık kurmalıdır. Bu sektörlere ticari sektörler, gönüllü sektörler, politikacılar, araştırma ve akademik kuruluşlar ve de bölgedeki ekonomik kalkınmasıyla ilgili olup bitenlerle doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen tüm sektör veya bireyler dâhil olmaktadır. Bir ajansın her şeyi tek başına halletmesi olasılığı imkânsız denecek kadar azdır.

Bunun yanı sıra bir ajansın bulunduğu bölgenin araştırma ve bilgi toplama merkezi olmalı ve kalkınma gündeminde o bölgede önderlik davranışı sergileyebilmelidir. Yapılan son düzenlemeler, bölgesel engelleri ortadan kaldırmayı amaçlayan planlar tasarlamış ve kalkınma stratejisi gündemi olarak işaretlemiştir. Bölgesel stratejindeki bölgedeki siyasal sistem ve ticaret alanlarını işin içine katmayı gerektiren yeni düzeltmelerle başlamış olsa gerek. Bu bağlamda BKA'ların program yürütmede ve hareketlerinde, ulusal planlara ve stratejilere uyması gerekmektedir.

Endonezya için etkisi, kurumsal kapasite ve siyasal araçlarla birlikte ortaya çıkmaktadır. BKA'lar, KOBİ veya hükümet dışı kurumlar gibi yerel kuruluşlar için uyarıcı yatırım yapabilme kapasitesine sahiptir. Bu yatırım, merkezi hükümetten yerelleştirilip gerçek proje ve çalışmalara etkili bir şekilde yayılmalıdır. Üstelik BKA'lar, bölgedeki kapasiteyi desteklemektedir. Şimdiye dek rekabetçiliğe yönelik olası sonuçları getirecek kapasiteleri ortaya çıkarmaktadır.

Diğer yandan yerel hükümet birimlerinin finansal, kurumsal kapasite ve insan kaynakları durumu konusunda farklı özellikleri vardır. Java dışındaki yerel hükümetlerle karşılaştırıldığında Java'da (Endonezya'nın en büyük nüfusuna sahip ada) yer alan yerel hükümetler, yerel kaynaklardan yüksek nitelikli istihdam

ve genel hizmetler sağlamak için finansal varlığını etkili bir şekilde idare etmede çok daha güçlüdür. Geçmişteki kalkınma stratejileriyle ilgili genel bir yaklaşıma göre bu adada daha önceden merkezi gelişimsel büyümenin temelleri atılmıştır. Daha sonra daha geniş çapta adalar arasındaki engellerle birlikte daha ileri politikaların uygulanması henüz değerlendirilecektir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, araştırmacıların ekonomik problemlerini yeni bir konu alanına genişletmeleri için bir ufuk vermiştir. Araştırmanın ilk aşaması en zor aşamasıdır. Bu aşamada araştırma probleminin belirlenmesi ve formüle edilmesi, amaç ve hangi çerçevenin kullanılması ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Bu araştırma, dokümanlardan veri toplayan bir veri analistçi ile tek bir araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Dokümanların içerik analizi, ilgili konuda bilgi ve tecrübesi az olan araştırmacı tarafından yorumlanmaktadır. İyi ve geçerli bir analiz için daha büyük bir kitleye girip işbirliği yapmak daha iyi olacaktır. Genel olarak bu nitel araştırma, Türkiye'deki BKA'larla ilgili politikalarını tam manasıyla anlamak için büyük resme genellenememektedir. Araştırmadan elde edilen keşif ve tartışmalar sadece dokümanlara ve İstanbul'da ve Gaziantep'de bulunan BKA uzmanları, AB uzmanları ve düşünce kuruluşlarından uzmanlarla yapılan mülakatlara dayanmaktadır.

Araştırmada kullanılan ana veri, KA ve ilgilenen diğer uzmanlarla yapılan yüz yüze derin mülakatlardan elde edilmiştir. Bu yarı-yapılandırıcı mülakat soruları, daha önce yapılmış benzer çalışmaların ana hatlarına dayanarak bizzat araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Mülakata katılan bazı uzmanlar sorulara kendi tercihleri şeklinde cevap vermişlerdir. Dolayısıyla uzmanların önyargısı söz konusu olabilir. Diğerleri ise mülakat sorularına net ve açık bir bilgi veremeyebilirler.

Zaman kısıtlaması ve diğer kısıtlamalar sebebiyle mülakat ancak kalkınma ajansları, AB ve düşünce kuruluşları uzmanlarıyla yapılabilmiştir. Ajansların politika ve etkinliklerini daha kapsamlı araştırmalar yaparak anlamanın çok önemli olduğu vurgulanmalıdır. Örnekleme veya uygunluk kullanmanın sınırı, çalışmanın sonuçlarına ciddi bir etki bırakmıştır.

Öte yandan, geleneksel SWOT değerlendirmesi, kişisel bakış açısına dayalı tekniklere dayanmaktadır. Ampirik çalışmaya göre çeşitli faktörlere öncelik vermede etkili olmaması, düşük performanslı bir SWOT uygulamasının ana sebeplerinden biridir. SWOT analizi uzunluğu, sadeliği dâhil olmak üzere birçok faktörden etkilenmektedir. Fakat rasyonel analizin SWOT analizi ile stratejilerin formüle etmesi arasındaki boşluğu tam doldurması bu çalışmanın ilgi alanına girmez.

Ayrıca, özet ve birkaç fikir alış verişi, hem çalışmanın hem de araştırmacının şahsi gözlemlerinden keşiflerinden alınmıştır. Bu bağlamda, gözlemleme sırasında araştırmacının kendi bilgisi, geçmiş tecrübeleri ve yanlılığının işin içine karışması kaçınılmazdır. Mülakat, Ocak 2016 tarihinde araştırmacının ilk defa yüz yüze görüştüğü üç farklı kuruluşta yer almıştır.

Gelecek Çalışmalar için Öneriler

KA'lar, YEK'i tanıtmak için Türkiye'de yeni yeni kurulmaya başlanan kurumlardır ve çeşitli çalışmaların konusu haline gelmiştir. Çeşitli stratejik politikaların uygulamaları, bölgedeki ajanslar aracılığıyla iletilmektedir. Asıl olarak Avrupa'dan gelen bu kuruluşlar, Türkiye'nin bölgeleri için yeni bir boyut kazandırmıştır. Diğer yandan asıl yapıda farklılık ve bir takım değişimlerin olması, kuruluşun büyümesi için bir çelişki getirmiştir.

Ekonomik kalkınma performansında geride kalan bu bölgelerin hem Avrupa hem de ulusal standart ortalamasının karşısında pozisyonlarını yükseltmek için bir çaba gösterme isteği oldukça önemlidir. Bunun akabinde kuruluşların çeşitliği, bölgesel kalkınmasındaki kapsamlı bakış açıları ve bölgesel

kademede kurumların kuruluşları ile ilgili vurgular, politika ve uygulamada öne çıkmaktadır.

Türkiye'nin tüm bölgelerindeki ekonomik, sosyal ve siyasal kalkınmasıyla ilgili bölgesel stratejiler üretip uygulayan KA'lar, yakından iyice değerlendirilmelidir. Bölgenin kalkınmasının gerek ekonomik gerekse finansal yönde göz önünde bulunan hem kalkınma ajanslarının içyapısı hem de ajansların kendisiyle ilgili karmaşık araştırmaların yapılması zorunlu hale gelmiştir.

Özellikle özerk düzenleyici kuruluşların kurulması, siyasal ilgi etkisi ve hükümetin çok fazla müdahalesi olmadan rasyonel ve etkili idare yaklaşımına doğru giden önemli bir adımdır. İyi bir yönetim bağlamında düzenleyici kuruluşlar, KA'ların kalite ve kapasitesini garantiye almak için hizmet sunmalıdır. Üstelik Türkiye'deki kalkınma ajanslarının bölgesel kalkınmaya olan etkisini açık ve net bir şekilde belirlemek üzere uzun vadeli bir analize odaklanan çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Zaman kısıtlaması ve diğer sınırlılıklar nedeniyle mülakat sadece kalkınma ajansları, AB ve düşünce kuruluşları uzmanlarıyla yapılabilmiştir. Ampirik ve karmaşık araştırma analiziyle çalışmanın kapsamı, Türkiye'deki YEK için KA'ların etkisini genişletilebilmektedir. Böylece kanıtları yanıtlamada kullanılan sonucun araştırma politikasının büyüklüğüne göre geçerlik ve güvenilirliği daha da artmaktadır. KA'ların bölgesel araç olarak kendi kurumsal kapasitesini geliştirmekle beraber multi-disipliner araştırmalar, YEK'e bırakılan etkililik ve verimlilik konusunda önemli ipuçlar verebilir.

KAYNAKÇA

Adioetomo, S. M, et al. (2011). Study on Social Protection for Informal Workers in Indonesia. GIZ: Jakarta.

Akpınar, Rasim. (2011). From Old Regional Development Policies to New Regionalism Paradigm in Turkey. Journal of Entrepreneurship and Development "Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi" (6:2), p. 115-131.

Alm, James, Martinez-Vazquez, Jorge & Indrawati, Sri Mulyani. (2004). Reforming Intergovernmental Fiscal Relations and the Rebuilding of Indonesia. Edward Elgar Publishing: Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA.

Amin, A. & Thrift, N. (1995). Institutional Issues for the European Regions: From Markets and Plans to Socioeconomics and Powers of Association. Economy and Society, Vol. 24, p. 41-66.

Anıl, K. A., Malkoçlu, K. & Pehlivan, Ö. S. (2010). Türkiye'de Kalkınma Ajansları: Trakya Kalkınma Ajansı Örneği, Uluslararası II. Trakya Bölgesi Kalkınma – Girişimcilik Sempozyomu, Kırklareli Üniversitesi.

Attar, M. Aykut. (2013). Growth and Demography in Turkey: Economic History vs. Pro-Natalist Rhetoric. TEPAV Publications No. 70.

Babakr, Muhammad. (2013). Turkey's Economic Development: Luck or Wise Administration. Strategic Outlook, p. 1-8.

Baykal, N. (2010). Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Açısından Kalkınma Ajanslarının Misyonu: Kayseri Örneği. Karamanoğlu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yuksek Lisans Tezi.

Bayraktar, S. Ulas. (2007). Turkish Municipalities: Reconsidering Local Democracy Beyond Administrative Autonomy," European Journal of Turkish Studies. http://www.ejts.org/document1103.html

Bayraktar, Ulaş and Massicard, Elise. (2012). Decentralisation in Turkey. Focales Vol. 07, la Fertoise: France.

Baxter, Pamela and Jack, Susan. (2008). Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers. The Qualitative Report Volume 13, No. 4, p. 544-559.

Beaumont, E.F. and Hovey, H.A. (1985). State, Local and Federal Economic Development Policies: New Federal Patterns, Chaos or What? Public Administration Review Vol. 45, p. 327-332.

Berber, M & Çelebi, E. (2005). Türk Bölgesel Kalkınma Poltikalarında Yeni Arayışlar: Kalkınma Ajansları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. Doğu Karadeniz Bölgesel Sempozyumu, Karadeniz Teknik Üniversitesi, p. 146-155.

Bernard, HR. (1988). Research Methods in Cultural Anthropology. Sage Publications: London.

Blakely, E. (1996). Planning Local Economic Development: Theory and Practice. Sage Publications: London.

Blakely, Edward, & Bradshaw, Ted K. (2002). Planning Local Economic Development. Theory and Practice. 3rd Edition. Sage Publications: Thousand Oaks etc.

Blakely, E., & Leigh, N. (2010). Planning Local Economic Development: Theory and Practice, 4th edition. Sage Publications: Newbury Park.

Bromley, D. B. (1986). The Case-Study Method in Psychology and Related Disciplines. John Wiley & Sons: Chichester.

Boote, D. N., & Beile, P. (2005). Scholars before Researchers: on the Centrality of the Dissertation Literature Review in Research Preparation. Educational Researcher, Vol. 34 (6), p. 3-15.

Bond, Patrick. (2003). Debates in Local Economic Development Policy and Practice. Urban Forum, Vol. 14, No. 2-3, p. 147- 165.

Castells, M. (2000). The Power of Indentity, (in.) the Information Age: Economy, Society and Culture, Vol. 2, Blackwell Publishers Ltd., p. 17-28.

Chulsaw, A. (2007). Creating Prosperity in Every Region. National Secretariat.

Center of Intelligence Unit CIA. (2015). the World Factbook. https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html last accessed on January 16th, 2016.

Cohen, D. and Crabtree, B. (2006). Qualitative Research Guidelines Projects. http://qualres.org/HomeSemi-3629.html

Commission of the European Communities. (2008). Region 2020: An Assessment of Future Challenges for EU Regions. Commission Staff Working Document. 2868: Brussels.

Crescenzi, R., Rodriguez-Pose, A. (2011). Reconciling Top-Down and Bottom-Up Development Policies. Environment and Planning. A Vol. 43 (4), p. 773-780.

Crescenzi, R., Rodriguez-Pose, A. (2012). Infrastructure and Regional Growth in the European Union. Papers in Regional Science, Vol. 91 (3), p. 487-513.

Creswell, John W. (2003). Research Design, Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. 2nd Edition. Sage Publications: London.

Çetin, M. (2007). Yerel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımı ve Uluslararası Organizayonlar. Yönetim ve Ekonomi, Vol. 14 (1), p. 153-170.

Çuhadar, M. Turan. (2009). Regional Development Agencies in Europe and Turkey: A Case Study on Cukurova RDA, p. 216-230.

Dağdaş, S. (2010). Kalkınma Ajansları: Türkiye'de Açılan Yeni Çığır. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Artvin Çoruh Üniversitesi, p. 165-182.

Danson, M., Helinska-Hughes, E. and Hughes, M. (2005). RDAs and Bechmarking Learning from Good Practice when the Model has Broken, Public Policy and Administration Vol. 20, p. 4-22.

Danny Darmawan, Rachmad Erlan. (2008). the Practices of Decentralization in Indonesia and its Implication on Local Competitiveness. Thesis. School of Management and Government, University of Twente: the Netherlands.

Derviş, Kemal., Emerson, Michael., Gros, Daniel, and Ülgen, Sinan. (2004). the European Transformation of Modern Turkey. Center of European Policy Studies and Economics and Foreign Policy Forum. Brussel and Istanbul.

Dincer Bülent., Özaslan Metin, & Kavasoğlu, T. (2003). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. DPT-BGYUGM: Ankara.

Dincer, Bülent., Özaslan, Metin, & Hüseyin Özgür. (2004). Regional Disparities and Territorial Indicators in Turkey: Socio-Economic Development Index (SEDI), p. 1-34.

Douthwaite, Boru. (2002). Enabling Innovation: A Practical Guide to Understanding and Fostering Technological Change. Zed Books: London and New York.

Downes, Ruth. (2000). EU and National Regional Policies in Austria, in Danson, Mile et al. (eds.).Governance, Institutional Change and Regional Development. Aldersot: Ahsgate, p. 246-265.

Dulupçu, Murat Ali., Gül, Hüseyin, & Okçu Murat. (2004). a New Regional and Local Perspective for Economic Development in Turkey: Illusion or Reality? Paper prepared for the 5th Urban and Regional Studies Conference: Poland.

Dulupçu, Murat Ali. (2005). Regionalization for Turkey: An Illusion or a Cure? European Urban and Regional Studies 12 (2), p. 99-115. Sage Publications: London.

Dulupçu, Murat Ali., Gül, Hüseyin, & Okcu, Murat. (2013). Regional and Local Perspectives in Economic Development in Turkey p. 263-309, in Kamalak, Ihsan & Gül, Hüseyin (ed.) Turkey in the New Millennium: A Critique of Political, Social and Economic Transformations. Lap Lambert: Germany.

Dulupçu, Murat Ali & Sungur, O. (2014). KOBİ Desteklerinin İstihdam Büyümesine Etkisi: İsparta ve Burdur Örneği. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Vol. 9 (1), p. 95-124.

Emek, U. (2004). Understanding Structural Reforms in Turkey, in Turkey and the EU Enlargement Processes of Incorporation, edited by R. T. Griffts & D. Özdemir, Istanbul Bilgi University Press: Istanbul, p. 103-128.

Ertugal, E. (2005). Strategies for Regional Development: Challenges facing Turkey on the road to EU membership, Turkish Policy Quarterly Vol. 4, p. 1-17.

EURADA. (1999). Creation, Development and Management of RDAs: Does it have to be so difficult? 4th Version. European Association of Development Agencies: Brussels.

EURADA. (2013). Regional Development Policy Post 2013, Doing More and Better. Document of the Round Table of Practitioners in Economic Development Meeting. http://eurada.org/files/Regional%20development/Regional%20develpment%20policy_post%202013.pdf

Fineberg, Adam. (2013). Promoting Sustainable Local Economic Development for All Areas: Looking Forward or Looking Back? Local Economy. Vol. 28 (7-8), p. 914-920. Sage Publications.

Foley, P. (1992). Local Economic Policy and Job Creation: A Review of Evaluation Studies. Urban Studies, Vol. 29 (3/4), p. 557-598.

George, Alexander L. & Bennett, Andrew. (2005). Case Studies and theory Development in the Social Sciences. MIT Press: USA.

Gordon, I., Low, M. (1998). Community, Locality and Urban Research. European Planning Studies Vol. 6 (1), p. 5-16.

Halkier, Henrik. (2013). Regional Development Agencies and Multilevel Governance: European Perspectives, Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyomu, TEPAV Yayınları: Ankara, p. 3-15.

Halkier, H. (2006). Institutions, Discourse and Regional Development. The Scottish Development Agency and the Politics of Regional Policy. PIE Peter Lang: Brussels.

Halkier, H. Danson, M. and Damborg, C. (1998). Regional Development Agencies in Europe, Jessica Kingsley: London.

Halkier, H. (2012). Regional Development Agencies, Regional Policy and Knowledge Dynamics, in Bellini, N., Danson, M. & Halkier, H. (Eds.) Regional Development Agencies: The Next Generation. Abingdon, Routledge.

Hariyoga, H. (2009). The Determining Factors of Local Economic Performance, Challenges and Obstacles, paper presented in the Focus Group Discussion in the Coordinating Ministry of Economy: Jakarta.

Harwell, Michael R. (2009). Research Design in Qualitative/Quantitative/Mixed Methods. Opportunities and Challenges in Designing and Conducting Inquiry, p. 147-182.

Heper, M. (1992). The Strong State as a Problem for the Consolidation of Democracy: Turkey and Germany Compared, in Comparative Political Studies, Vol. 25 (2), p. 169-194.

Hill, Kenneth, S. E. Arifeen, M. Koenig, A. A. Sabir, K. Jamil, and H. Raggers. (2006). How should we are Measure Maternal Mortality in the Developing World? A Comparison of Household Deaths and Sibling History Approaches. Bulletin of the World Health Organization. Vol. 84, p. 173-180.

Humphrey, Albert S. (2005). SWOT Analysis for Management Consulting. SRI Alumni Association Newsletter.

Hustedde, R., Shaffer, R., and Pulver, G. (2005). Community Economic Analysis: A How to Manual. North Central Regional Center for Rural Development: Iowa State University.

ILO. (2006). Local Economic Recovery in Focus Programme on Crisis Response and Reconstruction, Recovery and Recounstruction Department. http://ilo.org/public/english/employment/recon/crises/download/lec.pdf

ILO. (2014). Making Local Strategies Work: Building the Evidence Base. Activity Report, p. 4-76.

Institute for International Cooperation, Japan International Cooperation Agency. (2001). Government Decentralization Reforms in Developing Countries.

ISTKA. (2015). ISTKA Faaliyet Raporu: Istanbul.

Işık, Nihat, et al. (2010). Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Bir Politika Aracı Olarak Kalkınma Ajansları, Niğde Üniversitesi IIBF Dergisi, Vol. 3 (2), p. 1-18.

Johnson, G., Scholes, K., Whittington, R. (2008). Exploring Corporate Strategy, 8th ed. FT. Prentice Hall, p. 156-160.

Kartal, Nazım., Tuncel, Gökhan., & Göktolga, Oguzhan. (2015). Local Governments and Government of Cities in Turkey. Journal of Public Administration and Governance, Vo. 5, No. 1, Macrothink Institute, p. 1-22.

Kayasu, Serap and Eldeniz, Feyza. (2013). Institutional Performance of Izmir Development Agency (1), METU JFA (30:1), p. 57-78. DOI: 10.4305/METU.JFA.2013.1.4.

Kilinç, Gökcen and Gülersöy, Nuran Z. (2007). Türkiye'deki Ilçelerin Kentleşme Derecelerine Göre İl Olma Potansiyellerinin Değerlendirimesi. İTÜ Dergisi A Vol. 6 (1), p. 66-78.

Koçak, Süleyman Yaman. (2010). the Comparison between Hungary and Turkey: Regional Development Agencies. Petroleum-Gas University of Ploiesti Bulletin, Economic Sciences Series, Vol. LXII No. 02, p. 12-20.

Kuklinski, A. (2003). O nowym modelu polityki regionalnej, Studia Regionalne I Lokalne, No. 4, Centrum Europejskich Studiow Regionalnych, Uniwerytet Warszawski, Sekcja Polska Regional Studies Association, p. 5-14.

Kuncoro, Haryo. (2012). Does the Local Economic Governance in Indonesia Perform an Improvement? Bulletin of Monetary Economics and Banking, p. 83-104.

Lagendijk, A. Kayasü, S., Yaşar, S. (2009). The Role of Regional Development Agencies in Turkey from Implementing EU Directives to Supporting Regional Business Communities? European Urban and Regional Studies Vol. 16 (4), p. 383-396.

MacLeod and Goodwin, M. (1999). Space, Scale and State Strategy: Rethinking Urban and Regional Governance, Progress in Human Geography Vol. 23, p. 503-527.

Malecki, E.J. (2004). Technology and Economic Development: The Dynamics of Local, Regional and National Change. Longman Group: UK.

Marshall. (2006). Data Collection Methods. p. 97-149.

McMaster, Irene. (2006). Czech Regional Development Agencies in a Shifting Institutional Landscape. University of Glasgow, p. 2-23 http://dx.doi.org/10.1080/09668130600601727

Meyer-Stamer, J. (2007). Designing a Regional Development Agency: Options and Choice. Mesopartner Working Paper Series 10/2007: Duisburg.

Miles, N. & Tully, J. (2007). Regional Development Agency Policy to Tackle Economic Exclusion? The Role of Social Capital in Distressed Communities, Regional Studies, Vol. 41 (6), p. 855-866.

Mills, J., Bonner, A., & Francis, K. (2006). The Development of Constructivist Grounded Theory. International Journal of Qualitative Methods. Vol. 5(1), http://www.ualberta.ca/~iiqm/backissues/5_1/html/mills.htm

Miller, Michele Ann & Bunnel, Tim. (2011). Jakarta in Post-Suharto Indonesia: Decentralization, Neo-liberalism and Global City Aspiration, Space and Polity, Vol. 15 81), p. 35-48.

Miller, Michele Ann & Bunnel, Tim. (2012a). Introduction: Asian Cities in an Era of Decentralization, Space and Polity Vol. 6 (1), p. 1-6.

Miller, Michele Ann. (2012b). Autonomy and Armed Separatism in South and Southeast Asia. Institute of South East Asian Studies: Singapore.

Miller, Michele Ann. (2013). Decentralizing Indonesian City Spaces as New 'Centers'. International Journal of Urban and Regional Research, Vol. 37 (3), p. 834-848.

Ministry of Development, Repubic of Turkey. (2013). Kalkınma Ajansları 2012 Yılı Genel Faaliyet Raporu, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.

Ministry of Development, Republic of Turkey. (2014). Yerel Desenler-Kalkınma Ajansları 2013 Yılı Genel Faaliyet Raporu. Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.

Mitchell-Weaver, Clyde & Manning, Brenda. (1991). Public-Private Partnerships in Third World Development: A Conceptual Overview. Studies in Comparative International Development, Vol. 26 (4), p. 45-67.

Niebuhr, A. & Stiller, S. (2003). Territorial Disparities in Europe, in Intereconomics – Review of European Economic Policy, Vol. 38 (3), Hambur Institute of International Economics (HWWA), p. 156-203.

Nijkamp, P. (1986). Handbooks of Regional and Urban Economics, Elsevier Science Publishers, North-Holland.

OECD. (2003). Decentralisation. A New Role for Labor Market Policy. OECD: Paris.

OECD/Mountford, D. (2009). Organising for Local Development: The Role of Local Development Agencies. Summary Report. CFE/LEED, http://www.oecd.org/dataoecd/54/41/44682618.pdf?contentId=446

OECD. (2010). Regional Development Policies in OECD Countries. OECD Publishing: OECD.

OECD. (2014). OECD Employment Outlook. How Does Turkey Compare? http://dx.doi.org/10.1787/empl_outlook-2014-en

Oktayer, Nagihan. (2007). Regional Policy and Structural Funds in the European Union: The Problem of Effectiveness. Ankara Review of European Studies. Vol. 7, No. 1, p. 113-130.

Övgün, B. (2007). Bir Politika Örneği: Kalkınma Ajansları. Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi Vol. 62 (3), p. 233-255.

Özbudun, E. (2002). Turkey: How Far From Consolidation?. J. Democracy, Vol. 7 (3), p. 123-138.

Özcan, Gül Berna. (2006). A Critical Analysis of Decentralization and Local Economic Development: the Turkish case. Environment and Planning C: Government and Policy, Vol. 24, p. 117-138.

Özcan, Gül Berna & Turunç, Hasan. (2007). the Politics of Administrative Decentralization in Turkey since 1980. Handbook of Administrative Reform, p. 177-193.

Özcan, Gül Berna. (2010). Local Economic Development and Decentralization in Turkey. Progress in Planning Vol. 54, p. 197-278.

Panagiotou, G. (2003). Bringing SWOT into Focus. Business Strategy Review. Vol. 14 (2), p. 8-10.

Parysek, J. (1997). Podstawy gospodarki lokalnej, Wydawnictwo Uniwersytetu A. Mickiewicza, Poznan, pp. 240.

Pike, Andy., Andres Rodriguez-Pose, and Tomaney, John. (2006). Local and Regional Development, Routledge: London-New York.

Polat, N. (2006). Identity Politics and the Domestic Context of Turkey's European Union Accession, Government and Opposition, Vol. 41, p. 512-580.

Polatoğlu, A. (2000). Introduction to Public Administration: The Case of Turkey, p. 80-110, METU: Ankara.

Porter, Michael E. (1990). The Competitive Advantage of Nations. Free Press, MacMillan: New York.

Porter, Michael E. (2000). Location, Competition, and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy. Economic Development Quarterly, Vol. 14 No. 1, p. 15-34.

Prasetiamartati, Budiati. (2013). Policy and Participatory Local Governance in Indonesia. UNDP Indonesia: Jakarta.

Pretorius, A & Blaauw, D. (2005). Local Economic Development Agencies in South Africa-Six Years Later. Paper presented at the Economic Society of South Africa Blennial Conference, 7-9 September 2005, p. 1-13.

Reeves, T. (2005). Turkey's Regional Policy on the Road to the EU, Turkish Policy on the Road to the EU, Turkish Policy Quarterly, Vol. 4, No.3, p. 183-191.

Rodriguez-Pose, A. (1999). Innovation Prone and Innovation Averse Societies: Economic Performance in Europe. *Growth and Change* Vol. 30, p. 75-105.

Rodriguez-Pose, A and Tijmstra, S. (2005). Local Economic Development as an Alternative Approach to Economic Development in Sub-Saharan Africa: A Report for the World Bank p. 1-145. Houghton: London.

Rodriguez-Pose, A. and Crescenzi, R. (2008). Research and Development, Spillovers, Innovation Systems and the Genesis of Regional Growth in Europe. *Regional Studies* Vol. 42, p. 51-67.

Rodriguez-Pose, A. and Tijmstra, Sylvia. (2009). On the Emergence and Significance of Local Economic Development Strategies. CAF Working Paper No. 2009/07, p. 6-24.

Rondinelli, David. (1990). Debating Decentralization. Development and Change, Vol. 21 (3), p. 501-512.

Rosenfeld, S. (2002). A Governor's Guide to Cluster-Based Economic Development, Natonal Governors Association: Washington. Check online publication at: http://rtsinc.org/publications_text.html

Ruecker, A., & Trah, G. (2007). Local and Regional Economic Development: Towards a Common Framework for GTZs LRED Interventions in South Africa. GTZ: Eschborn.

Satriyo, Hana., Putra, Alam S., Kusdaryanto, Hari. (2004). Indonesia Rapid Decentralization Assessment (IRDA), 5th Report, The Asia Foundation: Indonesia.

Sen, Arzu. (2005). the Role of Universities in Local Economic Development: The Case of Izmir University of Economics. Thesis. Izmir University of Economics.

Singh, N. (2010). SWOT Analysis - A Useful Tool for Community Vision: A Concept Paper of Central Himalayan Village. Res. Vol. 2 (9), p. 16-18.

Sobaci, Zahid. (2009). Regional Development Agencies in Turkey: Are They Examples of Obligated Policy Transfer? Public Organization Review, Vol. 9 (1), p. 51-65.

SPO (DPT). (2003). Preliminary National Development Plan (2004-2006), p. 125. (http://edkutup.dpt.gov.tr/plan/p-ndp.pdf, last accessed 12 January, 2016).

State Planning Organization (SPO). (2007). Ninth Development Plan 2007-2013. SPO, Ankara.

State Planning Organization (SPO). (2014). Tenth Development Plan 2014-2018. SPO, Ankara.

Statistics Indonesia. (2013). Indonesia Demographic and Health Survey 2012. National Population and Family Planning Board, Ministry of Health: Jakarta.

Storper, Michael. (2005). Society, Community and Economic Development. Studies in Comparative International Development, Vol. 39 (4), p. 30-57.

Suharyo, Widjajanti L. (2003). Indonesia's Transition to Decentralized Governance: An Evolution at Local the Level. SMERU Working Paper. The SMERU Research Institute: Jakarta, Indonesia.

Sunar, İlkay. (1996). State, Society and Democracy in Mastny, V. & Nation, R C. Turkey: Between East and West, Westview Press: USA (eds.), p. 141-154.

Taşlıyan, M & Korkmaz, H. (2012). Kalkınma Ajanslarının Bölgesel Sorunların Çözümünde ve Kalkınmadaki Önemi ve Katkıları: DOĞAKA, İKA ve ZEKA Örneği. II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniveritesi.

Teitz, M. B. (1994).Changes in Economic Development Theory and Practice. International Regional Science Review, Vol. 16 (1&2).

Tekeli, İ & Ortaylı, S. (1982). Uygulamaya Geçerken Türkiye'de Devletçiliğin Oluşumu, METU: Ankara, p. 68-82.

Tello, Mario D. (2008). Complejos Industriales y Ventajas Internacionales: El Enfoque de Análisis de Cluster para la Formación de Cadenas Productivas en los Departamento de Piura y Loreto. Documento CISEPA, PUCP.

Tello, Mario D. (2010). From National to Local Economic Development: Theoretical Issues, Cepal Review Vol. 102, p. 49-66.

Tiftikçiğil, Burcu Yavuz. (2007). Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yaşanan Dönüşüm ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, p. 322-333.

Tiftikciğil, Burcu Yavuz. (2015). an Assessment on Activities of Regional Development Agencies in Turkey. International Journal of Economics and Financial Issues, Vol. 5 (2), p. 399-409.

Tutar, F. & Demiral, M. (2007). Yerel Ekonomilerin Yerel Aktörleri: Bölgesel Kalkınma Ajansları, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, IIBF Dergisi, Vol. 2, p. 367-373.

Todaro, M. & Smith, S. (2009). Economic Development (10th ed.). Boston: Addison Wesley.

Toktaş, Yılmaz., Seviç, Haktan. & Bozkurt, Eda. (2013). The Evolution of Regional Development Agencies: Turkey Case. Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, Vol. 15 (2), p. 670-681.

Tosun, Mehmet Serkan., Yılmaz, Serdar. (2008). Decentralization, Economic Development and Growth in Turkish Provinces. Policy Research Working Paper No. 4725. The World Bank, Social Development Department: Geneva.

Turkish Statistical Institute. (2012). Statistical Indicators 1923-2011. Turkish Statistical Institute: Ankara (Publication No. 3890).

UNDP. (2013). Annual Report UNDP Indonesia 2012/2013.

UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP). (2003). Country Reports on Local Government Systems: Indonesia.

UN-Habitat. (2005). Promoting Local Economic Development Strategic Planning, Vol. 1: Quick Guide, p. 1-37.

UN-Habitat. (2014). Turkey Habitat III National Report. Turkey Country Report. Ministry of Environment and Urbanization: Turkey.

Usman, Syaikhu. (2001). Indonesia's Decentralization Policy: Initial Experiences and Emerging Problems. SMERU Working Paper, Conference Paper prepared for Third EUROSEAS Conference Panel Decentralization and Democratization in Southeast Asia, p. 1-28.

Varol, Çiğdem. (2009). Strategies for Promoting Entrepreneurship in Local Economic Development. Case of Ankara-Turkey. G.U. Journal of Science, Vol. 23 (1), p. 97-105.

Webb, Darren & Collins, Clive. (2000). Regional Development Agencies and the New Regionalism in England, Regional Studies, Vol. 34, Issue 9, p. 857-873.

World Bank/Hofman B. and K. Kaiser. (2002). "Can Decentralization Help Rebuild Indonesia?"

World Bank. (2005). East Asia Decentralizes: Making Local Government Work. World Bank: Washington, D.C.

World Bank and ADB (2005). Decentralization in the Philippines. Strengthening Local Government Financing and Resource Management in the Short Term. The Poverty Reduction and Economic Management Unit, World Bank, ADB: The Philippines.

World Bank/Shah, A. (2006). Public Sector Governance and Accountability Series: Local Governance in Developing Countries.

World Bank. (2006). Local Economic Development: LED Quick Reference. Urban Development Unit, Washington D.C.

World Bank. (2014). Turkey Labor Market Study. Report No. 33254-TR.

Yeşilbaş, Mehmet. (2013). Regional Development Agencies: An Innovative Development Management Model in Turkey.

Yeşilbaş, Mehmet. (2015). the Impact of Mobbing and Job-Related Stress on Bornout and Health-related Quality of Life: The Case of Turkish Territorial State Representatives. PhD Dissertation. Unpublished. University of Central Florida: Orlando.

Yıldırım, Selcan Çınar. (2013). An Analysis of Lifelong Learning Policies and Practices of Regional Development Agencies. Thesis. Boğaziçi University: Istanbul.

Young-Hyman, Trevor. (2008). the Potential for Effective Regional Development Agencies in Turkey: A Comparative Analysis, Regional & Federal Studies (18:4), p. 375-402.

Yuill, D. (1982). Regional Development Agencies in Europe. (Eds.) Aldershot: Gower.

Yuill, D. & Allen, K. (1982). European Regional Development Agencies – an Overview in D. Yuill. Regional Development Agencies in Europe. Aldershot: Gower.

EKLELER

EK 1. Tez Çalısması Verileri ve Anket Örnekleme İzni

From: Selcan Çınar <selcan.cinar@boun.edu.tr>
To: Arif Darmawan <arifmawan.idn@aol.com>
Subject: Re: Thesis Data and Questionnaire (Take the Example)
Date: Tue, Dec 29, 2015 2:03 pm

Hi.
Dear Mr Arif
I think your fieldwork will provided a major contribution to the this area. Taking a my questionnaire is ok. I give you a permission for this. Its in my thesis. However, my interviews are different position. During my research I signed a special consent form with my interviewers. I cant share information they give it to me. Sorry for this. Ethical commite give a form to me for signed and informed our interviewers that sharing their information or data is not ethical without their consent. Since, I cant share those data without my interviewers consent. You can use my thesis as a primay sourse, of course.
I know how hard writing a thesis in a limited time. I hope you can handle all problems and do a brief study as u wish.
Best regards.

28 Ara 2015 14:32 tarihinde "Arif Darmawan" <arifmawan.idn@aol.com> yazdı:

> Dear Mrs. Selcan Çınar YILDIRIM,
>
> I hope this email finds you well. I am writing this email to ask your permission for taking a example of your questionnaire of RDAs matters. For your interest, my name is Arif Darmawan, MA Student at Marmara University, Department of Developmental Economics and Economy Growth. This semester I started to write thesis about RDAs in Turkey as actors of local economic development and bring the lesson to my country, Indonesia.
>
> My research methodology is qualitative research and I will take in-depth interview with RDAs in Istanbul and Gaziantep. Should I do so, due the lack of knowledge and limited time I have, I kindly asked your permission to take some data from your thesis especially from your questionnaire. It is my obligatory to write your name as reference. I will using as an example for my form of interview. Please don't hesitate if you have anythings to say about my request. Thanks in advance and wish you successful work.
>
> Best regards,
>
> **Arif Darmawan** (Mr.)
> Marmara University, Istanbul - Turkey
> E: arifmawan.idn@aol.com / M: +90-553-4171020

EK 2. Mulakatta Kullanılan Alıntının Orijinal Metni Örneği (Türkçe)

Görüşülen Kişi 5: UA

P.1 Röportaj Formu

BKA Uzmanlarıyla Röportaj Soruları

Bölüm I: **DEMOGRAFİK BİLGİLER**

Röportaj No. : 05

Tarih, Yer ve Saat : 21.01.2016 Gaziantep

Cinsiyet : Erkek (X) Kadın ( )

Eğitim Durumu : YÜKSEK LİSANS

Meslek : ULUSLARARASI İLİŞKİLER

BKAlardaki Makam : BİRİM BAŞKANI

BKAlarda Katıldığı Proje(ler) : YOK

Önceki meslek? BKAlardaki projelerden önce herhangi bir proje var mıdır?: HAYIR

Bölüm II: **GÜNCEL DENEYİMLER**

1. Kalkınma ajanslarının Türkiye için önemi nedir?

Kalkınma ajansları uzun yıllar boyunca merkezden yönetilen ve uygulanan bölgesel kalkınma politikalarının yerel/bölgesel düzeydeki temsilcileri olarak kurulmuşlardır. Genellikle birden fazla ilin bir araya gelmesiyle oluşturulan (İstanbul, Ankara ve İzmir Kalkınma Ajansları dışındaki 23 kalkınma ajansı) bölgesel düzeyde kurumlar olması nedeniyle bir ilki teşkil etmektedirler. Kalkınma ajansları yerel dinamikleri daha iyi gözlemleyen, analiz eden kurumlardır. Ayrıca kalkınma ajanslarının yerel ile merkez arasındaki iletişimi daha da kuvvetlendirdiği söylenebilir.

2. Türkiye'nin Kalkınma Planını göz önünde bulundurarak BKAları nasıl tanımlarsınız?

Kalkınma ajansları tarafından hazırlanan Bölge Planları, Ulusal Kalkınma Planı ile doğrudan ilişkilidir. Mevzuat açısından da Ulusal Kalkınma Planı'nın bir alt

düzeyi olarak tanımlanan bölge planları aracılığıyla kalkınma ajansları merkezin yerel/bölgesel düzeydeki uygulayıcıları ve veri kaynakları olarak görülebilirler.

3. Türkiye'nin idare geleneği (merkezi sistem) ile ilişkilendirildiğinde önceki soruyu nasıl yanıtlarsınız?

Kalkınma ajansları ilk kurulduğu yıllarda (2006 yılında İzmir ve Çukurova Kalkınma Ajansları pilot olarak kurulmuşlardır.) merkeziyetçi idare sistemine aykırı olduğu gerekçesiyle büyük tepkiyle karşılanmış, yürütmeyi durdurma davası açılmışsa da bu durum olumsuz bir sonuç doğurmamış ve kalkınma ajansları çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Ardından kalkınma ajanslarının merkez ile yerel/bölgesel düzlemler arasındaki bağı kuvvetlendiren faydalı kurumlar olduğu görülmüştür.

4. Yine önceki soruyla alakalı Türkiye'nin BKAları ile Avrupa'nın BKAları arasındaki farklılık ve benzerlik genel olarak ne(ler)dir?

Avrupa'daki kalkınma ajansları daha özerk bir yapıya sahiptirler ve Türkiye'deki kalkınma ajanslarından daha farklı bir idare sisteme sahiptirler.

5. Bölge planlarının öncelikleri nasıl belirlenir?

Bölge planları katılımcı bir yaklaşımla hazırlanır. Kalkınma ajansları için katılımcı yaklaşımın en önemli aracı Kalkınma Kurulları'dır. Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve özel sektör temsilcilerinden oluşan 100 kişilik bir kurum olan Kalkınma Kurulları, kalkınma ajanslarının danışma organı olarak görev yapmaktadır. Bu yaklaşım kapsamında, Kalkınma Kurulu üyeleri başta olmak üzere, kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve özel sektör temsilcilerinin katılımıyla il ve ilçelerde tarama toplantıları, çalıştaylar, yüz yüze görüşmeler ve mülakatlar, anket çalışmaları yürütülmektedir. Bu çalışmalarda bölgenin GZFT analizleri yapılır ve kalkınma önceliklerinin belirlenmesine yönelik araştırmalar yürütülür. Ayrıca bilimsel yöntemlere de başvurularak yapılan çeşitli sosyo-ekonomik araştırmalar ve analizler (rekabetçilik, kümelenme analizleri vb.) bölgenin önceliklerinin belirlenmesinde kullanılan bir diğer yöntemdir. Bu çalışmalardan elde edilen veriler ve bilgiler ışığında, elde edilen fikir ve öneriler kalkınma ajansı tarafından derlenerek kamuoyuna taslak bölge planı olarak sunulur ve tekrar görüşe açılır. Taslak plan üzerinde alınan görüşler de işlenerek bölge planına son hali verilir.

6. Bölge planları yerel ekonomik kalkınmasına hangi kapsamda katkıda bulunur? Her yıl gerek planlar gerek programlar düzenlenmektedir, bunun devamlılığı nasıl sağlanır?

Bölge planları kalkınma ajanslarının çalışmalarını yönlendiren ana dokümandır. Bölgelerin gelecek projeksiyonunu yapan çerçeve belgeleri olarak da görülebilir. Dolayısıyla ajanslar tarafından bölgesel düzeyde yürütülen tüm kalkınma çalışmaların ana kaynağı bölge planlarıdır. Ancak kalkınma ajanslarının elindeki temel enstrüman destek programlarıdır. Bölge planında belirlenen önceliklere göre her yıl çeşitli konularda destek programları ilan edilerek kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının sosyo-ekonomik kalkınmaya katkıda bulunacak projelerine maddi ve teknik destek sağlanmaktadır.

7. Bölgenin kalkınmasına katkıda bulunan kaç aktör vardır?

Valilikler, Belediyeler, Kaymakamlıklar, İl Müdürlükleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları, Ziraat Odaları, Üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları bölgesel kalkınmaya katkıda bulunan başlıca aktörler olarak belirtilebilir. Kalkınma ajansları ise tüm bu aktörleri bir araya getiren etkin ve işbirliği içerisinde çalışması için çaba gösteren bütüncül kurumlardır.

Bölüm III: **BKAların AYRINTISI VE YEK'e GENEL BIR BAKIŞ**

8. Yerel ekonomik kalkınması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yerel ekonomik kalkınma yereldeki aktörlerin daha fazla söz sahibi olduğu bir yaklaşımdır. Dolayısıyla katılımcılık esaslı olmak durumundadır.

9. BKAların bir bölgenin yerel ekonomik kalkınmasında nasıl bir rolü olduğunu düşünüyorsunuz?

Kalkınma ajansları da bu bağlamda ülkemizde yeni yeni uygulanmaya başlayan katılımcı kalkınma anlayışı ile bölgenin taleplerini, dinamiklerini yerinde inceleyen ve yerel ile birlikte stratejiler geliştiren kurumlar olması nedeniyle önemli bir rol oynamaktadır.

10. Yıl boyunca yerel ekonomik kalkınmasının kaydettiği gelişimiyle alakalı bir bölgeyi (mesleki tecrübelerinize göre) nasıl değerlendirirsiniz?

Ajansımızın faaliyet göstermeye başladığı 2010 yılından itibaren bölgesel ekonomik anlamda önemli gelişme kaydettiği söylenebilir. Özellikle finansmana erişim sorunu çeken KOBİ'lerin bu sorununun bir ölçüde azaldığı, ayrıca il ve ilçelerin altyapı ihtiyaçlarının Ajansımızın destekleriyle karşılanmaya çalışıldığı göz önüne alındığında genel performans açısından yerel ekonomik kalkınmanın önemli ölçüde gelişme kaydettiği ileri sürülebilir.

11. BKA kurumunun içinde yerel ekonomik kalkınmasıyla yakından ilgilenen özel bölüm(ler) veya birim(ler) var mıdır? Eğer varsa ne denir ve onların rolü/görevi neler olduğunu açıklayabilir misiniz?

Kalkınma ajansları bütüncül olarak yerel kalkınma ile ilgilenen kurumlardır. Her birimin kendine özgü görevleri bulunmaktadır. Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi (PPKB), adından da anlaşılacağı üzere, yerel/bölgesel kalkınmanın genel çerçevesini çizen birimdir. Bölge planları, araştırma raporları, strateji belgeleri oluşturarak bölgesel kalkınmanın analiz edilmesi ve yönlendirilmesi konusunda önemli bir rol üstlenmektedir. Program Yönetim Birimi (PYB), ajansın yukarıda da kısaca değinilen destek programlarının uygulanmasından sorumlu birimdir. Proje teklif çağrılarının ilanı, değerlendirme süreci PYB tarafından yürütülür. İzleme ve Değerlendirme Birimi (İDB), ajans desteklerinden yararlanmaya hak kazanmış projelerin izlenmesi ve destek programlarının değerlendirilmesinden sorumludur. Tanıtım ve İşbirliği Birimi, bölgelerin ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtılması ve kurumlar arasında işbirliği kültürünün yaygınlaştırılması görevlerini üstlenmektedir. Yatırım Destek Ofisleri ise, yerli ve yabancı yatırımcı ve girişimcilere çeşitli konularda danışmanlık hizmeti vererek bölgeye daha fazla yatırım çekmek üzere kurulmuşlardır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, kalkınma ajansının tüm birimlerinin tanımlanan yetki ve görevleri çerçevesinde yerel/bölgesel kalkınma bir şekilde katkı sağladığı açıkça görülebilir.

12. Bölgenin potansiyelini örten en önemli engel(ler) ne(ler)dir?

Vizyon eksikliği bölgelerin potansiyelinin açığa çıkmasını engelleyen faktörlerin başında gelmektedir. Kalkınma ajansları da bölgelerin mevcut durumunu en iyi şekilde analiz ederek bölgesel vizyonların oluşturulması konusunda çalışmaktadır.

İşbirliği kültürünün olmaması da bölgesel potansiyelin yeterince değerlendirilememesine neden olmaktadır. Bu bağlamda önemli olan konu, ilin/bölgenin kanaat önderlerinin aynı vizyon çerçevesinde işbirliğine açık olması ve hep birlikte, topyekûn kalkınma için elbirliğiyle çalışmalarıdır.

13. BKAlardan genel olarak Türkiye'nin yerel ekonomik kalkınmasını geliştirmek için ne(ler) bekliyorsunuz? NUTS 1 (İstanbul, İzmir ve Ankara Ajansları) ile NUTS 2 (bir araya gelerek kalkınma ajansları kuran iki-beş ilin kombinasyonu) arasında sistem ve özel odak noktasını organize etme konusunda bir farklılık var mıdır? Eğer varsa bölgesel eşitsizliği azaltmak adına ne tür farklılıklar olabilir?

Kalkınma ajansları sorumluluk alanı olan bölgelerde liderlik rolünü üstlenebilecek yapılardır. Özellikle kurumsal altyapıların güçlü olmadığı, işbirliği ve ortak akıl kültürünün yaygın olmadığı bölgelerde paydaşların tek bir hedef ve vizyon doğrultusunda çalışmalarının zeminini hazırlayan ve bu çalışmalara öncülük edebilecek bir yapıda kurgulanan kalkınma ajanslarının bu alandaki çalışmalara hız ve ağırlık vermesi düşünülebilir.

İstanbul, İzmir ve Ankara Türkiye'nin metropol şehirleri arasındadır. Dolayısıyla bu iller nüfus, ekonomik büyüklük vs. açılarından incelendiğinde birçok NUTS 2 bölgesinden büyüktür. Ancak işleyiş olarak bu bölgelerdeki kalkınma ajansları ile diğer bölgelerdeki kalkınma ajansları arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Bölüm IV: BKA'LAR HAKKINDA SPESİFİK BİLGİLER

14. Akademik tartışmalarda, bölgesel ve yerel ihtiyaçlara göre BKAların farklı odak noktaları var olduğu değinilir. Bu söylemi göz önüne getirirsek Türkiye'nin batı tarafındaki (İstanbul, İzmir, vs.) BKAlar ile doğu tarafındaki (Gaziantep, Trabzon, etc.) BKAların ne gibi farklılıklar var veya hangi kısmı farklı gelebilir?

Ekonomik gelişmişlik açısından farklar bulunması sebebiyle, Türkiye'nin batısı ve doğusunda bulunan kalkınma ajanslarının farklı odak noktaları olduğu söylenebilir. Örneğin doğudaki altyapının tam olarak gelişmemiş olması doğudaki kalkınma ajanslarının bu alana odaklanması sonucunu doğurmaktadır. Fakat ajanslar arasında uygulanan yöntem ve prosedürler açısından herhangi bir fark bulunmamaktadır.

15. Finansal dengeye göre BKAların tüm faaliyet/projelerinin maddi desteği nereden gelir? Bu desteği veren kurumlardan biri olarak ulusal ile yerel hükümetler arasında maddi destek verme konusunda yüzde oranı nasıldır?

Ajans gelirleri, merkezi bütçeden aktarılan paylar ile yerel gelirlerden (il özel idareleri, belediyeler ve ticaret sanayi odalarından alınan paylar) oluşmaktadır. Bu konuda ajansımızın internet sitesindeki bütçe uygulama sonuçları (http://www.ika.org.tr/2015-31-12-Butce-Uygulama-Sonuclari-duyurular-1266.html) incelenebilir.

16. İPEKYOLU Kalkınma Ajanslarının ana ilgi alanı nedir? Gaziantep, Kiliş ve Adıyaman'daki yerel ekonomik kalkınmasını güçlendirmek için hangi sektörler öne çıkarılmaktadır? İPEKYOLU Kalkınma Ajanslarının sağladığı ne gibi hizmetler bulunur? Bu ajansların ilk kuruluşundan bu yana ne tür gelişimler kaydetmiştir?

Ajansımız bütüncül olarak TRC1 Bölgesi'nin kalkınması için faaliyet göstermektedir. Öne çıkan sektörlere ilişkin ayrıntılı bilgiler TRC1 2014-2023 Bölge Planı'ndan (http://www.ika.org.tr/upload/yayinlar/TRC1-Bolge-Plani-2014-2023-842950.pdf) elde edilebilir.

17. Bu bölgede BKAları yürütmenin en önemli sıkıntısı veya engeli ne(ler)dir? Siyasi ve güvenlik sorunları söz konusu mudur? Eğer söz konusu ise, işletim ve yönetim sürecini ne kadar etkiler?

Kurumlar arası koordinasyon eksikliği ve ortak bölgesel vizyon çevresinde bir araya gelme gibi sorunlar yaşandığı söylenebilir.

18. İPEKYOLU Kalkınma Ajansları, önceki sorudaki gibi problemleri nasıl bir çözüm önerir?

Kurumların birlikte hareket edebilmesini sağlamak adına çok ortaklı, paydaşlı projeler geliştirilmesi ve yürütülmesi teşvik edilmektedir.

19. Paydaşlarla yılda kaç kere buluşup bölgesel plan ve gelişimlerden bahsetmek için toplanıyorsunuz? Kurumun kapasitesinin geliştirilmesini güçlendirmek için BKAların ne gibi yenilik hazırlar?

Kalkınma Kurulu yılda en az 2 defa toplanmaktadır. Ajansımız tarafından Kalkınma Kurulu bünyesinde kurulan tematik çalışma komisyonları da yılda en az 2 en fazla 5 defa toplanabilmektedir. Bunlar dışında yapılan düzenli toplantılar olmayıp gündeme ilişkin özel toplantılar vesilesiyle paydaşlarla bir araya gelinmektedir.

20. BKAların yerel ekonomik kalkınmasını güçlendirme ve bölgesel eşitsizliği azaltma projelerinin verimliliği şimdiye kadar hangi aşamaya ulaşmıştır? (Vaka çalışması: İPEKYOLU Kalkınma Ajansları)

Ajansımız tarafından verilen proje desteklerine ilişkin Etki Analizi çalışması hâlihazırda yürütülmekte olup sonuçlar henüz ortaya çıkmamıştır.

Not: Fikir ve düşüncelerinize destekleyen herhangi bir ek belge veya materyal varsa paylaşabilirsiniz.

Teşekkürler.

EK 3. Onay Formu (İngilizce)

P.0 Interview Form

The Informed Consent Form

Researcher's Name : Arif Darmawan

Address : Marmara Üniversitesi, Göztepe Yerleşkesi 34722 Kadıköy – İstanbul

E-mail Address : arifmawan.mdn@gmail.com

Phone Number : 0553 417 10 20

Study Title : Regional Development Agencies as Actors of Local Economic Development in Turkey: Lesson to Indonesia

This form is prepared for informing you to be a part of the above mentioned study. It is really important that you understand the explanation of the study with the following instruments, before deciding to become a part of this study. Please take time to read the following information (10 minutes).

What is the purpose of the study?

The study will be conducted to formulate overview about RDAs in Turkey as an important actor for successful local economic development and make a guidance for projected implementation in Indonesia. This thesis is based on a-quarter year process (3 months), and in-depth interviews will be conducted with RDAs experts, policy makers, academicians as well as think-tank experts.

Why are you invited to participate?

This thesis will be conducted based on a quarter-year process, and a research will mainly focused on RDAs in Turkey (this study will take example from Istanbul (IZKA) and Gaziantep (IPEKYOLU)). The methodology comes over semi-structured questions, face-to-face and/or by e-mail, and implementing via convenience sampling method.

Participation to the study will be carried out anonymously and on a voluntary basis. No specific sex or age group was preferred while the purposive sample chosen.

The research executed for this study will be conducted via a series of in-depth interviews with regional development agency experts, municipalities, academicians as well as think-tanks in January 2016 about progress, activities and sustainability policies around RDAs' environment.

Do you have to participate?

It is totally your decision whether you participate in this study or not. If you decide to participate, you will be given a copy of this form and requested to sign this consent from. This form is such as to show our university's ethics committee that the study is based on ethical values both academic and research ethics. If you decide to participate, I would like to indicate that you can withdraw your support from the study anytime you want without any explanation.

What awaits you if you participate?

In case you participate a three-step semi structured interview will be conducted. First, general questions to ask your personal information. Second, there are questions related to your current profession. The last part will be generally speaking about the studies of RDAs progress.

The language that will be used during the study will be in English/Turkish. The estimation time for interviews will be around 30 to 45 minutes. As the information you will give in this study will be kept confidential and will not be used for any other purpose than the research, it is considered that your disadvantages just only the time you spare.

What are the benefits from your participation during this study?

This study executed and focused on regional development agencies have generally approached to RDAs as institutional body which served to promote potential regional development. Most of the studies compare the regional development agencies that are located in EU countries and Turkey in terms of organizational structural and differentiation goals. However, there is still lack of studies that focus to provide analysis in terms of implementation programs and role of RDAs in promotion local economic development. Indeed, such a limited studies that provide hypothesis as the instrument to check the assumption of appraisal works of RDAs in Turkey.

Your significant contribution to this study, will bring clarity and clear description of these agencies, that will change the tradition of centralist management of Turkey, in terms of the activities they conduct, is important. It's also contribute to support different study in this area.

Furthermore, the contribution of the academic studies on the RDAs meeting larger audiences of the community that will correlate between public administration and regional policies is important. By participating in this study, you will be contributing to this purpose.

What should you do in case you want to participate?

In case you want to participate in this research, it will enough that you sign the consent form given under this form. The form states that the study is executed only by protecting ethical purposes and your signature is not used for any other purpose.

Who is organizing and financing this research?

This research is being executed by Marmara University, Social Science Institute, Department of Developmental Economics and Economy Growth, Master Student's Arif Darmawan.

This research is being not being organized by the financing of any corporation or institution.

For further information, you can contact the specified address. Should you have any questions or points of confirmation regarding this research, please kindly contact Arif Darmawan.

Istanbul, January 2016

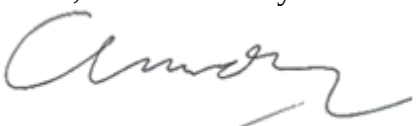

Arif Darmawan
MA Student at Marmara University

Dear Participant,

We would like you to participate in this thesis study.

We thank you for reading/listening to and sparing time to this information form.

I have been informed regarding the research named "Regional Development Agencies as Actors of Local Economic Development in Turkey: Lesson for Indonesia" conducted by Marmara University, Social Science Institute, Department of Developmental Economics and Economy Growth, Master Student's Arif Darmawan.

I have been told that the purpose of this research is "to formulate overview about RDAs in Turkey as an important actor for successful local economic development and make a guidance for projected implementation in Indonesia".

In the case of any issue related of interview process, I can call Arif Darmawan with his phone number: +90-553-417-1020

Within the scope of this study, I know that we will have in-depth interviews and our sound will be recorded during the process. Also, I know about during this study; there will be a first interview of questions about socio-demographic features, in the second part there are questions regarding my current experiences/experts, and in the last part there are generally questions over the studies that RDAs execute.

I was told that the information obtained about personal will only be used for scientific purpose and so the name will be kept confidential.

I accept to participate in this study at my own decision and voluntary-based. I totally understand that this study will not bring any financial consequences/burden and kind of award in case for participating this interview.

I ……. (Participant's Name); read the text above and fully understood the scope and purpose of the study that I was asked to participate in, and the responsibility that I will undertake.

I received a copy of the form / don't want to receive the copy of the form (choose one).

Date: ……